
600085707X

DE

ALPHA INTENSIVO.

SCRIPSIT

VILELMUS CLEMMIUS.

Supervacuus foret in studiis longior labor, si nihil liceret melius invenire praeteritis.

Quintil. inst. or. III 6, 65.

LIPSIAE

SUMPTIBUS S. HIRZELII.

MDCCCLXXV.

GEORGIO CURTIO

PRAECEPTORI CARISSIMO

DIEM XXVI M. OCTOBRIS A. MDCCCLXXIV

QUO ABHINC ANNOS QUINQUE ET VIGINTI SOLLEMNI ORATIONE

PROFESSORIS PUBLICI MUNUS AUSPICATUS EST

EX ANIMO

GRATULATUR

AUCTOR.

Quod nonnunquam hominibus accidere solet, ut quam ipsi sementem fecerint eam aut sero aut nunquam metant, id Tibi, mi Curti, non accidisse hoc ipso die tuo jure gaudebis quo quinque lustra magisterii Tui fauste feliciterque peracta respicis. Nam quot opera et opuscula per hoc temporis spatium conscripsisti, tot officia veritati praestitisti, quorum ego si laudes satis celebrare vellem, nescirem an Tuae id magis modestiae repugnaret quam a meo instituto esset alienum. Nec solum gratissimi uberrimique fructus ex assiduis Tuis laboribus scientiae redundarunt, sed multos etiam adulescentes sedulitatis Tuae praesenti exemplo et disciplinae Tuae viva exhortatione ad ea studia excitasti atque inflammasti quae egregia illa oratione ante hos viginti quinque annos muneris auspicandi causa juventuti commendabas. Cum autem non ignorares vel gravissimam philologiae partem esse grammaticam, hanc potissimum Tibi provinciam elegisti in qua tam multa e superiorum saeculorum inscientia crassa caligine obruta esse videres, ut qui lucem inferre his tenebris vellet ei non diu quaerendum esset unde exordiretur. Ac forte fortuna tum evenerat, ut philologiae nostrae nova lux grammaticae comparativae affulgeret cujus Tu tanquam antesignanus victricia arma audacter cepisti. Etenim ut quae nova neque ad-

huc satis perspecta proponuntur non statim omnium vel saltem multorum plausu approbantur, sic Tibi quoque multi exstiterunt inimicissimi obtrectatores qui aut inviderent Tibi quae subtilissimo ingenii acumine invenisses aut plane non intellegerent, si quid contra eos ex accuratiore Tua linguae cognitione protulisses. Sed quoniam eam esse vim veritatis videmus, ut, quamvis diu imprudentium hominum caecitate oppressa jacuerit, tandem erumpat, fieri non potuit quin magis magisque obmutescerent qui antea paene philologi nomine indignum esse judicassent cum Graeco vocabulo Sanscritum comparare. Ac tamen contrarium rectius affirmari potuit. Quomodo enim qui Graeco vel Latino sermoni perscrutando incumbunt merito philologorum nomine ornandi sunt, si veterum grammaticorum futiles saepe hariolationes amplexi ultra fines illis constitutos progredi nolunt spretis iis quae comparatione cognatarum linguarum reperta sunt ac constituta?

Verum Tu, cum in quaestionibus maxime grammaticis versabare, cum vel totius linguae pristinam memoriam repetere vel singulorum vocabulorum origines ex tenuissimis vestigiis eruere studebas, non destitisti idem in alias quoque philologiae nostrae disciplinas inquirere nec profecto scriptorum ipsorum oblitus es, in quibus recte interpretandis probe scires quantum positum esset momentum. Sed quoniam latissime patet philologiae campus neque omnia possumus omnes, partes distribuendae sunt et aliis alia relinquenda. Linguarum comparationi qui totos se dederunt, cum sui juris disciplinam condidissent, non tamen agros suos ita ab antiquitatis studiis terminari voluerunt, ut philologos vetent ab ipsis discere, quae ad sermonis humani indolem ac naturam penitus cognoscendam maxime necessaria videntur. Tu vero,

mi Curti, is es qui grammaticam praecipue Graecam ad novae artis praecepta revocaveris, Tu saluberrimam illam disciplinam prospere cum ipsis antiquitatis studiis consociasti, quibus nihil habemus pretiosius quaeque ut verae humanitatis sempiternum fundamentum ab omni omnium inimicorum invidia strenue defendemus.

Vivimus enim — non potest id quidem silentio praeteriri — vivimus ea aetate qua plus multorum intersit, ut suis quisque rebus prospiciant quam ut quidquam optimarum literarum studio animique cultui concedant, quia non ut ait Cicero lucis magis quam utilitatis desiderio moventur, sed ut Lobeckii verbis utar hoc scire satis superque habent: *quid faciat laetas segetes, quae cura boum* vel, *si de quincunce remota est uncia, quid superet.* Isti igitur levissimi homines qui nihil certo sed tamen omnia sciunt, qui summa quaeque primoribus labris gustarunt et nunc altiore quam unquam voce panem et circenses clamitant, qui *centum* denique *Graecos curto centusse licentur,* isti, inquam, homunculi fundamenta evertere conantur quibus omnia liberalium artium studia nituntur expertes ipsi praecipuarum virtutum, quarum quasi semina literarum antiquarum tradita sunt monumentis. Sed mittamus haec, nam et plura sunt quam ut hoc loco exhauriri possint et laetae huic scribendi opportunitati parum apta. Cui ego ut pro virium mearum exiguitate satis facerem, posteaquam diu multumque dubitavi unde materiam sumerem, postremum in hanc difficillimam de alpha intensivo quaestionem incidi, de quo cum viros doctos adhuc viderem in diversas sententias discedere, aliquid me esse profecturum non desperabam.

En habes, carissime praeceptor, munusculum quo magisterii Tui anniversariam memoriam ex animo

Tibi gratulor, benigne accipe quod Tibi offero pietatis magis erga Te meae testimonium quam donum sollemni hac occasione satis dignum. Nam etsi doctiores me in eandem materiam inquirere posse facile concedo, Tui amantiorem nego. Sed idem fortasse etiam alii negabunt quos praeclara Tua institutione vel adhuc imbuisti vel posthac imbueris. Tu enim sicut coepisti perges juventuti discendi cupidae viam monstrare ad veritatem, Tu facem ei praeféres ad summa humanitatis studia recolenda, Tu in posterum quoque suavissimi hujus officii socios habebis impigerrimos: principem dico philologorum Fridericum Ritschelium et Ludovicum Langeum, collegas Tuos, praeceptores meos, quorum utrumque scis quanti faciam. Sic Lipsia vestra, liberalium artium antiqua illa sedes optimarumque literarum alma nutrix, tantorum nominum illustrissimo consortio gloriabitur Teque potissimum, mi Curti, quod suum appellare potest, hoc die exsultabit. Nec vero omnes qui Tuam disciplinam laeti lubentes profitentur hanc festam occasionem praetermittent, quin piis votis sive praesentes sive absentes Te salutent, e quo ego numero unus instar omnium hoc Tibi etiam atque etiam exopto: fac ut his quinque et viginti annis denuo viginti quinque addas non minus felices bonaeque frugis plenos et laborum Tuorum bene merita laude pro dignitate fruare. Vale!

Scrib. Gissae, mense Oct. a. MDCCCLXXIV.

DE

ALPHA INTENSIVO.

SCRIPSIT

VILELMUS CLEMM.

GISSENSIS.

Veteres grammatici et recentiorum ii, qui linguarum comparationis rationem habere vel nondum potuerunt vel, si potuerunt, noluerunt tamen, quattuor distinguunt genera alpha praefixi, quorum tribus totius vocabuli notio plus minusve mutatur, unum, cum soli euphoniae debeatur, nihil ad significationem valet. Haec quattuor genera sunt:

1) alpha privativum (*ἀ στερητικόν*), quo vocabuli, cui praefixum est, notio negatur velut *ἄβατος* non tritus, *ἄδικος* injustus, *ἀσθενής* sine robore. Inde latius usus patet.

2) alpha copulativum (*ἀ ἀθροιστικόν*), quo conjunctio quaedam et societas exprimitur, ut jam Plato Crat. p. 405 C recte explicavit *ἀκόλουθος* et *ἄκοιτις* commemorans *ὅτι τὸ ἄλφα σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ.*

3) alpha intensivum (*ἀ ἐπιτατικόν*), quo adjectivi, cui praefixum est, notio augeri et intendi dicitur, velut *ἀσελγής* secundum Et. Magn. 152, 40 *παρὰ τὸ θέλγω τὸ ἀπατῶ καὶ σκοτίζω θελγής· καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α ἀθελγὴς καὶ ἀσελγής*, vel *ἀσπερχής*, cujus adverbium secundum Et. Magn. 156, 55 i. e. q. *ἀδιαλείπτως, τοῦ α κατ' ἐπίτασιν, τουτέστι τὸ ἄγαν ἐσπευσμένον, παρὰ τὸ σπέρχω.*

4) alpha euphonicum, de quo varia traduntur. Recentiorum grammaticorum, qui quidem veterum collegarum sententias amplecti solent, Passovius fortasse probabilissimam explicationem protulit, cum hoc alpha leniendae pronuntiationi inservire diceret, ut in *ἀβληχρός, ἀσπαίρω, ἀσταφίς.* Minus distincte Lobeckius, path. serm. Gr. el. I 36 alpha euphonicum etiam pleonasticum dicit, quia

Veteres grammatici et recentiorum ii, qui linguarum comparationis rationem habere vel nondum potuerunt vel, si potuerunt, noluerunt tamen, quattuor distinguunt genera alpha praefixi, quorum tribus totius vocabuli notio plus minusve mutatur, unum, cum soli euphoniae debeatur, nihil ad significationem valet. Haec quattuor genera sunt:

1) alpha privativum (*ἂ στερητικόν*), quo vocabuli, cui praefixum est, notio negatur velut *ἄβατος* non tritus, *ἄδικος* injustus, *ἀσθενής* sine robore. Inde latius usus patet.

2) alpha copulativum (*ἂ ἀθροιστικόν*), quo conjunctio quaedam et societas exprimitur, ut jam Plato Crat. p. 405 C recte explicavit *ἀκόλουθος* et *ἄκοιτις* commemorans *ὅτι τὸ ἄλφα σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ.*

3) alpha intensivum (*ἂ ἐπιτατικόν*), quo adjectivi, cui praefixum est, notio augeri et intendi dicitur, velut *ἀσελγής* secundum Et. Magn. 152, 40 *παρὰ τὸ θέλγω τὸ ἀπατῶ καὶ σκοτίζω θελγής· καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α ἀθελγὴς καὶ ἀσελγής*, vel *ἀσπερχής*, cujus adverbium secundum Et. Magn. 156, 55 i. e. q. *ἀδιαλείπτως, τοῦ α κατ' ἐπίτασιν, τουτέστι τὸ ἄγαν ἐσπευσμένον, παρὰ τὸ σπέρχω.*

4) alpha euphonicum, de quo varia traduntur. Recentiorum grammaticorum, qui quidem veterum collegarum sententias amplecti solent, Passovius fortasse probabilissimam explicationem protulit, cum hoc alpha leniendae pronuntiationi inservire diceret, ut in *ἀβληχρός, ἀσπαίρω, ἀσταφίς*. Minus distincte Lobeckius, path. serm. Gr. el. I 36 alpha euphonicum etiam pleonasticum dicit, quia

simplicem vocis naturam pleniore sono circumlinat, aliis locis idem in iisdem vocabulis, quae alii ab alpha euphonico incipere volunt, alpha prostheticum agnoscit. Neque hac definitione contentus ab alpha euphonico vel pleonastico formativum distinguit, quod vocabulis concinne formandis necessarium sit ut *ἀχανής*. et ab utroque tertium quoddam, quo itidem ut privativo et copulativo vis vocis subjectae commutetur. Huic vero subicit duas species, ablativam sive disjunctivam praepositioni *ἀπό* non dissimilem et eam, quam paremphaticam nuncupat, quia non unam certam significationem, unde denominari possit, sed multas variasque habeat. Quae quam vana sint omnia, ex iis maxime elucet, quae deinceps Lobeckius exponit de variorum vocabulorum varia origine, cum ex alpha praefixo vel lenissimas significationis differentias elicuisse sibi videatur, quae nullae sunt. Neque haec tota distinguendi ratio cuiquam magis arrideat quam ea, quae Choerobosco et Theodosio placuit, septem genera alpha praefixi statuentibus. Cf. Bekk. adnott. ad synt. 352 et Et. Magn. 141, 53 *σημαίνει τὸ ἄλφα ἑπτά... στέρησιν ὡς τὸ ἄφιλος, ἐπίτασιν ὡς τὸ ἄξυλος ὕλη... ὁμοῦ ὡς τὸ ἀδελφός, ... κακὸν ὡς τὸ ἄφωνος ὁ κακόφωνος, ὀλίγον ὡς τὸ ἀμαθής, ὁ ὀλιγομαθής... ἄθροισιν ὡς τὸ ἅπας. πλεονασμὸν ὡς τὸ ἀσταφίς.* Haec singula refellere longum est, cum praesertim nonnulla jam Lobeckius l. l. 44 docte refutaverit, sed si quid tamen veri iis subesse videatur, in iis quae sequuntur commemorandi saepius occasio erit. Nunc teneamus, etsi singulorum generum definitio non raro fluctuaret, tamen paene omnium consensu quattuor illa, quae ab initio posuimus, probata ac constituta fuisse, ut nobis quoque in eam materiam denuo inquisituris ab ea potissimum distinctione proficisci liceat.

Ac de alpha quidem privativi natura dubitari vix posse videbatur, cujus significatio ubique facile perspiceretur. Nihilominus in usu simplicissimi hujus praefixi tam multa sunt dignissima, quae accuratius tractentur, ut ea quae vel veteres

vel recentiores viri docti de origine ac de significatione alpha privativi vel in commentariis vel in adnotationibus vel in exercitationibus grammaticis passim observarunt, minime sufficiant ad rem illustrandam. Accedit, quod nonnullis in vocabulis ne id quidem satis exploratum est, utrum ab alpha privativo incipiant, an alia via ad negandi significationem pervenerint, cum praesertim non pauca exstent *ἀνετυμόλογητα*, in quibus omni explicandi probabilitate destituimur. Universe tamen si quaerimus, alpha privativum haud ita magnas difficultates praebebat.

Nec de alpha copulativo veteres grammatici multa habuerunt quae dicerent, cum ejus vim jam Plato recte notasset. Formam recentiore demum tempore viri docti explicare poterant cognatis linguis comparatis, unde statim cognoscerent, quam diversa esset hujus praefixi origo ab origine ceterorum alpha praefixorum. Exempla si quaeris, Boppius, Benfeyus, Curtius alii, etsi multa collegerunt, tamen, quoniam id a suis quisque operibus alienum esse putabant, non omnia uno quasi conspectu comprehenderunt. Explicatio autem ipsa tam aperta est, ut nihil nobis illi viri reliquerint nisi ceterorum exemplorum additionem.

Multo difficilius ad explicandum est alpha quod vocatur intensivum, de cujus origine ac natura jam antiquitus tam diversae sententiae prolatae sunt, ut veteres ipsi vix habuisse videantur quod satis liqueret. Grammatici enim Graeci alpha illud intensivum non solum in nominibus admiserunt, quorum exempla supra allata sunt, verum etiam in verbis velut in *ἀείδω* sec. schol. L ad *A* 1, *ἀλαπάζειν* schol. B L ad *E* 166, *ἀλέγειν* Et. Magn. 58, 43 aliis, in quibus notionem verbalem auctam esse aut omnino negabis aut non poteris nisi subtilissimae argumentationis artificiis tibi persuadere. Sed hoc levius est, magis forsitan quispiam miretur, quod Graecis grammaticis regium quod vocatur Scaligeri praeceptum adeo ignotum fuerit, ut cum verbis etiam alia praefixa conjungerent ac praepositiones. Sane Buttmannus, gramm. ampl. II, 472 non pauca exempla praecepto illi repugnare docet,

sed quae enumerat verba, omnia fere denominativa esse patet praeter *ἀτίειν*. Hoc Theognis, ut simplici *τίειν* verbo opponeret, posuit v. 621

πᾶς τις πλούσιον ἄνδρα τίει, ἀτίει δὲ πενιχρόν

nec minus haec singularis forma est quam *θέρμετο* Θ 347, *δείλετο* η 289, de quibus cf. Curtius, de verbo Gr. I 331. Paullo aliter comparatum est *ἀτίζειν*. Sed haec et similia hoc loco persequi nolo; certe verbum *ἀτίειν* equidem cum Pottio, quaest. et. I[2] 389 non comparaverim cum Sanscrito *a-pak'asi* „non coquis" pro majore ejus compositionis libertate. Ceterum quia non multa sunt verba Graeca, quae ab intensivo praefixo veteres ipsi repetiverint, nos quoque ea tantummodo afferemus, quae etiam recentiores ad calculos vocarunt, nominum vero exempla ab utrisque enarrata infra deinceps omnia proponentur.

Cum autem et Alexandrini grammatici et posteriores, ubicunque occasio erat, *ἀ ἐπιτατικόν* agnoscerent, tertio p. Chr. n. saeculo Porphyrius, ut in aliis rebus saniore judicio utebatur (cf. Schraderus, de Porph. schol. ad Il. Hamb. 1872 p. 4), ita in hoc quoque genere plus vidit quam ante eum quisquam perspexerat. Is enim schol. BL ad Δ 155 (Porph. schol. ed. Kammer. p. 74) complura vocabula, quae intensivo praefixo incipere dicebantur, aliter explicare studuit non melius quidem omnia sed tamen ita, ut *ἀ ἐπιτατικόν* plane evitaret. Quae cum non multis probaret, post eum nemo fere ad inveteratos illos errores non revertit, quos si quis exstirpare et funditus tollere vellet, ei longe alia refutandi ratione utendum erat. Recentiorum vero grammaticorum, qui quidem explicando alpha intensivo operam navarunt, primus Valckenarius peculiarem commentationem „de vocibus, in quibus *ἀ* dicitur *ἐπίτασιν δηλοῦν*" ad Theocr. p. 214 edidit. Post eum Phil. Buttmannus cum ab initio alpha intensivo nullum locum concessisset, postea id non paucis in exemplis agnoscere coactus erat. Itaque qui lexil. I[2] p. 167 in vocabulo *ἀθέσφατος* significationis difficultatem negasset tam misera-

bili adminiculo quam esset alpha intensivum tolli posse, idem postea gramm. ampl. II² p. 466 sqq. certissima intensivae notionis exempla haec esse vocabula voluit: *ἀτενής*, *ἀχανής*, *ἀσπερχές*, *ἀσκελές*, *ἀκηδής*. Quorum paucitate non contentus Doederlinus in commentatione „de alpha intensivo“ (Erlangae 1830) numerum exemplorum duplicavit non tamen iisdem omnibus vocabulis usus, quibus ante eum viri docti praefixum illud adscripserant. Erant autem exempla ab eo proposita haec: *ἀγέρωχος*, *ἀμαιμάκετος*, *ἄμοτος*, *ἄπλετος*, *ἀπέρωπος*, *ἄσχετος*, *ἀσύφηλος*, *ἄσκιος*, *ἄστονος*, *ἄτρυτος*, *ἀχύνετος*. Verum etiam explicare studuit Doederlinus alpha illud intensivum, cum spreta antiquiore explicatione, qua ab *ἄγαν* deduceretur, idem esse contenderet quod alpha privativum idque probari posse putaret collatis quibusdam compositis Germanicis velut *Unlust*, *Unstern*, *Unthier* sim., quorum praefixum *Un* item inserviret augendae significationi. Sed quamvis multis haec explicatio arrideret, Hartungio probata non est, qui de particulis gr. ling. I p. 227 (Erl. 1832) ad analogiam praepositionis *con-* alpha intensivum e copulativo ortum esse diceret, quia notio intensiva nihil aliud esset nisi compressio quaedam vel artior in eundem locum conjunctio. Contra hanc discrepantem discipuli sententiam Doederlinus socium nactus est Frid. H. Hennickeum, qui duobus programmatis („schedae etymol.“ I Coeslini 1838 et „de alpha intensivo“ ib. 1846) multa exempla cum ex aliis linguis tum e Germanica conquisivit, quibus quo conexu intensivum alpha et privativum inter se cohaererent clare demonstrasse sibi videbatur. Sed is veram ejus similitudinis naturam ac rationem perspicere non potuit propter nimiam linguarum comparandarum inscientiam, quae quanta fuerit, e primo statim capite cognoveris, ubi acturum se esse profitetur de radice *α*, *αι*, *αλ*, *αμ*; *αν*, *αρ*, *αυ*. *ο*, *οι*, *ολ*, *ομ*, *ορ*, *ου* ejusque significatione primaria!

Quae cum ita essent, cum multi multis in vocabulis alpha intensivum agnoscerent, quamvis varie explicarent, prospere evenit, ut acutissimi ingenii summaeque doctrinae

vir, Lobeckius in dissertatione prima de prosthesi et aphaeresi (= path. serm. Gr. elem. I 13 sqq.) in difficillimam hanc quaestionem inquireret et probabilissima disputatione ostenderet, quam infirmis fundamentis totum illud praefixum niteretur et quantae difficultates exemplis a Doederlino prolatis obstarent. Sed ab hac disputatione tantum abfuit ut, qui totam quaestionem ad certum quendam exitum perducere vellent, proficiscerentur, ut vel ii, qui grammaticam comparativam didicissent in dies tunc magis efflorescentem, veteres illos errores exuere nollent. Pottius ipse, licet Hartungii explicationem minime amplecteretur, alpha tamen intensivum e privativo ortum esse non solum non negabat sed etiamnunc defendit collatis Sanscritis quibusdam exemplis, quae paullo aliter comparata esse infra elucebit. Plerique sane grammatici, qui quidem nunc sunt, dubitationes a Lobeckio excitatas non aspernati, cum passim ea vocabula, quibus alpha intensivum subesse dicitur, attingerent, vel omnino fabulosum id esse censuerunt vel fictum a veteribus grammaticis, alii contra a se impetrare nullo pacto potuerunt, ut alpha intensivum prorsus dimitterent. Quid? quod acerrimus ejus exstitit patronus J. Savelsbergius, cum „quaestion. lexil. de epith. Hom." (Aquisgr. 1861) prorsus novam explicandi viam ingressus praefixum illud fallacissimum ad Sanscritum *ati* revocaret Graecae linguae variis formis vindicandum? Hunc libellum ignorasse videntur Toblerus, de compos. vocab. (Berol. 1868) p. 108 et Kuehnerus, gramm. ampl. I² p. 742, quorum uterque Hartungium secutus denuo ad alpha copulativum confugerit; quin Kuehnerus ne Lobeckio quidem laudato omnia exempla repetit a Doederlino perperam exposita.

Quaeritur igitur ante omnia, num alpha illud intensivum aut ex alpha privativo, ut Pottius vult, aut e copulativo, ut Toblerus Kuehnerusque statuunt, omnino possit explicari. Qui illam sententiam sequuntur, ut Doederlinus de alpha int. p. 24 et Hennickeus, sched. et. p. 2 sqq., licet exemplorum cum Latinorum tum Germanicorum satis

largam analogiam proponant, eo tamen maxime falluntur, quod utriusque linguae diversissima vocabula inter se miscere et confundere solent nullo ordine disposita nulloque judicio discreta. Atqui id diligenter cavendum erat. *In* intensivum jam antiquitus linguae Latinae tributum esse testatur Paul. ep. Fest. p. 108 his verbis: *in non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro adnuendo ponitur, ut involando, inclamando, invocando* et p. 109: *in praepositio significat modo, quod non, ut inimicus, modo auctionem, ut inclamavit, modo ubi, quo tendatur, ut incurrit, modo, ubi qui sit, ut inambulo.* Quo in genere mirabile non debet videri veteres grammaticos, qua erant linguarum originis ac naturae inscientia, *in* negativum et *in* praepositionem plane non distinxisse, illud potius mirari possemus etiam recentiores veterum collegarum sectatores in re tam aperta non plus vidisse, niśi saepius acciderent similia. Sed non in omnes idem cadit. Nam Doederlinus quidem syn. et etymol. Lat. I 45, III 222 notionem intensivam e privativa sola deducere studet omissa *in* praepositione, sed mirum est, quantos inciderit in errores. Sic, ut exempli instar hoc unum afferam, *immanis* derivat ab adjectivo *magnus* et ab *in* illo quidem quod videatur intensivo sed re vera privativo, spreta veterum explicatione, qui vocabulum compositum esse recte intellexerunt e prisco adjectivo *mânus* „bonus" et ex *in* negativo. Quid vero? qua ratione e privativa illa significatione sive, ut ait Doederlinus, e depravativa intensiva nasci poterat? nimirum ita, ut optima quaeque et laudabilissima, si nimia sint, in contrarium verti putemus. Exempla vulgo afferuntur *informis, intestabilis, ingens, incanus,* apud Drakenborch. ad Liv. T. III p. 400 *impotens* „valde potens" aliaque pauca.

Horum vocabulorum *informis* et *intestabilis* cum *in* privativo composita esse facile intellegitur: *informis* est, cui forma scil. pulchra atque elegans non est, *intestabilis,* qui testis esse vel testamentum facere non potest ut legg. XII tab. ed. Schöllius p. 149, 22 *qui se sierit testarier libripens-*

vir, **Lobeckius** in dissertatione prima de prosthesi et aphaeresi (= path. serm. Gr. elem. I 13 sqq.) in difficillimam hanc quaestionem inquireret et probabilissima disputatione ostenderet, quam infirmis fundamentis totum illud praefixum niteretur et quantae difficultates exemplis a Doederlino prolatis obstarent. Sed ab hac disputatione tantum abfuit ut, qui totam quaestionem ad certum quendam exitum perducere vellent, proficiscerentur, ut vel ii, qui grammaticam comparativam didicissent in dies tunc magis efflorescentem, veteres illos errores exuere nollent. **Pottius** ipse, licet Hartungii explicationem minime amplecteretur, alpha tamen intensivum e privativo ortum esse non solum non negabat sed etiamnunc defendit collatis Sanscritis quibusdam exemplis, quae paullo aliter comparata esse infra elucebit. Plerique sane grammatici, qui quidem nunc sunt, dubitationes a Lobeckio excitatas non aspernati, cum passim ea vocabula, quibus alpha intensivum subesse dicitur, attingerent, vel omnino fabulosum id esse censuerunt vel fictum a veteribus grammaticis, alii contra a se impetrare nullo pacto potuerunt, ut alpha intensivum prorsus dimitterent. Quid? quod acerrimus ejus exstitit patronus J. **Savelsbergius**, cum „quaestion. lexil. de epith. Hom." (Aquisgr. 1861) prorsus novam explicandi viam ingressus praefixum illud fallacissimum ad Sanscritum *ati* revocaret Graecae linguae variis formis vindicandum? Hunc libellum ignorasse videntur **Toblerus**, de compos. vocab. (Berol. 1868) p. 108 et **Kuehnerus**, gramm. ampl. I² p. 742, quorum uterque Hartungium secutus denuo ad alpha copulativum confugerit; quin Kuehnerus ne Lobeckio quidem laudato omnia exempla repetit a Doederlino perperam exposita.

Quaeritur igitur ante omnia, num alpha illud intensivum aut ex alpha privativo, ut Pottius vult, aut e copulativo, ut Toblerus Kuehnerusque statuunt, omnino possit explicari. Qui illam sententiam sequuntur, ut Doederlinus de alpha int. p. 24 et Hennickeus, sched. et. p. 2 sqq., licet exemplorum cum Latinorum tum Germanicorum satis

largam analogiam proponant, eo tamen maxime falluntur, quod utriusque linguae diversissima vocabula inter se miscere et confundere solent nullo ordine disposita nulloque judicio discreta. Atqui id diligenter cavendum erat. *In* intensivum jam antiquitus linguae Latinae tributum esse testatur Paul. ep. Fest. p. 108 his verbis: *in non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro adnuendo ponitur, ut involando, inclamando, invocando* et p. 109: *in praepositio significat modo, quod non, ut inimicus, modo auctionem, ut inclamavit, modo ubi, quo tendatur, ut incurrit, modo, ubi qui sit, ut inambulo.* Quo in genere mirabile non debet videri veteres grammaticos, qua erant linguarum originis ac naturae inscientia, *in* negativum et *in* praepositionem plane non distinxisse, illud potius mirari possemus etiam recentiores veterum collegarum sectatores in re tam aperta non plus vidisse, nisi saepius acciderent similia. Sed non in omnes idem cadit. Nam Doederlinus quidem syn. et etymol. Lat. I 45, III 222 notionem intensivam e privativa sola deducere studet omissa *in* praepositione, sed mirum est, quantos inciderit in errores. Sic, ut exempli instar hoc unum afferam, *immanis* derivat ab adjectivo *magnus* et ab *in* illo quidem quod videatur intensivo sed re vera privativo, spreta veterum explicatione, qui vocabulum compositum esse recte intellexerunt e prisco adjectivo *mânus* „bonus“ et ex *in* negativo. Quid vero? qua ratione e privativa illa significatione sive, ut ait Doederlinus, e depravativa intensiva nasci poterat? nimirum ita, ut optima quaeque et laudabilissima, si nimia sint, in contrarium verti putemus. Exempla vulgo afferuntur *informis, intestabilis, ingens, incanus,* apud Drakenborch. ad Liv. T. III p. 400 *impotens* „valde potens“ aliaque pauca.

Horum vocabulorum *informis* et *intestabilis* cum *in* privativo composita esse facile intellegitur: *informis* est, cui forma scil. pulchra atque elegans non est, *intestabilis,* qui testis esse vel testamentum facere non potest ut legg. XII tab. ed. Schöllius p. 149, 22 *qui se sierit testarier libripens-*

que fuerit, ni testimonium fatiatur, improbus intestabilisque est et aliis locis a Dirkseno, man. p. 497 collatis. Ex hac notione explicandus est usus Plautinus et ea significatio, quae apud ceteros scriptores saepius invenitur: improbus, nefarius, scelestus. Alia ipsi Doederlino, de alpha int. 23 admodum dubia visa sunt. Sic apud Verg. Aen. VI 114 e prava interpretatione nata est opinio, *invalidus* adjectivum esse idem quod pervalidus. Nec profecto sua significatione hoc vocabulum carere probatur dubiis locis ap. Lucr. I 971 *invalidis viribus* (*validis* Lachm.) et ap. Sil. Ital. I 552 *invalidam hastam*, ubi jam Ernestius *validam* scripsit. Apud Livium XXI 25, 11 nunc recte legitur: *dum per patentia loca ducebatur agmen*, neglectis vel variis lectionibus *impatentia*, *impactentia*, *impatientia*, vel inutilibus conjecturis. *Impotens* est nonnumquam sui non potens ideoque suae auctoritatis, sua ipsius auctoritate fretus, *in* negativum est, non intensivum. Quod nullam sibi dubitationem relinqui Doederlinus profitetur de adjectivo *improbus* in Vergiliano (Georg. I 145) *labor omnia vicit improbus* vel de *incanus* apud ipsum Colum. VIII 2 vel de *immunis* vel de *ingens*, jam vidimus, quam non recte *immanis* attulerit. *Improbus* in proverbio illo est „pervicax“, „constans“, quae significatio e primigenia „non probus“ ita orta est, ut hoc adjectivum primum omnia significet, quae modum excedunt, immodica, nimia, injusta, ideoque improbanda, deinde etiam sine reprehensione sit i. q. acer, vehemens, pervicax. Exempla si quaeris, cf. Orellium ad Hor. od. III 9, 22, Forbigerum ad Verg. Georg. I 119 alios. *Incanus* nusquam necesse est idem sit, quod percanus, ne apud Columellam quidem VIII 2: *gallinaceorum paleae ex rutilo albicantes, quae velut incanae barbae dependent*, sed hoc loco et aliis a simplici adjectivo haud ita differt velut ap. Catull. 64, 340 *cum cinere incanos solvent a vertice crines* (cf. ib. 95, ubi translate usurpatur pro „antiquus“) et ap. Verg. Georg. III 311 *barbas incanaque menta Cinyphii tondent hirci*, immo vero deminutivum habet intellectum apud Suet. Dom. 20 *caput varietate capilli subrutilum et incanum.*

Multo vero minus in aperto esse videtur adjectivi *ingens* significatio. Veterum grammaticorum explicationes servant Paul. ex Fest. p. 114: *ingens dicitur augendi consuetudine ut inclamare, invocare; quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum*, et Papiae gloss.: *ingens quasi ultra gentem suam*, quam explicationem non solum Doederlinus defendit collato ὑπερφυής adjectivo sed etiam novissimi lexicographi receperunt. Jos. Scaliger *ingens* putabat idem esse quod *incens* h. e. tantum, ut censeri non possit, alii alia commenti sunt, nostri etymologi, cum vocabulum nostrum silentio praeterierint, de probabili explicatione desperasse videntur. Ac si solam sonorum conformationem spectas, multa temptari possunt, sin significationem, quam generalis sit, certa te videbis ratione destitui, quia nihil nobis ansam praebet divinandi, unde duxerit illa originem. Nihil enim proficimus comparato Germanico *un-gisliht*, quod proprie est „non ex eadem stirpe oriundus", deinde „alienus, aliter comparatus, malus, rudis, immanis", cf. Pottius, lèx. rad. Indog. II 2, 24. Doederlinus autem, quandoquidem *ingens* non melius explicare potuit quam veteres, non debuit id quidem pro certissimo *in* intensivi exemplo afferre.

Nec tamen hoc adjectivum ut documentum auctae significationis prorsus abiciendum est. Nam quoniam me Curtius confirmavit, ut, quam explicationem jam diu animo volutaveram, confidentius proponerem, verisimile mihi videtur *ingens* ad radicis *gan*, *gen* primigeniam formam *ga*, *ge* pertinere, cui notio insit fiendi, crescendi. Quod si ita se habet, stirps participialis *in-ge-nt* cum *in* praepositione conjuncta, cujus quae vis intensiva sit, infra videbimus, significat „increscens" i. e. quod, si quis aspicit, semper crescit, quod immensum est. Plane eundem significationis transitum exhibet vocabulum Graecum ab eadem radice deductum γί-γα-ντ (cf. Curtius, etym. Gr. el.[4] p. 175), ubi reduplicationis ope sensus magnitudinis etiam magis efferatur. Ne quis autem hujus radicis primigeniam formam in Latina lingua

inveniri neget, *Indi-ge-t-es* ipsos i. e. patrios Romanorum deos invocemus, quorum nomen non derivamus cum Corsseno, de Volsc. ling. p. 17, additam. crit. p. 254 a radice *agh* (cf. *nĕgo* = *ne-igo*, *ind-ig-itare* „invocare“ alia) sed cum Buechelero, de decl. Lat. p. 5 a radice *ge*, quam nasali consona determinatam exhibent priscum illud verbum *genere*, *in-gens* C. I. L. elog. 20, *in-gen-u-s*, reduplicatam *gi-gnere*. Si recte Lobeckius, paral. 308 ἴγνητες, quod habent Choerob. in Bekk. anecd. 1188 et Et. M. s. v., ex ἐν praepositione et e verbo γίγνεσθαι derivat, idem est quod *indi-ge-t-es*. Pottius contra l. l. 22 secundum Apoll. de pron. 330 C ἴγρητες (cf. Hesych.) ad stirpem pron. *sva* revocat. Sed haec persequi a proposito alienum est.

Cum igitur Doederlinus, si ab adjectivo *ingens* discesseris, nulla nisi perdubia exempla proferat *in* quod putabat intensivi, Hennickeus diversissima quaeque nullo judicio inter se confundat hinc illinc subsidia petens, tantum abest, ut contortam ejus argumentationem sequamur, ut ipsi, quae nobis recta esse explicatio videatur, breviter exponamus; in quo duo potissimum observanda sunt, primum praefixi negativi et praepositionis diversitas, deinde unius cujusque linguae propria indoles ac natura, ne Latinorum et Germanicorum exemplorum similitudine, licet multa saecula interposita sint, fallamur.

Ac praefixum quidem negativum *an-* omnium linguarum Indogermanicarum variis formis commune est. In lingua enim Sanscrita *a-* invenitur ante consonas, *an-* ante vocales, ad quod in Zendica *a-* et *an-*, in Graeca ἀ- et ἀν-, in Osca *a-* et *an-*, in antiquiore Irica *an-* proxime accedit. Latina vero lingua *in-* exhibet, Gothica *un-*, ant. Germanica *un-*, unde per recentiores Germanicas dialectos usitatissimum illud *un-* propagatum est. Quod vocalis *a* in tam multis linguis servata est, id non tam significationis gravitati tribuendum esse videtur, propter quam etiam in aliis vocabulis antiquius *a* servari nec vel in *e* vel *o* mutari nonnulli opinantur, quam finitimae consonae nasali. Cf. Curtius, et. Graec. clem.[4]

p. 432 adn. Cum autem Latinum *in* et Germanicum *un-* etiam ante consonas maneant, in Aricis contra et in Graeca lingua nasalis consona evanescere possit, Joannes Schmidtius, de cognat. ling. Indogerm. p. 21 cum inde tum ex aliis argumentis collegit artiore cognationis vinculo has linguas inter se contineri. Sed contra eum Fickius, de prist. linguar. Europ. unit. p. 141 animadvertit *n* in utrisque linguis post discessum demum singulorum populorum coeptum esse elidi. Certe quidem idem fortuito et in Graeca lingua fieri potuit et in Sanscrita, quamquam obliviscendum non est etiam multa alia his linguis esse communia.

Praefixum negativum nusquam per se positum invenitur extra compositionem. Quare mirum videretur, si verum esset, quod nonnullis viris doctis placuit, alpha privativum ab initio solvi potuisse pedisequis nominibus vel potius non prorsus cum iis coaluisse. Hoc apparere volunt ex Aesch. Pers. v. 163

ταῦτά μοι διπλῆ μέριμν᾽ ἄφραστός ἐστιν ἐν φρεσί.

Huic versui, qui sine legitima caesura male procedit, Porsonus ad Eur. Hec. p. XLIV vocabulorum transpositione mederi studuit: *μέριμν᾽ ἄφραστός ἐστιν ἐν φρεσὶ διπλῆ*, quod post G. Hermannum, elem. doctr. metr. p. 82 Welckerus dissuasit, addit. ad librum de tril. Gr. conscriptum p. 81. Alii contra, ut traditum vocabulorum ordinem defenderent, ad Soph. Phil. v. 1402 confugerunt

Ν. εἰ δοκεῖ, στείχωμεν. Φ. ὦ γενναῖον εἰρηκὼς ἔπος.

Sed in hoc versu usitatae caesurae neglectionem ab interpunctione excusationem habere G. Hermannus l. l. 37 recte perspexit, cum Westphalio, de re metr. poet. Gr. II² 453 observasse sufficiat in utroque versu caesuram esse neglectam. Christius, de re metr. poet. Gr. et Lat. p. 321 Porsono assentiri videtur, tetrametros illos corruptos esse suspicans. Qui talem conjecturam non sequerentur, iis nihil aliud reliquum fuisse intellegis, quam ut in versu illo Aeschyleo alpha privativum tanquam pro sui juris vocabulo haberent. Quae tamen Teuffelii explicatio ipsa quoque caret probabilitate. Nam ut omittamus in cognatis linguis nihil simile inveniri, etiam alia

difficultate versus laborat, cui ne totius quidem vocabuli *ἄφραστος* sensus satis conveniat. Quare alia alii proposuerunt. Reisigius scripsit *φρακτός* i. e. firmus, Hermannus *φραστός*, Meinekeus *θραστός*, audacius ut solet Hartungius *διπλῆς μερίμνης φραστύς*. Haec qualiacunque sunt — nobis Porsoni transpositio simplicissima videtur —, e versu quidem illo Aeschyleo minime sequitur alpha privativum quondam fuisse separabile.

Plenior hujus praefixi, ne dicam antiquior, forma est *ana-*, quam in tribus vocabulis compositis *ἀνάεδνος* (Hom.), *ἀνάελπτος* (Hesiod.), *ἀνάγνωστος* (Callim.) jam Buttmannus, gramm. ampl. II² 466 agnovit, Justius, comp. ling. Zend. p. 17 Bactricis exemplis *anaquaretha, anazātha, anamarezhdika* aliis confirmat. Graeca illa exempla sane Pottius, quaest. et. I² p. 389 in dubitationem vocat, sed equidem non intellego, cur ipsius explicationem proferamus, qua *ἀνάεδνος* duplicem habeat negationem ut nostrum *ge-g-essen* duplicem praepositionem, *nimmer-mehr* duplex *mehr*. Num in Germanicis exemplis *una-holda* gl. Ker. 85 et *uno-holde* N. 59, 2 eadem forma insit, Grimmius, gramm. II 775 in medio relinquit, quamquam nihil video obstare, quominus ita statuamus. Glossae enim illae Sangallenses e codice saec. VIII exscriptae, quae sub Keronis nomine feruntur, sine dubio perantiquae sunt et, cum fides iis detrahenda non sit (cf. Hattemerus, monum. med. aev. Sang., St. Gall. 1844, I p. 17 sqq.), quidni perantiquam credamus in iis formam servari? Recentius sane Notkerianum est exemplum e codice saec. XI exscriptum, sed ne huic quidem diffidendum est, cf. Graffius, vers. interlin. Germ. Quedlinb. et Lips. 1839 p. 271. Qualis autem forma *ana* fuerit, quem ad casum pertineat, non magis jam pro certo definire possumus quam dijudicare, utrum *ἀνήκεστος, ἀνήλατος, ἀνηλεγής, ἀνήλειπτος, ἀνήνεμος, ἀνήνυστος* ab instrumentali forma *ἀνη-* incipiant, unde *νη-* per aphaeresin decurtatum sit, an eandem productionem subierint, quae in aliis vocabulis metricis tribui soleat rationibus. Mira certe est Weinholdii opinio, qui gramm. Allem. p. 251 in *unaholda* vocalem copulativam agnoscit.

Ab hoc praefixo *an-* prorsus diversa est ea praepositio Europaeis tantummodo linguis propria, cujus forma primitiva nescio an *ani-* sonuerit, et quae, cum notio primaria „intestini" vel intus esse aliquid significet vel inferri, variis casuum formis indutis vel locativi (dat., ablat.) flexionem praebet vel accusativi. Sed hanc formae quoque differentiam nulla lingua praeter Graecam servavit, ubi ἐν et εἰς, ἐς praepositiones ejusdem stirpis pronominalis diversos casus esse viri docti perspexerunt, cum Latinum *in* utriusque praepositionis usum eadem forma ita comprehendat, ut e sola rectionis differentia eluceat significatio. Quod aliter fit in dialectis Italicis, ubi praefixum negativum a praepositione distinguitur. Quo enim magis *a* vocalis negativi praefixi in Latina lingua attenuata est, eo integrior servatur apud Oscos in vocabulis compositis velut *ancensto* i. e. non censa, at praepositio *en-* debilitatam exhibet vocalem et in Osca dialecto et in Umbrica. Quod autem antea ἐν et εἰς praepositiones ex eadem stirpe propagatas esse diximus, id e dialectorum formis atque usu luce clarius apparet. Graecum enim ἐν ex ἐν-ί ortum esse, ea ipsa forma docemur, unde per epenthesin εἰν nascitur Homericum. Curtius, etym. Gr. el.[4] 310 εἰς ex ἐνι-ς, cujus consonam finalem cum exitu formarum Latinarum *ei-s*, *ul-s* admodum dubio comparat, ortum esse putat, ita videlicet, ut ἐν-ι-ς per formam ἐν-ς aut in εἰς aut in ἐς decurtatum sit.

Sed si ἐν-ί locativus sing. est, quod mihi quoque verisimillimum videtur, quo putas spectare additamentum illud -ς? nonne ipsum quoque pro terminatione casus habendum est, quae tamen non soleat ad aliam terminationem accedere? Jam vero, cur locativus sing. sine additamento cum ablativo conjungitur et commorationem exprimit, εἰς contra i. e. ἐν-ι-ς directionem denotat ad aliquem locum? Num -ς illud finale nescio quod — Curtius ipse l. l. p. 39 de analogo suffixo genitivi loquitur — significationis adeo expressam diversitatem effecit? Haec omnia explicantur, si ἐν-σε forma primigenia erat, cui idem illud -σε additum est, quod

in adverbiis πόσε, ὁπόσε, ὁμόσε, τηλόσε, ὑψόσε, πάντοσε, κυκλόσε aliis invenitur et quo nemo nescit directionem significari ad aliquem locum.

Atque hoc -σε quibus Kisslingius in Kuhnii diar. XVII 209 sq. probaverit pro σϝε i. e. sva esse — aliter explicat Schererus, symb. ad hist. gramm. Germ. p. 307 —, ii locativum plur. ἐν-σε cum locativo sing. ἐν-ί non aliter comparabunt atque ὑψό-σε cum ὑψί et ἀμφί-ς cum ἀμφί. Nam in iis quoque formis ut ἀμφίς, ἐξ, λάξ, ὀδάξ, γνύξ aliis Kisslingius l. l. p. 215 sq. locativos plur. agnoscit, modo significatio jam ne sit primigenia illa localis sed posterior instrumentalis. Certe quidem e forma ἐνσε etiam facilius Doricum ἐνς quam ex ἐν-ι-ς nasci potuit (cf. Ahrens, de dial. Dor. p. 358), et, quod nusquam in severiore Doride ἠς invenitur, id non magis offensioni est quam si aliam sequimur explicationem. Attica vero et mitioris Doridis forma εἰς productione suppletoria orta est, quod perpaucis exemplis exaratae diphthongi non refutatur, quae ante Euclidem in titulis quibusdam juxta usitatum *ΕΣ* inveniuntur, quia forsitan praepositionis vocalis nonnunquam ad verae diphthongi pronuntiationem prope accesserit. Post Euclidem *ΕΙΣ* exarandi usum increbuisse docet Weckleinius, cur. epigr. p. 58. In dialectis quibusdam Graecis ἐν-ς abjecta finali consona in ἐν mutilatur, quod cave ne cum ἐν pro ἐνί confundas, et cum accusativo eadem significatione atque εἰς conjungitur velut apud Delphos (cf. Curtius, act. soc. lit. reg. Sax. 1864 p. 229) et apud Locrenses (cf. Allenus in Curt. stud. III 274). Ubi ἐνς in ἰνς debilitatum erat, eodem modo ἰν cum accusativo conjunctum facile explicatur, quod exstat in dialecto Arcadica (cf. Gelbkeus in Curt. stud. II 17) et in Cypríca (cf. Deeckeus et Sigismundus ib. VII 239).

In aliis linguis cognatis casuum rectio diversa est: in Gothica lingua *in* cum dativo conjungitur nusquam cum accusativo, in Germanica cum utroque casu, Lituanicum *í* solum accusativum patitur, ant. Bulgaricum *vŭ* et locativum habet pedisequum (= ἐν) et accusativum (= εἰς), cf. Miklosichii lex. Palaeoslov.

Apparet Latinam linguam, cum uno praefixo *in* non solum duo vocabula diversae originis ac notionis comprehendat verum etiam ejusdem stirpis diversas praepositiones, quae decursu temporis in eandem formam coaluerint, et ab Italicis dialectis et a ceteris linguis Indogermanicis distare, ubi utrumque praefixum etiam forma sit distinctum. Nec tamen in his negativa significatio clarius perspicitur quam in illa neque usquàm e Latino *in* praefixo negativo intensivam notionem fluxisse vel Doederlinus ut vidimus probavit vel alii potuerunt evincere. Itaque, ubicunque vocabuli significatio praefixo *in* augeri atque amplificari videtur, praepositione *in* id effectum esse statuendum est. Ac praecipue e verborum compositione perspicere licet, quam varia ratione haec praepositio sensum intensivum efficere possit non obscurata notione primitiva.

Quid igitur? primitiva illa notio duplex esse potest: aut enim Latinum *in* Graecae εἰς praepositioni aut ἐν respondere intelleximus. Si *in* idem est quod ἐν indicatque actionem verbi vel aliquo loco sive aliqua occasione fieri ut *inambulare* aliquo loco ambulare, *incantare* in aliqua re cantare, vel intus eam sive ex intestino fieri, ut *inardescere, incalescere,* quis est qui, etiamsi neget ea ratione significationem verbalem augeri posse, plus tamen non concedat composito verbo contineri quam simplici? Sin autem *in* Graecae εἰς praepositioni respondet et directionem quandam exprimit, verbi actionem aliquo dirigi significare potest vel ita ut qui loquatur aliquid in aliquem facere dicatur, vel ita, ut notio verbi praecipue intransitivi ei qui loquatur quasi obvia ferri videatur.

Atque haec subtilissima significationis discrimina, quae non raro in eodem verbo prout conexus sententiarum fert conjuncta inveniuntur, nostra lingua reddi nequeunt nisi diversis praepositionibus *an-*, *ein-* vel alia circumscriptione. Sic Latinum *increscere* vertimus *anwachsen*, sed nostrum *anwachsen* proprie significat aliud ad aliud accrescere et ea cumulatione paullatim crescendi notionem augeri, *incantare*

ansingen, bezaubern est aliquem cantu i. e. carminibus magicis petere, *inaugurare* vertimus *einweihen*, *incedere* est *einherschreiten*, *inhorrescere* respondet nostro *an-*, *entgegen-*, *emporstarren* et sic porro alia. Nonnunquam dubitari potest, qua ratione verbum Latinum cum praepositione compositum sensum intensivum assumpserit, nonnumquam idem verbum variis modis eo pervenisse breviter jam indicavimus. Sic *inhorrere*, *inhorrescere* quod antea commemoravimus, si translate usurpatum respondet nostro *schaudern, sich entsetzen*, proprie significat „intus horrere", *innerlich, im Innersten erstarren* non aliter atque in ant. ling. Germ. *ingrûên* „horrescere", *ingrûêntlîh* „horridus". Cf. Graffii thes. ant. ling. Germ. IV p. 300. Variis nostris verbis *einbrechen, erbrechen*, *zerbrechen* reddimus Latinum *infringere*, quo quis neget plus significari quam simplici frangendi verbo? Haec exempla facile cumulari possunt sed jam ex iis quae attulimus satis elucet, cum significationis discrimina subtilissima illa quidem sed ab initio prompta et expressa paullatim in singulis verbis evanuissent, praepositionis *in* quasi residua vi intensiva verbalem notionem augeri solitam esse atque amplificari. Multa sane verba Latina, si non omnia, etiam aliter explicari possunt, ut breviter Curtius indicavit in comment. ad gramm. suam[2] p. 185. Nam etiamsi in Latina lingua *in* praefixum variis rationibus ad intensivum sensum pervenire potuit, veri tamen simile est verba illa antea allata ab ingressiva notione profecta esse, unde per se patet quam facile nasci potuerit progressiva itaque intensiva. Nam ingressio in statum aliquem, sive subito fit sive paullatim, ita cogitari potest, ut quo quis diutius actionem continuet quoque propius ad statum accedat, eo vel plus efficere vel ad altiorem evehi gradum videatur. Quod si ita se habet, in verbis inchoativis vis *in* praepositionis cum ejus formationis sensu congruit i. e. notio ingressiva non solum in verbi ipsius forma posita est sed etiam in praepositione, ut *incanescere* proprie sit „sensim in canitiem deduci", *inardescere, incalescere* in ardorem, calorem abripi, *illucescere*

magis magisque in lucem venire, similia. Haud procul ab his nostra absunt verba ab *ein* et *an* incipientia, quibus antea Latina illa expressimus, si quidem iis praepositionibus paene synonymis nihil aliud commune est nisi directionis sensus versus aliquem locum ut *einschrumpfen*, *eintrocknen*, *anschwellen*, *anwachsen* alia. Sic Latinum *insonare* verbum intransitivum est ad causativum nostrum *anstimmen*, *incitare*, *invocare*, *inferre*, *intrare* non aliter dicuntur ac nostra *eintreten*, *einlaufen*, *anrufen*, *antreiben*, alia. Nonnulla verba Latina etiam verbis cum *er* praepositione compositis reddidimus velut *infringere erbrechen*, quia ea quoque quodammodo sunt intensiva. Cum autem *er* ab initio sit *aus*, rectissime Curtius horum verborum sensum ea explicatione explevit, qua in iis actio quasi ex pristino quodam statu subito erumpere dicatur ut in intransitivis *erklingen*, *erwachsen*, *ergrimmen*, *erschrecken*, *ersterben*, in transitivis *erwecken*, *erfinden*, *erregen*, *erkennen*, *erschliessen*, plane ut in Latinis *efficere*, *evenire*, *evincere*, *evolare*, *excitare* aliis. Videmus etiam in Latina lingua diversas praepositiones ad notionem intensivam efficiendam adhibitas esse.

Quae de verbis modo observata sunt, ea etiam de nominibus compositis valent, quamquam in iis *in* saepius pro ἐν est ut in multis compositis Graecis sive determinativis sive attributivis de quibus Gust. Meyerus in Curt. stud. VI 378 et ego ib. VII 85 sq. disseruimus. *Ingenium* est innata facultas; in quo tamen exemplo nemo *in* intensivum agnoscit, sed *insignis* est is, in quo signa sunt, qui signis ceteris praestat, clarus, *incanus* est is, in quo color canus, canities est. Hoc adjectivum, quo Doederlinus pro certissimo *in* intensivi exemplo utitur, fortasse eadem via ad notionem intensivam, si quidem certa inest, pervenit qua medii aevi Germanicum *ingrüene* „valde viridis" h. e. intus, usque ad intimam partem, penitus viridis et ant. Germ. *ingrûentlîh*, quod antea commemoravimus. Quo in genere tenendum est adjectiva coloris omnino haud saepe cum praefixo *in* vel in Germanica lingua vel in Latina conjungi. Tertia explicatio est, qua *incanus* sit,

qui incanuit, cf. *incanescere.* Hac sola ratione intellegimus *ingens* i. e. *anwachsend,* quod qua via ad intensivum sensum pervenerit, opus jam non est pluribus exponere. *Ingens* igitur, si nostra explicatio vera est, certum sit exemplum *in* illius si dis placet intensivi cum nomine conjuncti; *incanus* contra et quae praeterea exempla supra rejecimus tantum abest, ut intensivam notionem exhibeant, ut in contrarium possint sensum abire. Atque hoc quoque varia ratione fieri potuit, velut si is, in quo aliquid canum est, vel aliquid cani cernitur, ei opponitur, qui cano colore superfusus est, *incanus etwas grau, graulich, weiss* vertere licet. Potest sane ea significationis mutatio cogitari, non debet, nam quod in lexicis *incanus* nostris adjectivis *grau* et *weiss* redditur, id forsitan quispiam inde explicaverit, quod notiones colorum in omnibus fere linguis mirum in modum fluctuent.

Verum etiam ab ingressiva notione consentaneum est non difficilem transitum esse ad deminutivam, cum ingressio ita quoque cogitari possit, ut ipsa eventui tanquam fini initium vel actionis vel status opponatur: quod fit nondum perfectum est et qui incanescit nondum est canus.

Alii exemplo *in* quod esse voluerunt intensivi non video, cur cum Doederlino fidem denegemus: *incupidus* enim adjectivum legitur apud Afran. v. 361 Ribb. in quo praepositio directionem ita exprimit, ut *incupidus* vel sit, qui in cupidinem abreptus est vel qui gestit aliquid i. e. in aliquam rem. Tertium brevi accedet exemplum, quod cum tenebris obrutum adhuc jacuisset, nuper in lucem protraxit Gustavus Loeweus, qui grata liberalitate quae propediem typis mandabit mecum per literas communicavit. Quoniam autem ejus dissertatio nondum edita est, ne anticipemus quae ibi accuratius exposita legentur, tantum affirmare liceat cum e codicum Plauti Palatinorum scriptura tum e diversis glossarum testimoniis ex eodem fonte non derivandis priscam formam *columis* adjectivi colligi posse juxta *incolumis* nulla fere aut saltem non magna significationis differentia. Atque ut libere profitear quod sentio,

mihi Loeweus ita persuasit adjectivum *columis* quondam exstitisse, ut ejus sententiam secutus nesciam an Plaut. Trin. v. 742 Ritsch.

ex eá largíri te ílli neque ita, ut sít data,
incólumem sistere eí, sed detraxe aútument

restituendum sit *columém te sistere* e librorum Palatinorum testimoniis contra codicem deleticium Ambrosianum. Etenim antiquioris potius scripturae vestigia quam vetus mendum illis inesse videtur, quod ubi tamen irrepsit, librarii in vocabulo usitatissimo facilius *in* praefixo corrigere poterant quam addito pronomine supervacaneo. Verum de versu illo restituendo videant alii, explicatio certe vocabulorum *columis* et *incolumis* qua Loeweus Sanscr. *kal-ja-s*, Graec. *καλό-ς*, Goth. *háil-s*, nostrum *heil* comparat mihi non satis arridet, quia melior et a significatione et a forma in promptu esse videtur. Quidni enim veteres grammatici quorum ex interpretatione *columis* „sanus, salvus" est et ad corpus potissimum refertur, cum *incolumis* ad animum spectet, quidni igitur viam nobis eo monstrent, quod *columis* a *columna* derivarunt? Si haec vocabula ejusdem prosapiae sunt, si eodem pertinent *κολωνός*, *κολοφών*, *celsus*, *excello*, *culmen*, vet. Sax. *holm* collis, Lit. *kél-ti* „erigere" (cf. Curtius, el.[4] p. 152), *columis* proprie est „erectus, firmus", nostrum *aufgerichtet*, cui adjectivo optime *in* praefigitur, quod cum directionem exprimat, quodammodo augeat nominis notionem. Jam nihil est, cur grammaticis illis quicunque erant diffidamus simplici vocabulo magis ad corpus relato sanum denotari, translate usurpato etiam integrum animum, non violatum significari, quamquam ex usu id non satis comprobatur. Accedit quod ejusdem stirpis adjectivum *celsus* ipsum quoque et proprie usurpatur et translate. Haec si probabiliter disputata sunt, etiam in adjectivo *incolumis* praepositio *in* eadem vice fungitur qua in vocabulis *ingens* et *incupidus*. Paullo aliter Hainebachius, de vocc. *consul* et *consulere* (Gissae 1870) p. 3 adn. *incolumis* explicavit.

Praeter haec vero nominum exempla, quoniam alia allata non sunt, in quibus viri docti *in* intensivum deprehendisse sibi videantur, nostro id jure a Latina lingua ita abjudicabimus, ut si qua notio maxime verborum *in* praefixo augeatur, una effectum id esse praepositione statuamus, nusquam praefixo negativo. Quod idem cadit in Celticam linguam. Nam quo arto cognationis vinculo Celti cum Italis cognati sint, nemo ignorat, qui Schleicheri aliorumque scripta inspexerit, ubi propinquitas illa legentibus quasi sub oculos subiciatur. Luculentis exemplis vir ille doctissimus probavit non pauca Celticis dialectis et Italicis linguis communia esse, quaedam nusquam nisi in utrisque inveniri. Ad haec nunc aliud accedit. In Britannicis enim dialectis *in* quod vocatur intensivum exstat, cujus nonnulla exempla Zeussius in gramm. Celt.[2] p. 896 sq. enumerat, velut Cambr. vocabula *enlip, enllybyau* calumnia, calumniari, *enryued* mirabilis, *enryuedu* mirari, *enryded* honor, alia; certissima sunt hodierna *en-fawr* valde magnus (*mawr* magnus, Ir. *már, mór*), *en-wyn* valde albus (*gwyn* albus), *enwir* perverus. Tria alia explicavit Windischius in Kuhnii symb. ad gramm. comp. VIII 42 Corn. *en-chinethel*, Arem. *en-quelezr*, Cymbr. *en-giriawl*, quorum cum significatio sit *γίγας*, praefixum quasi reduplicationis vice fungi videtur. Windischio autem hoc *en* esse i. q. *in* Latini adjectivi *ingens* suspicanti nihil est cur non valde assentiamur. Significatio enim eadem est.

Summo jure Germanicae linguae *in* intensivum attributum esse videtur, de quo praefixo, posteaquam Grimmius gramm. II 758 sqq. totius quaestionis ut solet fundamenta jecit, usque adhuc saepe viri docti disputarunt, postremum Hoeferus, German. XV (a. 1870) 61 sqq. Exstat enim illud *in* in dialectis Germanicis vel antiquioribus vel recentioribus et manifesto e praepositione ortum est ad augendam notionem vocabulis praefixa. Exempla perlustremus dialectorum ac temporum ordine disposita. Atque in Gothica lingua quoniam reliquiarum paucitate vetamur multa exspectare, ne

Hoeferus quidem operae pretium esse existimavit in composita, quae ab *in* praepositione incipiunt, inquirere. Nec tamen hoc conquirendi negotio supersedere possumus, si quae ibi similia inveniuntur in comparationem vocanda sunt. Verba quae huc pertinent — ut ab iis incipiamus — pleraque sunt derivata velut *inagjan* angore afficere, *inbranjan* incendere, *inliuhtjan* illuminare, *inmáidjan* immutare, deformare, *inraúhtjan* trans. et intr. ira afficere et irasci, *insáiljan* resti alligare, *insandjan* mittere, *insvinthjan* corroborare, *intandjan* incendere, *intrusgjan* inculcare, *invagjan* movere, *invandjan* torquere, juxta quae simplicia ubi inveniuntur eandem fere significationem exhibent velut *gramjan*, *máidjan*, *sandjan*, *tandjan*, *svinthjan*, *liuhtjan* (intr.). In his omnibus verbis notio vel causativa vel immediativa, ipsa infinitivi terminatione *-jan* expressa praepositione augetur, quae transferri actionem in aliquem denotat, non intus eam vel ex intestino fieri, ut Hoeferus putat. Itaque inter *máidjan* et *inmáidjan*, inter *tandjan* et *intandjan* non aliud discrimen est atque inter Latinum *mutare* et *immutare*. Eadem ratio intercedit inter verbum derivatum *inaljanôn* ira afficere et *aljanôn* irasci, et *inveitan* cum Latino *invocare* comparari potest. Nonnulla verba primitiva sive ut Grimmio placuit fortiora Latinis verbis compositis cum *in* praepositione eodem ejus sensu respondent ut *insaíhvan* inspicere, *insakan* indicere (unde *insahts* διήγησις, indicium, narratio), *insáian* inserere, intransitivum, *invisan* est i. q. instare.

Alia sunt verba Gothica et primitiva et derivata cum *in* praepositione composita, quibus intensivam notionem subesse etiam confidentius censueris, velut *infeinan* σπλαγχνίζεσθαι, cujus etymon ne novissimis quidem explicationibus exploratum est, *inreiran* intus tremere, horrere, et in *-nan* desinentia *indrôbnan* intestino maerore affici, valde dolere juxta *drôbnan*, fortasse *intundnan* exardescere juxta *tundnan*, quamquam in hoc Latinum *incendere* ultro se offert comparandum. Difficilis ad explicandum est significatio verbi *invidan* ἀρνεῖσθαι negare, infitiari, collato *gavidan* conjun-

gere, quorum utrumque Leo Meyerus, de ling. Goth. p. 370 cum Gothica stirpe *vadja* „pignus“ et cum Latina *vadi* (nom. *vas*) comparat omisso voc. ἄεθλον. Sed satius erit verba illa cum Curtio, et gr.[4] p. 249 ab his nominibus sejungere, quia significationis conexum aegre perspicias. Leo Meyerus enim p. 495 verbi *vidan* notionem primariam esse vult „ligare“ et suo jure cum *gavidan* conjungit *gaviss* conjunctio, *disviss* solutio, *usvissi* status dissolutus, *usviss* solutus, sed quomodo inde ad infitiandi significationem perveniamus nisi *in* negativo, quod in lingua Gothica nullum esse satis constat?

In paucis quae exstant nominibus cum *in* praefixo compositis significatio localis facile perspicitur, velut *inkilthô* proprie: gravida i. e. in utero gerens, *in-kunja*, proprie: cognatus i. e. qui in eodem genere versatur, *invitoths*, qui in lege est, *invinds* perversus, injustus et *invinditha* injustitia fortasse ex notione proficiscuntur aversi sive conversi in intestinum. Similiter notionem intestini exhibent adjectivum *inahs* prudens et subst. *inahei* prudentia, quibuscum conferatur *ahà* mens a rad. *ak* „acutum esse“ derivandum. Quid commemorem ea quae ab *inn* incipiunt vel verba vel nomina, quorum prae fixum Leo Meyerus l. l. 206, 477 recte ab *int* repetit ut *inna* ab *inta* (cf. lat. *endo, indu*)? In his omnibus *inn* idem est quod Graecum εἰς velut *inngaggan* εἰσέρχεσθαι, *innattiuhan* εἰσάγειν, *inatbairan* εἰσφέρειν sim.

Apparet jam in Gothica lingua simili ratione *in* praefixum usurpatum esse atque in aliis, praecipue autem in recentioribus dialectis Germanicis id fieri statim videbimus, in quibus *in* ab eadem intestini vel inferendi notione repetitum ad augendam vim cum adjectivorum tum substantivorum etiamnunc adhibetur. Ac facillime quidem hoc mente ac sensibus assequi possumus in iis vocabulis, quae animi quosdam motus, affectus, perturbationes significant: nostrum enim *Ingrimm* est intestina ira, *Inbrunst* intimus animi sensus, ardor, quibus plus exprimi compositis vides quam quae respondeant simplicibus. Nonne etiam integris vocabulis synonymis interdum augemus notiones adjectivorum

vel participiorum, an *innig geliebt, innerlich erbittert* multum distant a *sehr geliebt, sehr erbittert*? Nonne etiam *heissgeliebt, heissersehnt* dicimus? et sic porro alia, quae omisit Donyus, de adjectivor. quorundam German. et Angl. notionibus vulgariter auctis, Sprembergae 1865. Quo vel lenissimo discrimine haec adjectiva inter se distinguantur, facilius sentimus, quam si essent composita cum ullo praefixo intensivo. Germanos vero ab ipsa intestini notione profectos esse, si adjectivorum illorum quae commemoravimus vim augere vellent, nemo mirabitur, qui, quam altis fuerint animis praediti nostri majores, reputarit memineritque in lingua populorum indolem atque ingenium tanquam in speculo cerni. Verum ea augendi ratio non in iis solum vocabulis invenitur quae ad animum spectant, sed etiam in iis quorum significationem sensibus magis percipimus, ut in coloris adjectivis, ubi notio illa intestini exprimit aliquid esse ex intimis quasi medullis, penitus, prorsus aliqua re h. e. colore imbutum. Non aliter nos quoque dicimus *tiefschwarz, tiefblau* similia nec multum abest Latinum *per* in *perviridis*. Sic facilius quae sequuntur exempla intellegemus.

Atque ex lingua quidem vetere septentrionali ubi *î* est forma praefixi huc referendum erit *îthrôtt* dexteritas, ars (cf. *thrôttr* vis, robur), quod Hoeferus omisit. Alia exempla alii conquirant, hoc loco liceat anticipare exemplum Saxonicum *in* intensivi *insath* i. e. persatur, quod legitur in titulo antiquissimo runis quae dicuntur Germanicis scripto. Cf. Franc. Dietrichius, Germ. X 264 et Hauptii diar. Germ. XIII 33. Notandum autem est in lingua vet. septentrionali *î* praefixo non raro contrarium quoque sensum deminutivum inesse, ut Grimmius quae enumerat exempla Latinis adjectivis cum *sub* praep. compositis reddiderit velut *îbeiskr* subamarus, *îbiúgr* subcurvus, *îfeitr* subpinguis, *îgroenn* subviridis al. Quae si quaeris qua via ad hanc deminutivam significationem pervenerint, simili id ratione factum esse respondeo ac supra in adjectivo *incanus* fieri potuisse cognovimus.

Plurima exempla Germaniae inferioris et antiquiores dialecti et recentiores praebent, ubi etiam nunc exstant. Anglosaxonica Franc. Dietrichius in Hauptii diar. XI, 413. XIII, 32 collegit; sunt autem haec: *infrôd* perprudens Beov. 1874. 2449, ubi Greinius id inutili conjectura tollere voluit, *indryhten* pernobilis et quod verisimile est *inflêde* peraquosus. Antiquioris Saxonicae dialecti praeter *insath* nullum exemplum superest, recentiora tamen nonnulla Hoeferus l. l. 64 congessit ut *inboes* pessimus, *inbrâf* probissimus, *infet* valde pinguis, *infrâm* maxime pius, *inklôk* prudentissimus, *inmoer* mollissimus, maxime maceratus, al. Etiam in Hollandica dialecto aliisque cognatis similia inveniuntur. Superioris denique Germaniae lingua intensivi *in* non pauca exempla exhibet et nominalia et verbalia. Atque ex antiquioribus dialectis cum *ingrüen* et *ingrûentlih* jam commemorata sint, medium quod vocatur aevum nobis suppeditet *ingrüene* perviridis, *indurstec*, *inviurec*, *inguot* alia, etiam ex aequalium lingua antea substantivorum *Ingrimm*, *Inbrunst* et similium mentio est facta. Recte Grimmius l. l. 761 animadvertit intensivum *in* nunquam *ein* sonare enumeratque *ingut* et vulgaria *inschön, inlieb, inhohl,* quibus Hoeferus e Vilmarii idiotico Hassiaco (p. 184 sq.) adicit *indüerlich, ingescheid, inkrank, inschlecht, ingut, ingrün, infromm, instolz.*

Perlustranti haec omnia exempla dubium esse non potest, quin in Germanicis linguis, si quod praefixum *in* intensivum agnoscendum est, idem sit quod praepositio, quae quomodo augendi vim exprimere potuerit, supra explicavimus. Ac quominus hanc praepositionem intensivam cum negativo praefixo confundamus, ipsa obstat formarum diversitas. Hoc enim *un* per plerasque dialectos sonat, nasali elisa in vetere dial. sept. *ô* efficitur ut *î* ex *in*. Verum obstat etiam significatio vocabulorum illorum Germanicorum, quam priusquam explicemus, pauca altius repetenda sunt.

Praefixo negativo privationem exprimi veteres sive grammatici sive philosophi censebant inprimis stoici, quorum testimonia diligenter collegit Rud. Schmidt, stoicorum gramma-

tica, Halis 1839. Ac Chrysippus quidem, qui in libro *περὶ ἀνωμαλίας* peculiare caput *περὶ τῶν στερητικῶν* inscripsit, vocabula negativa minime respondere docuit notionibus quae iis continerentur. Quoniam enim, quod ex sua cuique natura vel condicione conveniret, eo privatus esse praefixo negativo diceretur, stoicus ille vocabulis cum alpha privativo compositis negavit quidquam positivi posse denotari. Quod contra fieri in lingua, nam haud raro positivis vocabulis privativum sensum, privativis positivum subesse; sic pro pauperis et caeci epithetis exspectari negativa vocabula (*καὶ τοῦτο δὴ ἰστέον, ὅτι ἐνίοτε μὲν οὐ στερητικὰ ὀνόματα στέρησιν δηλοῖ, ὡς ἡ πενία τὴν στέρησιν τῶν χρημάτων καὶ ὁ τυφλὸς στέρησιν ὄψεως*) nec recte deos vocari immortales (*ἐνίοτε δὲ τὰ στερητικὰ ὀνόματα οὐ στέρησιν δηλοῖ· τὸ γὰρ ἀθάνατον στερητικὸν ἔχον τὸ σχῆμα τῆς λέξεως οὐ σημαίνει στέρησιν· οὐ γὰρ ἐπὶ πεφυκότος ἀποθνήσκειν εἶτα μὴ ἀποθνήσκοντος χρώμεθα τῷ ὀνόματι*). Stoici igitur privationem (*στέρησις*), negationem (*ἀπόφασις*), contrarium (*τὸ ἐναντίον*) distinguenda esse arbitrabantur, licet in lingua haec tria genera non raro confunderentur; quin etiam uno eodemque vocabulo ea contineri posse argutius illi docebant, velut in vocabulo *ἄφωνος*, quod negative de piscibus, privative de aegrotis hominibus, contrarie de tragoedis praedicaretur. Cff. Pottius, quaest. etym. I² p. 386 sqq., Steinthalius, hist. gramm. ap. Graec. et Rom. p. 351 sq. Itaque jam veteres philosophos non fugit interdum huic alpha praefixo non tam privativum sensum subesse quam depravativum, sed, ut erant philosophi potius quam grammatici, numquam iis contigit, ut causas penitus perspicerent, immo vero ne hoc quidem intellexerunt privationis notionem non tam artis finibus restringendam esse, ut, quam quis rem non habere dicatur, eam antea habuerit necesse sit. Talia in hoc quidem praefixo lingua non curavit, quamquam similia ei placuisse discrimina non desunt qui statuant. Hermannus enim ad Eur. Iph. Taur. 925, quae nomina, inquit, *ἀπό* habent, ita notant detractionem, ut id quod detractum

significatur ante adfuisse indicetur; sic *ἀπότιμος* apud Soph. est qui remotus ab honore, *ἀπόσιτος* is, cui detractus est cibus. Verum hoc discrimen vir summus subtilius excogitavit quam verius, veteres autem, licet multo saepe subtiliora commenti sint, nihil ejusmodi docuerunt.

Quae omnia longe aliter cecidissent, si grammatici Graeci ea ratiocinatione atque iis subsidiis usi essent, quibus Indici collegae instructi ad eandem materiam tractandam accesserunt. Nihil enim aliud hi *an* praefixo denotari existimabant quam abesse id, quod pedisequo nomine exprimeretur: *ἀθάνατος* non est morte privatus sed a quo mors abest, qui non moritur. Quod scite Benfeyus, hist. ling. scient. p. 128 adnotat ne hanc quidem significationem videri primitivam sed proficiscendum esse a notione dissimilitudinis, id mihi quoque valde arridet, sed ea quaestio multo difficilior est, quam ut hoc loco omnino institui possit ne dicam absolvi. Meminerimus modo — id quod omnes fere viri docti nunc statuunt — radices pronominales cum gestibus ab initio pronuntiatas esse, intellegemus, quomodo ea stirps, qua quid „aliter comparatum“ esse proprie dicatur, facile sensum assumpserit mere negativum. Atque ab initio semper positivam notionem praefixo nostro simpliciter negatam esse Benfeyus ex usu antiquissimo linguae Sanscritae collegit, velut e composito vocabulo *anaçva* non equus i. e. omne quod non sit equus R. V. 152, 5, ubi tamen Grassmannus in lex.-Ved. p. 53 vertit: sine equis. Talia composita, quae Aristoteles si cognosset, *ἀόριστα* dixisset, Benfeyus facete cum jocosis illis aenigmatis comparat, in quibus ubi tres adumbrantur res, quarum nulla sit vel rosa vel spina, explicatio est: nulla rosa sine spina. Cum autem in ejusmodi vocabulis mere negativis unicuique permissum sit, ut quodcunque velit positivum cogitatione fingat, manifestum est, quam multiplicem fingendi copiam haec rudis atque incerta compositio uberioribus praebuerit hominum ingeniis. Liceat hoc nonnullis aliis exemplis illustrare.

Varia sunt vocabula Sanscrita, quae huc pertinent quo-

rumque pauca exposuit Pottius, quaest. et. I² 388. Atque in nominibus quibusdam abstractis et concretis nihil percipitur nisi negatio velut in Vedico *aditi* absentia possessionis, penuria, *anāhuti* nulla libatio i. e. praetermissio libationum, *anapasaraṇa* absentia exitus, *anājatana* absentia sedis i. e. aptae sedis, sedes non idonea, *anīça* non dominus i. e. qui alicujus rei compos non est, *akshudh* non fames i. e. saturitas, alia. Non semper necessarium est certae cujusquam rei imaginem cogitatione fingere, velut *anātman* omne est, quod non sit animus, deinde, quia *ātman* etiam pronominis *ipse* vice fungitur: non ipse i. e. alius, sed in nonnullis exemplis etiam latior imaginandi campus nobis aperitur quo exspatiemur. Miram quandam significationis varietatem complectitur Vedicum *abhva*: proprie quod non est, deinde quod naturam excedit vel ei repugnat 1) immensus, infinitus 2) infinita magnitudo, immanitas, 3) concr. monstrum, prodigium 4) omne suspectum, terror, inprimis 5) atra nox nubium tempestatem parturientium (cf. Pottius lex. rad. I 1149). Miram diximus hanc significationis varietatem non quo ipsi hoc potissimum exemplum magnopere miremur, sed quia inde vel maxime elucet, quanta fuerit et quam fecunda imaginandi facultas apud populos Asianos. Eadem ex aliis vocabulis Sanscritis cognoscas. Sic *aga* et *agam* nihil aliud est nisi non iens, quod non it, deinde arbor, anguis, mons, *agada* est non morbus, deinde, id, quo morbus arcetur, remedium, medicina, similia. Adjectiva privativa ita sua sponte nos ad sensum positivum adducunt: *aǵa* est non natus i. e. sempiternus, *akava* non malus i. e. bonus, *anāga*, qui culpa vacat, sincerus, sacer, *anaṅga* sine corpore, quod ad animum pertinet (cf. etiam *na atjādrita* non cultus i. e. neglectus) nec difficilior fit transitus ad depravativam significationem: *aguna* non virtus i. e. mala proprietas, vitium. Quin etiam infesti sensum praefixo privativo Graeci grammatici tribuissent, si Vedicum cognovissent *anindra* non Indra i. e. ab Indra alienus, Indrae infestus, inimicus. In aliis rursus similibus exemplis nulla inest notio infesti *abrahmaṇa*

qui non est *brahman*, ut Bactr. *anairja* ex Aria non oriundus. Interdum nomen cui *an* praecedit sensu ut ajunt grammatici praegnanti dicitur, id quod ad vocabuli compositi significationem transferatur necesse est: *anaksha* non est is, qui oculos non habet sed qui iis non utitur, non aliter ac si nos ei qui non videt quod ante pedes est: heus tu, acclamamus, an oculos non habes? Ita in hoc genere Sanscritam linguam nulla alia aequiparat, nec mirum profecto, cum tantae notionum varietati respondeat summa ac paene legibus soluta compositionis libertas. Sanscritum enim praefixum componitur cum substantivis, adjectivis, pronominibus (cf. *a-sa-s* non hic), participiis, infinitivis, cum verbo denique finito (cf. supra p. 6).

Omnia autem exempla quae usque adhuc examinavimus determinativa composita sunt antiquitatis nota satis insignia. Etiam plura exstant attributiva, in quibus id quod membro altero continetur nomen vel ab aliquo abesse dicitur vel parum ei convenire. Quam recte Justius horum vocabulorum compositionem subtiliorem ac perfectiorem esse intellexerit quam cetera genera, ex iis quoque exemplis elucet quae huc referenda sunt, sed haec omnino persequi et longum est et a proposito nostro alienum. Quare ad Germanica illa vocabula cum praefixo negativo composita revertamur, quibus nonnulli viri docti usi sunt ad explicandum alpha intensivum. Egregie Grimmius II 775 sqq. nomina composita cum *un* praefixo — verba enim non componuntur — explicavit, cujus commentationis haec fere summa est: *un* praefixum cum non sit negativum ut *ni*, sed privativum tantummodo ac deminutivum, cum antiquioris Germanicae dialecti praefixis *â*, *aba*, *missa*, *wana* comparari potest. Itaque *un* in nullo est pronomine negativo, ut nunquam dixerint Gothi *unvaíhts* pro *nivaíhts*, significatio autem hujus praefixi diversa est pro vocabulorum natura quibuscum componitur et pro temporibus ac locis quibus invenitur. Haec paullo accuratius examinemus.

Particula *un* omnibus fere adjectivis sensu privativo

praefigi potest, non aeque omnibus substantivis. E magna exemplorum copia commemorentur Gothica: *unbrûks* inutilis, *unfagrs* ingratus, *unhráins* impurus, *unkarja*, non sollicitus, al., ex ant. dial. Germ. *unadalisc* degener (cf. *unadallîh* ignobilis) *unpidarpi* improbus, *ungahiuri* ingens, *unliup* non exoptatus, *unmâzi* immensus, *unmâri* infamis, alia, ex med. aev. lingua *ungebære*, *ungâz*, *ungehiure*, *ungemach*, *unfrô*, *unwæge* alia, nostrae aetatis sunt *unbändig*, *unblutig*, *unedel*, *unnütz*, *unsauber*, alia, Anglosax. *unbrâd* non latus, *unclæne* impurus, *unbëorht* non lucidus, *ungrêne* non viridis, *unfæle*, al., ex vet. sept. *ôargr* impavidus, *ôbrâðr* lentus, *ôglaðr* tristis, *ôharðr* lenis, *ôrîkr* impotens, alia. Singulorum exemplorum qui sensus sit, ex ipsa versione quodammodo cognosci potest, cum ea Latinis adjectivis vel cum *non* negativo compositis vel simplicibus respondeant. Substantivorum praefixum *un* etiam majorem significationis varietatem efficit et sensum quidem plerumque fortiorem.

Atque antepositum nominibus concretis, quibus homines, bestiae, plantae designantur, *un* significat quod naturae repugnans, pravum, malum est, ita tamen, ut non universe contraria indicentur substantivorum notionibus sed ut certa quaedam nomina in malum vertantur sensum. Exempla sunt Goth. *unhultha* daemon, Anglosax. *unvin* inimicus, sept. Germ. *ôvinr* inimicus, *ôvættr* daemon, *ôthiôð* mala gens, ant. Germ. *unerbo* heres alienus, ex med. aev. ling. *undiet* mala gens, *unvolc* idem, *unwîp* mala mulier, alia, nostra *Unhold*, *Unkraut*, *Unmensch*, *Unthier* alia. Quae quamvis simplicia videantur, non pauca tamen licentius composita esse concedes, si v. c. nostrum *Unkraut* animadverteris, quod, ut recte Pottius quaest. et. I² 387 explicat, neque ita contrarium exprimit herbae, ut sit vel arbor vel lapis vel animal, neque herba omnino non esse dicitur, sed quod assumpta pro libidine utilitatis notione herbam significat inutilem. Abstractis nominibus praepositum *un*, si Grimmium audimus, haud raro quidem simpliciter contrarium indicat sed saepe etiam aut lenius aut fortius. Conferantur Goth. *unagei* ἀφοβία,

unhäili μαλακία, morbus, *unsêlei* πονηρία, malignitas, ant. Germ. *unkraft* imbecillitas, *unchunni* origo impura, *unchust* malignitas, insidiae, *unende* quod infinitum est, magnus numerus, med. aev. sunt *unart*, *ungebœre*, *unbilde*, *unkunst*, *ungelimpf*, *ungemach*, *unmâze* alia, nostrae aetatis *Unart*, *Ungebühr*, *Ungeduld*, *Unehre*, *Unzucht*, *Unfriede*, *Unlust*, *Unmuth* alia, Anglosax. *unœmta* impedimentum, *unâr* dedecus, *unrîm* multitudo, vet. sept. *ôár* annonae difficultas, *ôâta* res non vesca, *ôbeit* fastidium, *ôdáð* nefas, *ôfarir* iter infelix, *ôhlióð* ululatus, *ôland* terra infelix, *ôsannr* iniquitas alia. Grimmius hanc fortiorem sive intensivam quae videri potest significationem a leniore deducendam esse putat, tantum enim abfuisse, ut homines humanae naturae innata vitia suis quaeque nominibus vocarent, ut earum offensionem circumscribendi quasi quibusdam integumentis delenire studerent, ita dici *unminne*, *Unthat*, *Ungesell* sim.

Haec ut vera esse concedamus, illud quoque obliviscendum non est aliis temporibus et aliis locis alium sensum multis vocabulis subfuisse. Sic apud majores nostros *unzucht* nihil erat nisi immodestia, rusticitas, nunc multo gravius vitium significat, *untât* erat male factum, macula, sed jam in vet. sept. dial. *ôdáð* dicitur nefas, nobis *Unthat* est nefarium facinus, scelus.

Grimmius exempla quae huc pertinent si non omnia enumeravit at satis multa collegit, unde cognosci possit, quam late patuerit hic usus. Sed explicata res nondum est. Vel id ipsum discrimen, quod inter fortiorem quam dixit et leniorem significationem intercedere voluit, nimis incertum ac dubium erat. Quod in vet. ling. sept. *ôklârr* obscurus etiam subobscurus verti potest, illud *ô-* nonnulli viri docti idem esse suspicabantur quod *î* praefixum, sed per se patet accuratissime haec esse distinguenda. Grimmius saepe versione Germanica vel Latina deceptus, quem sensum singula composita paullatim induissent, eum opinabatur esse primariam significationem, quam dubiam et incertam fuisse negaret. Ac proficiscendum sane est a negatione quadam

qua notionem nomini alicui innatam in eo agnoscere vetamur praefixo. Talibus compositis cum vel rei alicui vel observationi id quod continetur nomine convenire negemus, non raro in contrarium incidimus. Quare verum si quaeris, praefixo illo ne privatio quidem exprimitur qua quid tollatur quod nomine continetur, sed reicitur tantummodo notio, sive ea nomini suberat sive ex aliorum sententia admittenda erat sive exspectari potest. Praeterea observandum est, quid illud sit cui nomen praefixo negativo addito opponatur, utrum concretum sit an abstractum, utrum qualitatem significet an rem. Quae si omnia meminerimus, facilius intellegemus, quomodo Grimmius *un* particulae modo fortiorem modo leniorem, modo mere negativam modo depravativam significationem tribuere potuerit. Pauca exempla proferantur.

Gothicum *unhultha* cum ab initio nihil significet nisi eum de quo *hultha* adjectivum praedicari nequit, haud difficulter transitus fit ad contrarium quo vel homo vel daemon infestus et hostilis indicatur, ut nostrum quoque *Unhold* ab initio nihil aliud est nisi *nicht hold.* Quid igitur? si adjectiva quaedam in hoc tanquam infimo lenioris significationis gradu subsistunt ut *unschön, unlieb, unklug,* nonne interdum ut Grimmius voluit malam duritiem delenire videntur adjectivorum *hässlich, verhasst, thöricht,* dummodo cum his comparentur vel ponantur ubi haec usurpanda erant? Sed tamen deminutiva vi praefixum *un* in his exemplis non magis caret quam in adjectivo illo *unhultha* intensiva. Antiquius Germanicum *unerbo* nemo recte intelleget nisi praegnantem membri alterius sensum accurate animadverterit: *erbo* enim in hoc vocabulo est heres lege constitutus, *unerbo* igitur eum denotat qui natura non est hereditati destinatus, heres alienus. Ac quandoquidem uniuscujusque nominis plena vis ac notio comprehendenda est neglectis nullis qualitatibus quae una cogitari solent, si quid tamen desit, nemo negaverit nomini omnino nullum esse locum. Sic medio quod vocatur aevo *unwîp* dicebatur ea femina quae summa

muliebri virtute caret, expers castitatis, mala mulier, quamquam pro illorum temporum moribus non tantum sceleris hoc vocabulo continetur quam si eodem praefixo nunc dicimus *Unmensch.* Quae cum ita sint, si *un* praefixum iis vocabulis anteponitur, quae si non quid boni per se at certe nihil mali exprimunt, solita qualitas negatur et sensum depravativum particula habere potest ut med. aev. *undiet* mala gens, *ungewürme* vermes noxii, nostrae aetatis *Unding, Unwetter, Unzeit,* similia.

Eadem ratione nonnullis vocabulis *un* praefixo superlativam ut ita dicam notionem addimus pro natura oppositae significationis. Sic nostrum *Unthier* est animal quod magnitudine modum vulgo observatum excedit, *Unmasse* nimis ampla multitudo i. e. quae usitatum modum egreditur, *Unzahl* numerus solito major, similia. Quin etiam ejusdem compositi significatio ita in diversas partes abire potest, ut ab eodem praefixo contrariae notiones proficisci videantur. Nec tamen a praefixo proficiscuntur, sed ex incerta natura comparatae notionis profluxerunt cui nomen cum particula *un* conjunctum cogitando opponimus. Nam nostrum *Untiefe* aut vadum denotat (cf. vet. Germ. *untiufî* syrtis) in quo notio profunditatis a loco quodam fluminis abjudicatur aut voraginem, imum mare, in quo *un* aut sensum habet depravativum ut in exemplis supra allatis aut solita qualitas i. e. solita fluminis profunditas eodem modo negatur atque in aliis illis compositis antea propositis.

Adjectivorum et participiorum ratio, universe si quaerimus, multo simplicior est, cum iis Germanice reddendis etiam secundum Grimmium nostra negatio sufficiat. Nihilo tamen setius in his quoque tam lenia saepe discrimina percipiuntur, vix ut distincte circumscribi possint vel diversis saltem modis circumscribendae videantur, quo in genere scire refert quid inter nostras negationes *un* et *nicht* intersit. Sed etiam adjectivis in dialectis quibusdam *un* praefixum ita nonnunquam anteponitur, ut insoliti habeat notionem indeque intensivam. Sic Stalderus, de diall. Helv. p. 228 haec affert

Helvetica cum adjectiva tum substantiva: *ungross, Unkind, Unkuh, Unmaul, Unnase, Unschaaf* (permagnus, magnus infans, magna vacca, m. os, m. nasus, m. ovis) alia. Similia in aliis quoque dialectis Germanicis inveniuntur. Sed utcunque haec se habent, duo certe evicisse nobis videmur, primum composita Germanica quae ab *un* praefixo incipiunt una comprehendi explicatione, cum idem semper sit praefixum negativum, deinde huic ab initio notionem intensivam nullam subesse. Quae si recte disputata sunt, non magis e nostro *un* quam ex Latino *in* colligendum est Graecorum alpha intensivum, ut Doederlinus, Hennickeus, Pottius alii voluerunt, ad alpha privativum redire. Ac si pleraque vocabula quibus intensivum praefixum assignatum est infra tamen a negativo incipere viderimus, huic suam notionem semper fere subesse intellegemus, licet ut inter Indos et Germanos ita inter hos et Graecos usus quaedam similitudo intercedat. Linguas autem accuratius comparantis est non solum, quae communia sint compluribus, enarrare sed etiam suam cuique sermoni indolem tribuere ac naturam. Haec inter se misceret qui e Germanorum consuetudine Graecorum vellet non dissimilem usum illustrare. Jam eo revertamur unde (p. 8) profecti sumus, et alteram illam explicationem examinemus qua secundum Benfeyum, Toblerum, Kuehnerum alpha intensivum e copulativo ortum est.

Hartungius qui primus hanc explicandi viam iniit physica quasi observatione usus intensivam notionem, si ad sensuum perceptionem revocetur, nihil aliud esse vult quam compressionem quandam rerum vel artiorem in eundem locum conjunctionem. Sic, inquit, et ipsa re et *con* praepositionis analogia cogimur, ut alpha intensivum et alpha copulativum idem esse statuamus. Sed neutrum verum est. Vocabula enim ea quae ab alpha copulativo incipiunt primariam semper significationem servant particulae *sa*, ut Sanscrite sonat: *ἀδελφός* est ex eodem utero natus, *ἀολλής*

compressus, ἄλοχος mulier lecti particeps, alia. Nusquam notio intensiva deprehenditur, ne in iis quidem exemplis quibus e posterioris partis propria significatione subesse possit videri ut in ἀολλής adjectivo. An quid aliud alpha copulativum exprimit quam ipsam illam sive conjunctionem sive communionem? Neque vero *con* praepositionis similitudo ad nomina illa quadrat, cum *con* intensivi ne unum quidem exemplum Hartungius afferat. Quin etiam multo contortior est Benfeyi explicatio, qui ἄγονος vertit: prolem secum habens i. e. progenie praeditus et hoc idem fere (?) esse vult quod πολύγονος. Nonne hoc est vim afferre linguae vel ei inculcare quae ipsa respuit? Toblerus denique a penetrandi notione proficiscitur qua plerisque in compositis nos plane destitui facile intellexeris. Quae cum ita sint, quoniam nemo adhuc sat probabili argumentatione evincere potuit quomodo ex copulativo alpha intensivum ortum sit, tota haec explicatio in dubium vocanda est. Accedit quod virorum doctorum quos nominavimus nullus exempla collegit collectaque accuratius examinavit, cum praesertim nonnulla sint admodum incerta. Sic Hesychianum illud ἀγύμναστος in quo explicando Benfeyus frustra laborat firma auctoritate caret, alia exempla a prothetico alpha incipiunt neque ullum intensivae notionis vestigium produnt, in aliis fortasse praepositiones latent de quibus postea agetur, aliorum denique tam incertum est veriloquium, ut nec pro alpha intensivi exemplis nec pro alio genere possint haberi.

Sed priusquam haec singula spectemus, pauca de Savelsbergii conjectura addenda sunt qua is Sanscrito praefixo *ati* „ultra“ Graecum alpha intensivum respondere suspicatus est, idque inprimis glossis quibusdam Hesychianis — quid enim ex Hesychio non probatur? — confirmare studuit. Tria autem sunt vocabula quibus vir doctissimus vel integram formam praefixi ἀσι vel productam servari opinatur: 1) ἀσιασκεῖ· σκευάζει. 2) ἀσίχηρ· δοτικός et ἤσιχερ· δαψιλής. 3) ἠσίπεπον· εὐπραφές. At enim primam formam — ut omittam nullum

esse vocabulum Graecum unde vel summae conjectandi audaciae licuerit novam praepositionem elicere — primam igitur formam Maur. Schmidtius merito in earum glossarum farraginem detrusit, quas Alexandrinorum ingenio indignas esse existimaret. Nam *ἀσκεῖ* sive simplex sive cum praepositione compositum quis sat probabili conjectura assequi potest sententiarum ullo conexu sensum aequasse verbi *σκευάζειν*? *Ἀσιχήρ* vero et *ἥσιχερ* — sic enim nunc scribuntur in novissima Hesychii editione — sine dubio ad idem vocabulum pertinent, quod si *ἡσί-χηρ* vel *ἡσί-χειρ* sonuit, non aliter formatum est atque *ἡσι-επής* et *Ἡσί-οδος* i. e. prius membrum verbale est totumque significat: mittens i. e. cito extendens manus scil. ad dandum, *δοτικός, δαψιλής*. Formam *ἀσιχήρ* sive *ἁσιχήρ* dialecti esse suspicamur ubi pristina vocalis alpha radicis *jā* (*ἁ*) servata sit. Nec diversum ab his est *ἡσι-πέπων* quod neutro genere Hesychius exhibet, i. e. matura (maturos fructus) mittens, ut de Cerere praedicatur *ἀν-ησί-δωρος* cum eodem membro priore. Cf. etiam *ζεί-δωρος* ejusdem significationis vocabulum.

Ex *ἀσι* praefixo Savelsbergius *αἰ* derivat quod latere vult in *αἴδηλος* et *αἴγλη* pro *ἀσι-γλη* coll. adj. *σι-γαλό-εις*. Verum hoc exemplum, quandoquidem a Sanscrito *ag-ni-s*, Lat. *ig-ni-s* haud facile segregaveris, est pro *ἀγ-ιλη* ut *αἰχμή* pro *ἀκιμη*, *αἴδηλος* autem longe aliter formatum esse infra videbimus. Praeterea *ἀσ* in *Ἄσ-ανδρος*, *ἀσ-πάσιο-ς*, *ηε* in *ἐπ-ηε-τανό-ς*, *ἀτ-* in *ἀτ-ρέμας* Savelsbergius ad idem omnia praefixum *ati* revocat ut certissima ejus exempla. At quoniam difficile est nominum propriorum sciscitari veriloquia, mittamus Asandrum sive Liebmannum ut vertit Benselerus, *ἀ-σπάσιο-ς* a verbo *ἀ-σπάζεσθαι* (cf. *σπάω*) segregari nequit, in *ἐπ-ηε-τανό-ς* adjectivo coartatam stirpem *αἰϝες* contineri Curtius 388 nobis persuasit, *ἀ-τρέμ-ας* denique „non timide, tranquille“ non video cur a radice *τρεμ* divellamus. Quid? si variae formae praefixi illius commenticii *ἀτι-, ἀσι-, αι-, σι-, ασ-, ατ-* non melioribus commendantur argumentis quam quibus commendari eas modo nega-

vimus, in tot aliis vocabulis censeamus nihil reliquum esse nisi unum alpha ut in ἀ-γλαός, ἀ-σπερχής, ἀ-άατος similibus? Credat Judaeus Apella, non ego nec mecum opinor alii. Huc accedit — quamquam vix quidquam accedat necesse est — quod Sanscritum illud praefixum *ati* Graeca particula ἔτι ad amussim exaequat (cf. Curtius 207) cujus dentalis litera nunquam in σ mutatur vel adeo evanescit. Itaque ne novissimus quidem alpha intensivi patronus, quamvis sagaciter egerit causam, judicium vicit, etiamsi non defuerunt qui eum sequerentur. Praeter Duentzerum et Autenriethium, quorum utrique quae de singulis placuerint infra cognoscemus, Quirinum dico Esserum qui, quaest. etymol. (Bonnae 1869) p. 27 sqq. non modo omnia exempla a Savelsbergio prolata repetiit sed multa addidit alia cum η intensivo composita. Ab hoc enim praefixo η (pro ἀσι-) ei incipere videntur ἤ-πειρος, ἠ-βαιός, ἤ-νωρ alia idemque continere εὐ-η-γενής, ἀπ-η-λεγής, ἐπ-ή-βολος, ὑπ-ή-βολος, δυς-ή-βολο-ς, ὀλιγ-η-πελέων, θυ-η-πόλος similia, de quibus cum alii nuper saepius egerint, tum ipse quid sentiam aperui in Curt. stud. VII 21 sqq.

Quaenam est igitur — id possumus cum Doederlino quaerere — tam longae disputationis summa quam brevissima? Ne cum illo respondeamus majorem partem eorum vocabulorum, in quibus aut vulgo aut quorundam opinione alpha agnoscatur intensivum, prorsus eximendam esse, immo vero tale praefixum omnino nullum exstare libere profiteamur linguarum cognatarum certa similitudine utique destituti. Sed ut damnum statim reficiamus, novum genus praefixorum pro abjecto inducamus, quod brevitatis causa liceat praepositionale vocare. Constat enim praepositiones, si cum aliis vocabulis conjunguntur, gravissimas saepe mutationes subire et ita nonnunquam quasi truncari, ut quondam eas exstitisse aegre perspicias. Cujus generis recentiores linguae multa exempla suppeditant, sed ne in antiquis quidem plane desunt, quamquam multo ibi sunt rariora. Exstiterunt sane nostra aetate qui mutilatas prae-

positiones permultis vocabulis subesse perperam censerent, sed quominus tali suspicione temere abutamur, Graecarum formarum mira illa perspicuitate prohibemur qua initiales vocabulorum partes integrae servari solent. Nam quamvis usitata sit apocope praepositionum bisyllabarum, tamen ejusmodi aphaeresis magis dialectorum propria est inprimis epicae et Aeolicae. Virorum autem doctorum sententiae valde inter se discrepant: Lobeckius enim, path. el. I 37 sqq. non pauca exempla praepositionum mutilatarum admittit, Pottius, quaest. et. I[2] 218 sqq., II[2] 386 sqq. permultis in vocabulis Graecis locum iis concedit, Curtius denique, et. Gr. el. 679 caute ut solet hunc canonem nobis commendat, ut talem suspicionem omnino abiciamus, nisi singulis in vocabulis cum sonis tum significatione fiat ea verisimilis. Ac negari nequit haud multa esse vocabula quae a mutilatis praepositionibus incipere videantur, sed praepositionum *ἀνά, ἀπό, ἀμφί* nonnulla exempla exstant ubi aliam viam recentiorum explicatorum quantum quidem ego scio nullus est ingressus. His fortasse pauca alia addi possunt in quibus interpretandis hac ratione spreta frustra laboraveris.

Sic ex quattuor illis alpha praefixi generibus quae nostrae aetatis viri docti secundum veterum grammaticorum auctoritatem distinxerunt sublato tertio aliud substituimus ab his plerumque neglectum. Verum ne quartum quidem genus, sive alpha euphonicum nuncupas sive prostheticum sive alio nomine, eo sensu accipere possumus quo nobis oblatum est. Nam contra literas euphonicas non solum nostra aetate viri docti exstiterunt sed etiam, antequam linguae inter se comparari coeptae sunt, fuere qui de eo valde dubitarent. Hennickeus, sched. etym. p. 4 merito reicit alpha illud euphonicum cujus paene taedeat Passovii lexicon legentes, inconsiderate eos agere criminatus qui vocalem initialem Francogallicorum vocabulorum *espérance, épouse, espèce, être* euphonicam esse velint. Quid vero? prosthetici alpha quod putabant naturam melius perspexisse credis veteres? qui, cum alpha intensivo ea tantummodo exempla non tribuerent

in quibus ne summae quidem fingentium audaciae contigisset ut ullum intensivae notionis vestigium deprehenderent, tum alpha *κατὰ πρόσθεσιν* esse praefixum dicerent, tum *πλεοναςμῷ*, tum ubi commodum videbatur *εὐφωνίας ἕνεκα*. Commodissimum autem hoc erat in formis duplicibus ubi alpha vel praefixum esse vel deesse poterat ut in *σκαρίζω* et *ἀσκαρίζω*, *σκαλίζω* et *ἀσκαλίζω* similibus. Nunc scimus linguarum comparatione edocti permultis vocabulis non mutata significatione vocales praefigi quarum forma et usus pro temporum ac locorum diversitate variat et quae vulgo dicuntur protheticae. Hoc praefixum quale sit quaerere hic nihil attinet, sufficiat hoc novum genus euphonico illi substituere et frequentiorem ei usum concedere, quam veteres praefixo suo sive euphonico sive prosthetico sive pleonastico concedere potuerunt propter eas causas quas supra exposuimus.

Quae cum ita sint, quattuor omnino genera alpha praefixi exstant: protheticum, copulativum, privativum, praepositionale. Ex his generibus primum vocabula simplicia complectitur quorum praefixum rationibus mere phoneticis debetur; quae ceteris tribus generibus exempla continentur, omnia sunt composita quorum priora membra sunt indeclinabilia. Itaque tractaturis jam nobis singula vocabula in quibus vel veteres vel recentiores grammatici alpha intensivum deprehendere sibi visi sunt quattuor illa genera distinguenda erunt, in singulis autem vocabulis enumerandis primum ea secludenda videntur quorum alpha initiale manifesto sit stirpis, deinde ea quorum alpha initiale nondum exploratum est utrum ad stirpem pertineat an sit praefixum, i. e. *ἀνετυμολόγητα*. Ab his denique segregabimus ea exempla quae, etsi in dubiis lectionibus posita sunt, tamen a viris doctis huc referri solent. Sic septem habemus classes vocabulorum, quae ab alpha quod esse voluerunt intensivo incipere visa sunt quaeque omnia deinceps proponentur. Nam ne quid in recensione nostra deesse videatur, Doederlinum sequamur

qui ut ait ipse ne ea quidem vocabula in quibus error grammaticorum satis per se manifestus esset omittere voluit, quotiens ipse in transitu utiliter aliquid moneri posse existimaret. Atque ut consentaneum est a simplicibus vocabulis ordiamur.

I. ALPHA PROTHETICUM EST.

Tria sunt quae de vocalibus protheticis non semper satis accurate observari solent qualia sint: consonarum natura quibus hae vocales antecedunt, vocalium ipsarum sonus, temporum ac locorum diversitas. De his rebus pauca universe disserenda sunt, priusquam singula exempla suo ordine enarrentur.

Ante consonas quasdam sonus nascitur vocali similis qui auditur, priusquam consona ipsa ex ore loquentium erumpit. Hoc sono qui qualis sit nondum quaerimus totius vocabuli significatio minime mutatur, quia e solis pendet physicis rationibus, quas quo accuratius explicaveris, eo magis intelleges, quam sit tota res naturae legibus accommodata. Ante omnia igitur in consonae initialis naturam inquirendum est quod optime fecit Curtius etym. Gr.[4] 710 sqq. Quoniam enim consentaneum est duplices consonas difficiliores esse ad pronuntiandum quam simplices, lingua quasi vires colligit, antequam illae pronuntiantur, sive ut physicorum verbis utar glottides ita inter se appropinquant ut, priusquam aura per rimam perflet, sonus edatur. Jam si prior consonarum initialium ipsa est fricativa sive spirans sive sibilans, transitum ad sonum vocali similem et deinceps ad vocalem eo esse faciliorem intellegis: en habes cur ante tales potissimum consonas duplices saepissime inveniantur protheticae vocales. Sin autem prior consona non est continua sed explosiva quae vocatur, rariora exempla sunt.

Verum etiam ante simplices consonas vocales protheticae nascuntur. Quod si fit, ante continuas maximeque

ante liquidas, quoniam natura sua vocalibus finitimae sunt, facilius prothesin exspectes quam ante explosivas, et quod exspectaveris invenies. Ubi tamen his quoque protheticae vocales antecedunt, multum refert, utrum explosivae sint mediae an tenues. Cum illis enim, quibus vocem inesse physici docent, vocales cognationis quodam vinculo conjunctae sunt, ab his prorsus alienae. Inde explicandum est quod unum tantummodo certum exemplum Curtius afferre potuit ubi ante *κ* consonam est vocalis prothetica, ante *τ* et *π* literas nusquam ea invenitur. Vides, si ita naturam linguae ipsius spectas, quam non alia exspectare possis atque in ea reperis.

Sonum illum vocali similem sive ut apte Corssenus dicit vocalem irrationalem incertam fuisse, priusquam ad plenam verae vocalis vocem accresceret, cum ex iis intellegi potest quae modo de origine ejus exposita sunt tum ex ipsius diversitate, sive unam linguam perscrutamur sive plures. Quid vero? qua ratione tam incertum sonum ad diversas vocales accrevisse censeamus? Tria cogitari possunt: vocalis enim prothetica aut ad naturam initialis consonae ex affinitate quadam interiore sese applicavit aut progressiva assimilatione vocalem syllabae initialis secuta est aut denique neutrius soni propinquitati debetur. Haec omnia licet observare. An casu factum esse putas quod in posteriore lingua Latina ante *s* potissimum literam *i* vocalis, non alia nascitur in vocabulis *iscripta, ispirito, istatuam Isticho* aliis? quae recte Corssenus, de pron., accent., vocal. l. Lat. II² 268 sqq. ita explicat, ut in *s* sibilanti consona tanquam semen positum latere statuat tenuissimae *i* vocalis quae etiam in *e* debilitari potuit velut in Romanicis linguis. Cf. Prov. *estable,* Francogall. *espèce, état* (estat), *étude* (estude), similia.

Quod prothetica vocalis non raro vocali syllabae initialis assimulata est, e lingua Bactrica maxime et e Graeca elucet quarum in illa *r* consonae prout aut *i* aut *u* sequitur eae vocales antecedunt, cf. *irithjêithi* (*irith*), *irish-*

jêiti (*irish*), *urupi* (*urup, rup*), *uruth* vel *ruth*, alia. Tota res ita explicanda est ut jam in prima syllaba animo locuturi ea vocalis obversetur quae insequentis demum syllabae sit. Cf. Justius, comp. ling. Zend. p. 359, Spiegelius, gramm. ling. Bactr. p. 42 sq., 60 sq. Ex Graeca lingua cum Christio et Curtio huc referimus *ἄσταχυς, ἀσπαίρω, ἀσπάλαξ, ὄνομα, ὀτρύνω, ἐχθές; ἐνεγκεῖν, ἰκτίς*. Latinam linguam antea aliis rationibus duci vidimus, simile tamen aliquid in mediis vocabulis invenitur velut in *balatrones* vel *blaterones* et *blaterare* de quibus cf. Corssenus l. l. II² 384.

Nulli denique si pedisequae vel consonae vel vocali prothetica ipsa vocalis obtemperat, quid aliud exspectas quam primum ac simplicissimum *a* praeter quod interdum etiam vel *o* vel *e* inveniatur? Hoc plerumque in Graeca lingua factum esse ex iis maxime exemplis elucet in quibus eaedem radices diversas exhibent vocales protheticas: *ἀμέργω* et *ὀμόργνυμι, ἀσταφίς* et *ὀσταφίς*, et ex iis ubi alpha vocalis cuivis consonae antecedit. Verum in ejusmodi quaestionibus semper uniuscujusque linguae propria indoles ac natura quam accuratissime spectanda est eaque re ad tertium illud adducimur quod supra indicatum est.

Graeca lingua jam antiquitus vocales protheticas adamasse videtur, quia multa vocabula non sine prothesi inveniuntur, in paucis tantummodo exemplis formae vocali prothetica auctae posteriori debentur aetati. Hoc in ea lingua mirum videri potest quae et sonorum et formarum tam antiquam integritatem prae se fert, ut Sanscritam linguam ea paene exaequari, nonnunquam etiam superari constet. Verum etiam ipsos Graecos sonos observanti quomodo mutentur nonnulla occurrunt quae, cum pernicioso illi pronuntiationis languori tribuenda sint cui omnes linguae obnoxiae succumbunt, in aliis tamen aut nondum inveniuntur aut rarius. Atque ex hoc numero est etiam vocalium illa prothesis quae senescentis demum Latinae linguae imbecillitatem prodit, cum ex aliis quoque vestigiis ingra-

vescentis aetatis, e sonorum defectu, flexionis perturbationibus nulla dubitatio reliqua erat quin totius linguae interitus jam non posset evitari. In Graeca vero lingua protheticis vocalibus tantum abfuit ut formae destruerentur vel nulla jam esset earum perspicuitas, ut pleniores nascerentur nec raro fortasse numerosiores, licet ipsa vocabulorum explicatio additis illis non fieret facilior.

Tractaturis igitur nobis ea vocabula protheticis vocalibus aucta quorum alpha initiale perperam viri docti pro intensivo habuerunt, exempla enarranda sunt ex ordine consonarum quibus illud antecedit. Ac quoniam ante duplices consonas saepissime prothesin inveniri cognovimus, ab iis incipiamus. Praeter unum ἀστήρ in omnibus vocabulis ubi ante σ cum pedisequa consona explosiva vocalis prothetica nascitur etiam formae exstant sine ea vocali sive antiquiores sive aequales sive recentiores. Praeter formam ἀστραπή invenitur στεροπή nec magno temporis intervallo differunt ἀσταφίς apud Plat. et Xenoph. et σταφίς ap. Theocr., ἄττα et τινά sunt aequalia. Recentior forma est cum prothetica vocali ἀσκαίρω ap. Quint. Smyrn. quam Homericum σκαίρω, ἀσπάλαξ autem ap. Plut. legitur, σπάλαξ ap. Aristot., ἀστρηνές Hesychius explicat, στρηνής posteriorum debetur aetati. Possum nonnulla alia commemorare quae Curtius, quia minus certa sunt, omisit velut ἀσκαλαβώτης et σκαλαβώτης, sed nolo longus esse et transeo ad id exemplum quod primo loco simpliciter enarrandum est. Nam de forma Homerica

1) ἄσταχυς

praeter usitatum στάχυς non est cur post Curtium l. l. 712 verba faciamus. Thierschius, gramm. Gr. § 140 hoc vocabulum inter exempla alpha intensivi recensuit, cui ne Doederlinus quidem et Hennickeus in commentationibus de alpha intens. assentiuntur.

2) ἀσφάραγος

X 328 legitur; Hesych. σφάραγος· λαιμός exhibet, quae

forma etiam compositis vocabulis comprobatur *βαρυ-σφάραγος*, *ἐρι-σφάραγος*. Commenta veterum grammaticorum in Etym. M. 160, 50 collecta sunt, alpha *κατ᾽ ἐπίτασιν* ortum esse Orion. Theb. p. 12 putat, rectius Doederlinus et Hennickeus alpha pro euphonico venditarunt. Veriloquium a Pottio indagatum Curtius l. l. 185 proponit, neque habeo quod addam.

3) *ἀσκελής*

varie explicatur apud Homerum. Circe Ulyssem ejusque socios ita alloquitur *κ* 463 (coll. 454, 457 sqq.)

νῦν δ᾽ ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
αἰὲν ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι (scil. *ἐστέ*),

ubi schol. B. Q. *ἄγαν κατεσκληκότες καὶ κεκμηκότες, σκληροί, ἐσκελετευμένοι καὶ νενεκρωμένοι καὶ ψυχικῆς ἰσχύος ἐστερημένοι.* Ulysses ejusque socii exsiccati, exhausti dicuntur, quare Circe eos cibis vesci jubet atque recreari. Neutr. pro adv. legitur *α* 68

ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται·

i. e. dure, rigide, assiduo, continuo cf. schol. V. Et. M. 154, 39 *ἀδιαλείπτως καὶ ἄγαν σφοδρῶς*. Idem *δ* 543

μηκέτι, Ἀτρέος υἱέ, πολὺν χρόνον ἀσκελὲς οὕτως
κλαῖ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν·

schol. E. *ἀμετακινήτως, ἀμεταμελήτως, ἀμετατρέπτως, ἀδιαλείπτως καὶ συνεχῶς.*

Adverbium denique habes *Τ* 68 *ἀσκελέως αἰεὶ μενεαίνειν* cum schol. B. *ἀντὶ τοῦ ἄγαν σκληρῶς*. Omnes fere veteres et recentiores interpretes in eo consentiunt *ἀσκελής* a torrendi verbo *σκέλλειν* esse derivandum, dissentiunt autem quam maxime de alpha praefixo quod alii euphonicum esse volunt, alii privativum, alii intensivum, alii praepositionem vel loquelarem vel separabilem. Neque equidem video cur hoc adjectivum a *σκέλλειν* verbo et ab adjectivo *σκληρός* segregemus, cum praesertim Lobeckius

ad Soph. Aj. v. 649 etiam *περισκελής* communem cum his habere significationem docuerit sicci, duri, rigidi. Quare Benfeyi explicatio, lex. rad. Gr. I 200 reicienda est qua comparatur Scr. *kshar, akshara* „quod conteri nequit, sempiternus". Alpha initiale simplicissimum videtur pro prothetico habere, quamquam etiam praepositionale esse potest, ita tamen ut non mutilatum sit ex *ἀπό* quod Pottius, quaest. et. II² 393, lex. rad. II 1, 686 statuit, sed ex *ἀνά* h. e. *ἀν-σκελής*. De significatione autem hujus vocabuli optime Doederlinus, de alph. int. 17, gloss. Hom. III 113 animadvertit duplicem esse ariditatis notionem; primum enim torrida tanto constantius inflectere cupientibus resistere, quanto magis humore careant; quam esse roboris speciem; tum eadem exsiccando suum vigorem amittere ac sine succo et sanguine fatiscere vel torpere; quam esse infirmitatis causam. Priorem significationem locis laudatis tribuit *α* 68, *δ* 543, *Τ* 68, posteriorem *κ* 463. Haec vere observata esse quis neget? sed audiendus tamen est Hennickeus, cum de alph. int. 22 addat, quemadmodum *ἀβλεμέως πίνειν* et *ἀκρατῶς πίνειν* eum bibendi modum indicet quo quis impotens omnique animi vi spoliatus esse videatur, sic *ἀσκελὲς κεχολῶσθαι* eam iram significare quae coerceri non possit et cui reprimendae vires non sufficiant. Quare *δ* 543 *μηκέτι πολὺν χρόνον ἀσκελὲς οὕτως κλαῖε* ita interpretatur: ne amplius longum per tempus ita te lacrimis tradas, ut propter animi imbecillitatem eas retinere non posse videaris. Haec mea quoque explicatio est, sed futilia sunt quae praeterea Hennickeus de *ἀσκελής* a *σκέλος* derivando adnotavit.

Ut ante *σ* cum pedisequa consona sic etiam ante sonum compositum qui *ζ* litera exprimitur alpha protheticum nasci potuit, idque factum est in adjectivo Homerico

4) *ἀζηχής*.

Cui ab initio notionem penetrandi infuisse ex eo satis elucet quod de sono maxime usurpatur.

P 741 ὡς μὲν τοῖς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν αἰχμητάων
ἀζηχὴς ὀρυμαγδὸς ἐπήϊεν ἐρχομένοισιν.

Δ 435 ὄϊες . . ἀζηχὲς μεμακυῖαι,

ubi schol. V. ἀκατάπαυστον, ἀδιαλείπτως, συνεχῶς, Ap. 11, 32 ἀδιηχές, ἀδιάλειπτον, Hesych. ἀζηχές· διηνεκές, ἀδιάλειπτον, μεγαλόφωνον, ἰσχυρόν.

O 658 . . . ἀζηχὲς γὰρ ὁμόκλεον ἀλλήλοισιν

sch. B. L. ἢ λίαν σκληρῶς ἢ ἀδιαλείπτως.

Translate deinde hoc vocabulum etiam de dolore animum penetranti dicitur

O 25 ἐμὲ δ' οὐδ' ὡς θυμὸν ἀνίει
ἀζηχὴς ὀδύνη Ἡρακλῆος θείοιο

ubi Aristarcheam lectionem F. A. Wolfius restituit a nullo editore nunc non receptam. Inde denique fluxit significatio assidui, continui, non intermissi, quam habes σ 3

μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ
ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πι'μεν

sch. O. διηνεκές, ἀδιάλειπτον. Veterum grammaticorum explicationes ex Et. M. aliisque fontibus quoniam repetere taedet, unam sufficiat commemorare plerisque etiam recentioribus interpretibus probatam qua ἀζηχές est pro ἀδιεχές. Nihil valet in hac quaestione glossa Hesychii a Diogeniano aliena quam Suidas quoque exhibet de forma ἀδιεχές, nec probarunt quod nulla sonorum mutatione fieri potuit factum tamen esse vel Lobeckius, path. proll. 336 vel Benfeyus, lex. rad. I 358 vel Pottius, quaest. et. II[1] 204 vel Duentzerus ad σ 3 vel alii. Unde enim η illud natum sit? num etiam ex διά et ἔχω unquam vel δήχω vel ζήχω conflatum est? Nec profecto quisquam in eum inciderit errorem quo deceptus Apollonius Rhod. Arg. II 99 scripsit κορύνας ἀζηχέας pro ἀζαλέας, nimirum quia suae aetatis grammatici quidam ἀζηχής a nomine ἄζη derivarent, ineptam illam quidem

amplexi explicationem sed quae Hennickeo de alpha int. 9 non displicuerit. Quae cum ita sint, nihil reliquum est nisi ut ἀ-ζηχής pro ἀ-διηχής esse cum Doederlino, gloss. Hom. II 279 statuamus, quod cave ne propter locum antea laudatum σ 3 cum ἀδιεχής confundas: compositum enim est e stirpe verbi ἠχέω et e praep. διά addito alpha prothetico, ut sensum habeat penetrandi ad sonos revocatum. Accedit quod etiam in posteriore Graecitate διηχής, διηχέω recurrit, quae tamen non infitior a Plutarcho novari potuisse. Quod autem apud Homerum potissimum formam ἀζηχής invenimus, id quidem minime iis mirum videri debet qui Homericae linguae varietatis meminerint quanta sit reputentque Aeolicae potissimum dialecti non solum ζα pro διά proprium fuisse verum etiam alpha protheticum ibi inveniri ubi nullum sit Atticis velut in ἄσφε, ἄσφι pronominibus.

Ante mutam cum liquida prothesis rarius invenitur; sed nonnulla certe exempla Curtius investigavit velut ἀτρυγηφάγος vel ὀτρυγηφάγος, quo e numero duo sunt etiam huc referenda: ἀβληχρός et Ἄτλας.

5) ἀβληχρός

legitur *E* 336 χεῖρα ἀβληχρήν, *Θ* 178 τείχεα ἀβληχρά, λ 134 θάνατος ἀβληχρός. Veteres grammatici dubitabant utrum alpha esset privativum an intensivum an euphonicum, recentiores omnes fere intellexerunt alpha esse otiosum, quia nusquam plus significare apparet ἀβληχρός quam quod item traditur βληχρός. Lobeckius, path. el. I 31 de praepositione loquelari ut saepius cogitavit, Hennickeus non nescius quam lubricum ac difficile esset judicium de sonitu vocum jucundiore qui a Graecis εὐφωνία diceretur non solum rectius alpha prostheticum nuncupavit sed etiam in radicem μαλ, μλα incidit, quod veriloquium (cf. μαλθακός, ἀ-μαλός, βλάξ, Lat. *mollis* al.) nunc Curtius l. l. 327 ita ab omni parte defendit ut nobis nihil reliquerit quod addamus.

6) Ἄτλας

Et. M. p. 164, 28 σημαίνει δὲ καὶ . . . . τοῦ α κατ᾽ ἐπι-

τασιν, ἵν' ᾖ ὁ μὴ τλῶν καὶ ἀνάγκῃ ποιῶν, ἀλλ' ἑκουσίως φέρων καὶ οὐ κατὰ κόλασιν. Hom. α 52:

Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅστε θαλάσσης
πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

et Hes. theog. 58

Ἄτλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης.

Ex his versibus summorum poetarum cum nominis explicatio quasi ultro occurreret, jam Odofredus Müllerus secundum veterum grammaticorum interpretationem id recte a radice ταλ (cf. τλῆναι) derivavit alpha tamen esse intensivum affirmans. Curtius nunc prothesin agnoscit, quamquam haud contemnenda mihi Doederlini explicatio videtur qui, cum de alph. int. 20 dubitasset, utrum alpha intensivum an euphonicum esse judicaret, postea gloss. Hom. III 276 Ἄτλας e forma ἀνάτλας deduxit nimirum per mediam quandam formam ἄντλας. Concedit autem Ἄτλας non tam impatientem laborum heroem quam ferocem esse posse, qua interpretatione nescio an Hennickeus in eum errorem inductus sit ut alpha pro negativo praefixo haberet. Ἄτλας enim ei is est qui animo invito neque ita malum fert ut non perturbetur sed ut rem adversam constanter et patienter sustineat. Nos in priore explicatione acquiescimus. Huic exemplo subjungimus

7) ἀτμήν

servus. Et. M. 164, 34 ἀτμὴν ἀτμένος, ὁ δοῦλος . . . οἷον ὁ ἄτιμος· ἢ πολύτμητός τις ὢν ὑπὸ τῶν μαστίγων τοῦ α ἐπιτατικοῦ. Quia in Et. M. 18, 31 ἀδμενίδες· δοῦλαι legitur, Doederlino Schneiderus persuasit utrumque vocabulum cum synonymo δμώς a verbo δαμῆναι esse derivandum. Hoc quadrat ad δμώς et ἀδμενίδες (cf. ἀδμὴς παρθένος), non cadit in ἀτμήν, quod Hennickeo ab ἄω (cf. ἀτμίς, ἀτμός, ἀτμή) descendere videtur, quia servi (ἀτμένες) mandata exsequentes anhelent. Omnia explicari

possunt, si ἀτμήν ab eadem radice ταμ, τεμ derivamus unde simili significatione ταμίας, ταμίη descendunt. Cf. Curtius l. l. 221. Quod si ita se habet, alpha sine dubio protheticum est.

Duabus consonis quondam praepositum erat alpha in vocabulo

8) ἄεδνον,

quod Hesychius ἄφερνον ἢ πολύφερνον explicat. Cum nemo dubitare possit, quin idem sit quod ἕεδνον, ex hac ipsa varia praepositae vocalis forma luce clarius apparet eam esse protheticam ut in Cretica forma ἄερσα praeter Homericam ἐέρση, Atticam ἕρση. Curtius 228 radicem esse σϝαδ probavit unde ἁνδάνω, ἕαδον, ἥδομαι, ἡδύς sim. descendunt.

Ubi ante simplices consonas protheticum alpha invenitur facillime id explicari cognovimus ante continuas atque imprimis ante liquidas et nasales, cujus generis Curtius non pauca exempla collegit. His adnumeramus

9) ἀλαπάζω

Schol. B. L. ad *E* 166 ἀλαπάζοντα· ... ἡ γὰρ λάπαθος κενωτική ἐστι τῶν κατὰ γαστέρα παθῶν καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α ἀλαπάζοντα. Cf. Et. M. 535, 49, Eust. 838, 61. Verbum ἀλαπάζω ab eadem stirpe ἀλαπαδ sive ἀλαπαδj (cf. Curt. 636) descendit unde adjectivum ἀλαπαδνός quod varie explicant recentiores grammatici. Si Sanscritum *álpa-s* „exiguus, rarus" comparare liceret, alpha sine dubio ad stirpem pertineret, sed cum λαπάσσειν haud procul absit, alpha malui pro prothetico habere. Nihil enim proficit Doederlinus quod in gloss. Hom. III 208 ἀλαπάζειν a pleniore forma ἀναλαπάζειν derivat, errat Duentzerus quod in Kuhnii diar. XII 12 sqq. ἀ-λα-π-άζειν censet delendi habere significationem. Immo vero exhauriendi notio omnibus illis vocabulis subesse videtur et ἀλαπαδνός proprie est: exhaustus. Quod si ita se habet, quid magis consentaneum est quam λάπτω

et *λαφύσσω* comparare, licet non prorsus eadem sit significatio? Curtius sane 335 si id non prorsus dissuadet, at certe non concedit. Ante *μ* consonam prothesin exhibent *ἀ-μα-λό-ς* ut *ἀ-μβλ-ύ-ς*, *ἀ-μαρύσσω* praeter *μαρ-μαίρω*, *μάρ-μαρ-ο-ς*, *ἀ-μείβω* et *ἀμεύω* coll. Lat. *moveo*, *ἀ-μάω* coll. Lat. *meto*, *ἀ-μέλγω* coll. Lat. *mulgeo*, *ἀ-μέργω* coll. Lat. *mergae*, *ἀ-μύνω* coll. Lat. *moenia*, *munire*, *ἀ-μύσσω*, *ὀ-μιχέω*, *ὀ-μίχλη* coll. Lat. *mingo*, quibus accedit ex nostra collectione

10) *ἀμαιμάκετος*

Hujus epitheti si nobis contigerit ut significationem explicemus, forma jam nullam habebit difficultatem. Ac primigenia significatio nobis cum Doederlino fuisse videtur: furens, impetuosus unde facile notionem atrocitatis, immanitatis elici potuisse concesseris. Itaque *ἀμαιμάκετος* optime attribuitur Chimaerae, igni, rupibus magna incitatione coeuntibus, ideoque vix aptius epitheton reperias quod in vetustissimos locos quadret. *Z* 179 coll. *Π* 329 *πρῶτον μέν ῥα Χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσεν πεφνέμεν.*

Et. M. 76, 14 *ἄμαχον, ἀκαταγώνιστον, φοβεράν, ἀνυπόστατον, ἢ ἀπροςμάχητον καὶ μεγάλην* cf. Ap. 25, 16, Hesych., schol. V. L. Quo autem jure Homerus *Υ* 490 dicit

ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ

eodem Hes. theog. 419 Chimaeram appellat *πνέουσαν ἀμαιμάκετον πῦρ* imitante Sophocle Oed. R. 177 *κρεῖσσον ἀμαιμακέτου πυρὸς ὄρμενον ἀκτάν* ubi sensum generaliter reddunt scholiastae. Nec diverso ut ait Doederlinus sensu idem postea Oed. Col. 127 Furias vocavit *ἀμαιμακέτας κόρας* furentes, impetuosas virgines, ubi schol. genetivum *ἀμαιμακετᾶν κορᾶν* explicat *ἀκαταμαχήτων ἢ ἀπροςπελάστων*. Inde Pindarum intellegimus Pyth. III 58 dicentem *πέμψεν κασιγνήταν μένει θύοισαν ἀμαιμακέτῳ ἐς Λακέρειαν* de Neptuni impetuoso robore et ib. IV 370 *συνδρόμων κινηθμὸν ἀμαιμάκετον ἐκφυγεῖν πετρᾶν.* Ita,

quoniam notiones horrendi et magni proxime cognatas esse constat, sine ulla difficultate ad significationem immensi, permagni devenimus cui tribuimus primum § 311 ἱστὸν ἀμαιμάκετον νηὸς κυανοπρῴροιο, deinde Hes. Scut. 207 ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος ἀμαιμακέτοιο θαλάσσης et Pind. Pyth. I 28 γᾶν τε καὶ πόντον κατ' ἀμαιμάκετον prorsus ut Homericum πόντος ἀπείρων sim.; neque alio sensu hic poeta Isthm. VIII 74 Neptuni tridentem vocat ἀμαιμάκετον ingentem. Quid plura? nonne easdem vices significationis etiam in aliis vocabulis observamus? Si autem series notionum se excipientium haec erat: furens, impetuosus, horribilis, atrox, immensus, ingens, dubitari nequit quin nostrum vocabulum a stirpe μαι-μακ (cf. μαιμάσσω = μαιμάκ-jω, μαιμάω), derivandum sit in quo intensiva notio non tam praefixo mere phonetico debetur quam reduplicationi auctae. Cf. δαιδάλλω, δοῖδυξ, κοικύλλω, λαῖλαψ, μοιμύλλω, παιπάλλω, alia ap. Fritzscheum in Curt. Stud. VI 304 sqq. Vocalis ε aut est thematica aut ex irrationali orta ut Lobeckius, proll. p. 374 ἀμαιμάκετος pro ἀμαίμακτος, ἀλάμπετος pro ἄλαμπτος esse voluit. Hennickeus alpha pro privativo venditavit sed habeat sibi litoteta suam, qua videat ipse quantopere vis significationis imminuatur. Haec imminuitur etiam si alias aliorum explicationes amplectimur. Sic Duentzerus ad § 311 ἀμαιμάκετος ab eadem stirpe reduplicata derivavit unde μακ-ρός descendit alpha intensivo addito, sed plus exprimi cognovimus nostro epitheto quam magni notionem. Nec magis placet quod veterum grammaticorum versionibus decepti Leo Meyerus, gramm. comp. I 423 aliique excogitarunt, cum reduplicatione ortum id esse ex μάχεσθαι censerent vel, quod Schneidero Passovioque in mentem venit, ex ipso ἄμαχος.

Sed etiam labiali consonae spiranti interdum alpha praecedit quo ex numero huc pertinet

11) ἀείδω

Schol. Lips. A 1 ἀείδω ἀπὸ τοῦ εἴδω τοῦ σημαίνοντος τὸ

ἐπίσταμαι καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α ἀείδω, τὸ λίαν γιγνώσκω. Nescio aliud quid sit alpha nisi protheticum quo radix *vid* forma secundaria radicis *vad* amplificata sit, quae subest Sanscritis vocabulis *vadāmi* loquor, *vandē* celebro, *vādajāmi*, Graecis *ὕδω, ὑδέω* canto, *ὕδης* cantor similibus. Cf. Curtius 247.

Consonae explosivae rarissime ante se prothesin patiuntur, sed aspiratae, quoniam erant difficillimae ad pronuntiandum, quidni alpha nostrum admiserint? Unum etsi exemplum Curtius attulit, verbum *ἐθέλω* praeter *θέλω*, tamen nihil est cur prothesin a gutturali aspirata abjudicemus, cum praesertim non modo non expeditiorem pronuntiationem haberet sed omnium fortasse literarum maxime impeditam. Quare unum huc referre exemplum non vereor ne audacius videatur

12) *ἀχανής*

hians, patens, immensus. Primum apud Sophoclem frg. 852 Dind. invenitur, ubi teste Phrynicho de labyrintho praedicatur; deinde rarius usurpatum esse videtur, donec Plutarchus hoc epitheton conjunxit cum vocabulis *πέλαγος, πεδίον, χώρα, τόπος, ἄμμος, ἐρημία, στράτευμα, βάθος,* aperta semper significatione immensi. Pauci tantum loci exstant ubi negativo sensu *ἀχανής* usurpatum esse nonnulli viri docti censuerunt velut apud Theophr. de vent. 29 *ἁπλῶς δὲ οἱ τόποι πολλὰς ποιοῦσι τῶν πνευμάτων μεταβολάς, ἄλλως τε καὶ τὸ σφοδρότερα καὶ ἠρεμέστερα γίνεσθαι, καθάπερ ἐὰν διὰ στενοῦ καὶ ἀχανοῦς πνέῃ* i. e. ut si per angustum aut patentem locum spirent. Quae cum ita sint, perverso judicio Hennickeus non dubitavit, quin alpha sit negativum. Prudentiores veteres grammatici, qui alpha intensivum esse judicarent ut Et. M. 180, 16 *ἀχανές πέλαγος· παρὰ τὸ χαίνω, χάνω, χανές καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α ἀχανές, τὸ λίαν κεχηνός.* Et. Gud. p. 99 *τὸ λίαν ἀνεῳγμένον.* Buttmannus alpha intensivum agnovit, Passovius et Lobeckius euphonicum, quorum ille male comparat

ἀχήν. Nobis alpha protheticum esse videtur, nisi quis mavult esse praepositionale, nam ex ἀγχανής i. e. ἀναχανής cui praepositionis significatio quam maxime convenit ἀχανής nasci potuit nasali consona elisa. Verum enimvero non sum nescius in tali conjectura summa cautione opus esse.

Haec sunt exempla in quibus alpha protheticum falso pro intensivo venditatum est, multo plura sunt ea quorum praefixo negativo decepti vel veteres vel recentiores grammatici similes in errores inciderunt.

II. ALPHA PRIVATIVUM EST.

Ex iis quae supra de origine ac natura alpha quod male vocatur privativi exposuimus facilius spero intellectum iri ea vocabula quae ab intensivo praefixo incipere vel aliquando dicta sunt vel dicuntur etiamnunc. Cognovimus autem illo praefixo nihil aliud effici ab initio nisi ut notio ejus nominis cui particula privativa antecedit simpliciter negetur, sed quoniam id variis rationibus fieri possit, varium vidimus sensum effici posse vocabulorum ita compositorum. Aut enim in negando acquiescimus nec quidquam aliud significamus quam abesse id quod nominibus pedisequis exprimitur aut a negata notione ad positivam huic contrariam progredimur aut denique non ea omnia reicimus quae membri alterius intellectu continentur sed insigniorem quendam ejus sensum vel ita, ut translatam tantummodo significationem ab aliquo abjudicemus vel usitatum qualitatis modum. Haec exemplis omnium populorum omniumque temporum illustrare studuimus non obliti ejus cautionis qua sui cuique aetati mores, suum cuique populo ingenium atque indoles relinquenda sint. Quodsi ita explicasse nobis videmur quomodo factum sit ut tam multa vocabula speciem intensivae notionis prae se ferrent, grammaticos Graecos et aequales nostros eorum collegas non vitu-

perabimus, quod proprium quidem praefixum intensivum excogitabant sed, verum si quaerimus, a negativo illo minime diversum. Quid? quod tot vocabula scabra quadam robigine adeo obducta sunt, ut eorum originem ne nos quidem probabili conjectura assequi possimus, nedum veteres potuerint. Alia sane tam facilem habent intellectum, ut mirarere cur is cum veteres interpretes lateret tum recentiores, nisi notum esset, quanta ac paene dicam quam effrenata conjectandi libidine illi in quaestionibus etymologicis uterentur.

Etiam illud ex disputatione nostra apparuisse arbitramur, quam diversis viis populi ad intensivam notionem, si ita magnam significationum varietatem comprehendere licet, pervenerint. Sic Romani praefixum negativum ad augendam vim vocabulorum non adhibuerunt, Celtae omnino amiserunt, utrique autem *in* praepositione prorsus simili ratione utebantur. Nec tamen Latinae linguae particula negativa defuisse videtur quae contrario sensu et negative et intensive usurparetur, si ipsos audimus grammaticos Romanos. *Ve enim Particula,* Gellius inquit V, 12, 9, *quae in aliis atque aliis vocabulis varia, tum per has duas literas, tum a litera media immissa dicitur, duplicem significatum eundemque inter sese diversum capit.* 10. *Nam et augendae rei et minuendae valet, sicuti aliae particulae plurimae; propter quod accidit, ut quaedam vocabula quibus particula ista praeponitur ambigua sint et utroqueversum dicantur, velut „vescum", „vemens" et „vegrande", de quibus alio in loco uberiore tractatu facto admonuimus; „vesani" autem et „vecordes" ex una tantum parte dicti, quae privativa est, quam Graeci κατὰ στέρησιν dicunt.* 11. *Simulacrum igitur dei Vedijovis quod est in aede, de qua supra dixi sagittas tenet, quae sunt videlicet partae ad nocendum.* 12. *Quapropter eum deum plerumque Apollinem esse dixerunt; immolaturque ritu humano capra ejusque animalis figmentum juxta simulacrum stat.*

Alio loco Gellius de origine ac significatione vocis *vestibulum* agit falsosque esse eos probat qui vestibulum cum

atrio confundant, rectius a C. Aelio Gallo locum intellegi ante januam domus vacuum per quem a via aditus sit ad aedes. De veriloquio autem Gellius ad praeceptorem suum, Sulpicium Apollinarem provocat cujus haec verba XVI 5, 6 afferuntur: *„Ve" particula sicuti quaedam alia tum intentionem significat tum minutionem. Nam „vetus" et „ve(he)-mens", alterum ab aetatis magnitudine compositum elisumque est, alterum a mentis vi atque impetu dicitur. „Vescum" autem, quod ex „ve" particula et „esca" copulatum est, utriusque diversae significationis vim capit. 7. Aliter enim Lucretius „vescum" salem dicit ex edendi intentione, aliter Lucilius „vescum" appellat cum edendi fastidio. 8. Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante januam vacuum relinquebant qui inter fores domus et viam medius esset. 9. In eo loco qui dominum ejus domus salutatum venerant, priusquam admitterentur, consistebant et neque in via stabant neque intra aedes erant. 10. Ab illa igitur grandis loci consistione et quasi quadam stabulatione „vestibula" appellata sunt spatia sicuti diximus grandia ante fores aedium relicta* e. q. s.

E Gellio manarunt quae Macr. sat. VIII 15—21 habet ubi tamen *vestibulum* etiam ad *„ve"* negativum paene ridiculum in modum revocatur: *alii referunt non ad eos qui adveniunt sed ad illos qui in domo commanent, quoniam illic nunquam consistunt sed solius transitus causa ad hunc locum veniunt exeundo vel redeundo.* Est igitur *vestibulum* i. q. Nicht-stand. Majoris momenti sunt quae in XVImo Festi quaternione legimus quem edidit Mommsenus, act. soc. reg. lit. Berol. a. 1864 p. 57 sqq.: *„Vegrande" significare alii ajunt male grande, ut „vecors, vesanus" mali cordis maleque sanus, alii parvum, minutum, ut cum dicimus „vegrande" frumentum, et Plautus in Cistellaria: „quin is si itures nimium is vegrandi gradu". Vecors est turbati et mali cordis. Pacuvius in Iliona: „paelici superstitiosae cum vecordi conjuge" et Novius in Hercule coactore: „tristimoniam ex animo deturbat et vecordiam".* Huc accedunt ex

Pauli ep. p. 279 M. *Vesculi male curati et graciles homines. Ve enim syllabam rei parvae praeponebant, unde Vejovem parvum Jovem et vegrandem fabam minutam dicebant.*

Haec veterum testimonia exscripsimus, quo melius qui legent judicare possint de iis quae recentiores viri docti de *ve* particula praeceperunt. Ac multi in eam inquisiverunt velut Henr. Stephanus, diatr. II, Lambinus, Bentleyus, Heindorf. ad Hor. sat. I 2, 129 multique alii interpretes, Gronovius ad Gell. l. l., Passovius et Jahnius ad Pers. I 97, alii. Quorum singuli quid senserint ne quaeramus, satis erit commemorasse *ve* plerumque pro synonymo adverbii *male* habitum esse, quod quoniam tum nimium tum parum aliquid esse significaret, vocabula cum eo composita in diversum sensum abiisse. Verum est adverbium *male* non raro cum apud poetas tum apud posteriores potissimum scriptores adjectivis antecedere, cujus conjunctionis nonnulla exempla etiamnunc ambigitur quid significent. Sic ad Hor. carm. I 9, 24 *digito male pertinaci* Bentleyus: non est, inquit, parum pertinax, ut vulgo exponitur, sed qui simulat se pertinacem esse et tamen pertinaciam suam expugnari cupit. Cf. Lehrs., mus. rhen. XXX 107. Alii etiamnunc „admodum pertinax" interpretantur, alii „praefracte et obstinate pert." Vim intensivam habet *male* ib. I 7, 25 *ne male dispari* | *incontinentis iniciat manus* i. e. nimis imparibus viribus. Cf. Hor. sat. I 3, 25 *oculis male lippus inunctis*, ib. 32 *male laxus* | *in pede calceus haeret*, ib. 45 *male parvus* | *si cui filius est*, I 4, 66 *rauci male*, I 9, 65 *male salsus* sim. Contrario sensu *male* usurpatum videtur Hor. ep. I 19, 3 *male sanos* i. e. vesanos (cf. sat. I 3, 61 *bene sano*) Verg. Aen. IV 8 *male sana*, Ov. Met. III 474, Cic. ad Att. IX 5 idem habent, Verg. Aen. II 23 *statio male fida carinis*, Tac. hist. I 52 *male fidas provincias*, Ov. her. VII 27 *male salsus*, met. VII 741 *male gratus*, fast. VI 785 *male sobrius*, Lucan. I 87 *male concordes* sim. Etiam verbis *male* anteponitur, ut sit idem quod vix, non valde Liv. 23, 24, 9 (*arbores*) *alia in aliam instabilem per*

se ac male haerentem incidentes, Hor. sat. II 6, 86 *cupiens varia fastidia cena | vincere tangentis male singula dente superbo*. Hunc usum adverbii *male* illustraverunt Bentl. ad Hor. carm. III 14, 11, Heind. ad sat. I 2, 129, Ruhnk. ad Vell. II, 27, Bach. ad Tib. II 4, 27, Forbigerus ad Verg. Georg. I 105, Aen. II 23, Handius, Tursell. III 584.

Verum si quaeris, *male* suam semper significationem retinet nec per se vel nimium aliquid esse vel parum declarat ut nonnulli sibi persuaserunt. Quare non tam hoc adverbium quaeritur qualem habeat sensum, quam qualem adjectiva habeant quibuscum conjungitur. Si ipsa quoque malam rerum condicionem indicant, adverbio *male* eam augeri per se patet (*male* i. e. q. valde, admodum), sin bonam, ea significatio si non in contrarium vertitur at certe minus valere dicitur (*male* i. e. q. non admodum, non satis), ut v. g. *male sanus* non sit i. q. insanus sed non admodum sanus. Ubi in utramque partem adjectiva explicari possunt, non raro ambigitur de sensu ejusmodi conjunctionis et e nexu totius loci quaestio dijudicanda est ut apud Horat. l. l. Hanc igitur duplicem ac paene dicam contrariam significationem adverbii *male* etiam *ve* particulae inesse viri docti statuerunt, non eam solam ut Handius l. l. docet qua defectus et vitium designetur, prout aut nimia res noceat vel displiceat aut defectus in se habeat vitium. Nam a veteribus quidem interpretibus intentionem efferri vidimus sine ulla vitiosi nota et quae hujus ipsius significationis exempla vel illi vel recentiores protulerunt prius examinanda sunt quam ad alteram illam sive deminutivam sive depravativam accedamus. Qua in recensione mirandum est quod post Ricardum Bentleyum nostrae aetatis viri docti non ad severioris artis praecepta enarrationem exemplorum revocaverint ac ne singula quidem qua nitantur auctoritate circumspexerint praeter unum Ribbeckium qui, de part. Lat. (Lips. 1869), meo quidem judicio rectam aperuit explicandi viam.

Atque e numero vocabulorum quae huc pertinere di-

cuntur statim tollenda esse vides *vetus* et *vehemens* quorum illud simplex sit (cf. *vetus-tu-s*, Gr. *ϝέτος*, *ἔτος*), hoc adhuc certa careat explicatione. Alii enim ut Pottius et Curtius *vehemens* a vehendi verbo et a suffixo *mant* derivant, sed hoc suffixum et in aliis vocabulis secundarium nec Latinum est, alii ut Ebelius et Ascoli ad praepositionem Sanscr. *vahis* i. e. „ex" et *mens* confugiunt ut sit exmens (cf. exlex, egregius), sed quid de hac praepositione judicandum sit infra videbimus. Nihil profecit Ribbeckius qui *vehemenus* primigeniam participii formam fuisse censet unde nescio qua via ad stirpem *vehementi* perveniri possit. Cf. Pottius, quaest. et. I² 720 sq.

Vestibulum intensiva notione particulae *ve* concessa omnino intellegi nequit, nisi cui forte Sulpicii Apollinaris commentum placet.

Vescus, ut sit pro *ve-escus* (cf. etiam Philarg. et Serv. ad Verg. Georg. III 175), secundum Ribbeckium vel activo vel passivo sensu usurpatur: rodens et derosus, *nagend* et *abgenagt* (melius *zernagend* et *zernagt* vid. infra). Quod si ita se habet, injuria Sulpicius Apollinaris aliter legi apud Lucretium censuit atque apud Lucilium, cum apud illum I 326 *vesco sale saxo pereso* sensum habeat: *die Salzfluth zerfrisst langsam den Felsen.* Apud Lucil. contra fr. XVI 29 Muell.

– ◡ – ◡ *quam fastidiosum ac vescum vivere*

Sulp. Apoll. „cum fastidio edendi" explicat et Paul. ep. Fest. 368 M. „fastidiosus". Recte uterque, nam qui cibi fastidio tenetur vacat edendi cupiditate. Cf. Non. 186, 34, Labb. gloss. vescus *ὀλιγόσιτος*, *ὀλιγοδεής* et *προςκορής*. Verg. Georg. IV 131 *vescum papaver* dubito num active cum Ribbeckio vertendum sit: *fressender Pfeffer* (?), immo passive significat obesum, gracile, exile. Hunc sensum habet ib. 175

nec vescas salicum frondes ulvamque palustrem

Philarg. „teneras, exiles" Non. „minutas". Ov. fast. III 446

vegrandia farra coloni
quae male creverunt, vescaque parva vocant.

Plin. h. n. VII 20 *corpore vesco.* Translate Afran. 315 Ribbeck.

et puer est vescis imbecillus viribus.

Ribbeckio non prorsus assentior vescendi verbum explicanti: *zernagen, die Speise zertheilen,* immo sensum facilius intellegimus si *vescor* pro *ve-ed-sco-r* verbum inchoativum esse reputamus ut proprie sit „ab“ aliqua re vel „de“ alq. re paullatim edere. Quid enim si *ve* separationis est particula ut infra videbimus, nonne simul apparet cur cum ablativo casu hoc verbum conjungatur? Alia de origine vocabuli excogitarunt Vossius, Bryceus, Doederlinus, vix digna quae commemorentur.

Vegrandis egregie tractatum est a Ribbeckio. Etiamnunc in omnibus lexicis legimus esse i. q. valde grandis apud Lucil. frg. XXVI 79 Müll. (cf. Non. 183, 30 et Fest.)

non idcirco extollitur nec veitae vegrandi datur

Bentleyus ad Hor. l. l. cum vitam humilem et miseram intellegat, supplet haec: nec in adversis rebus sapiens concutitur neque in prosperis, *non idcirco* e. q. s. Verum non ad sapientem hunc versum spectare sed ad infantem Ribbeckius recte collegit e verbis: *vitae datur,* coll. Non. 295, 35, ubi versus repetitur. Quoniam autem *vegrandis* vita de brevitate vitae non magis praedicari possit quam *grandis* vita de diuturnitate, vir ille doctissimus *vegrandi* aut ad nomen aliquod versus insequentis referendum esse existimat (v. g. corpore) aut legendum *vegrandis.* Utrum praeferas haud multum interest, certe quidem ex fragmento illo significationis intentio colligi nulla potest, grammatici autem utinam ne graviores errores admiserint. Minus dubia videtur intensiva significatio apud Cic. de leg. agr. II 34, 95 (*Considium*) . . . *hominem macie torridum vegrandi* ubi recte Ribbeckius *vegrandi* per litoteta dici existimat sed nec magis nec minus litotes conspicitur quam iis omnibus locis ubi est exilis, gracilis, tenuis. Cumulatis vocabulis synonymis

Cicero Considium describit ut macerrimum. Tertius denique locus ubi intensive *vegrandis* usurpari dicitur obscurior est ac ne librorum quidem mscrr. auctoritate satis certus, in quibus legitur *praegrandi.* Sed facile concedes Pers. I 96 scripsisse:

arma virum! nonne hoc spumosum, et cortice pingui
ut ramale vetus vegrandi subere coctum?

Opponuntur inter se duo genera dicendi: genus tumidum et leve ac genus grande et grave, illud cum subere vegrandi i. e. minus grandi, humili comparatur, qua de arbore Plin. h. n. XVI 8, 13 *suberi minima arbor . . . cortex tantum in fructu, praecrassus ac renascens atque etiam in denos pedes undique explanatus.* Jahnius *vegrande* explicat *male grande* e consueta interpretandi ratione, cum simpliciter intentionem extulerit Porphyrius ad locum quem jam examinemus. Nam unum restat adjectivum *vepallidus* ap. Hor. sat. I 2, 129

nec vereor, ne dum futuo vir rure recurrat,
janua frangatur, latret canis, undique magno
pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
desiliat mulier, miseram se conscia clamet
cruribus haec metuat doti deprensa, egomet mi.

In plerisque libris mss. est *ve pallida* sive *vepallida,* in tribus Paris. saec. X et XI *vae pallida.* Porphyr. ed. Meyer: *quidam putarunt vepallidam nunc unam partem orationis, ut vegrandi subere coctum quod ait Persius Flaccus, ut significet: valde pallida ve* (l. *vae*) *imitativo charactere dictum, ut illa perturbata mariti adventu hanc lamentationis vocem proferat.* Hanc interpretationem ferri non posse Bentleyus sine dubio probavit, nam licet *vae demens, vae miser* junctim construantur, *vae pallidus* ridiculum esset. Sed frustra idem satis compertum esse negavit *ve* particula significationem augeri atque intendi, ideoque correxit: *ne pallida,* omnes fere recentiores editores adjectivum illud *vepallidus* reduxerunt ut Heindorfius, Doederlinus, Kruegerus, Kirch-

nerus, Hofmannus, Dillenburgerus, Orellius, Hauptius, Lehrsius alii, quin etiam Kellerus Holderusque scripserunt *raepallidus*, Bergkius mediam viam ingressus sagacius quam felicius conjecit *resonet via*. Unus Ribbeckius nuper viro divini ingenii suffragatus est, in cujus ego quoque partes discedere non dubito. Nam quod contra Bentleyum dicere solent interrumpi asyndeton quo magnus per totam domum tumultus legentibus quasi sub oculos ponatur, id vereor ne aliter se habeat, immo vero repetita conjunctione *ne* tanquam duo momenta perturbationis distinguuntur, ut prius describantur quae fiunt donec ipsa conjux redeuntem maritum audit, deinde cetera. Sic, cum non unum habeamus asyndeton octo membrorum sed duo quaternorum, tantum abest ut locus Horatii languescat ut plus accipiat venustatis.

Quae cum ita sint, quoniam *ve* intensivum nulla certa auctoritate nititur, altera significatio sola valet quae contraria esse videtur sed nec depravativa est nec deminutiva. *Ve* enim ut jam supra expositum est separationem indicat ejus rei vel ab eo quod pedisequo nomine exprimitur. Sic *vesanus* est cui sanitas deest, *vecors* cui cor, *vegrandis* cui amplitudo, paullo aliter *vescus* est qui paullatim „de“ aliqua re edit vel „de“ quo editur (cf. supra), *vestibulum* ut recte Ribbeckius interpretatur est locus separatus ante aedes nec confundendus cum ipso stabulo ubi commorantur homines, *vestigium* est passus separatus vel potius pedis forma seorsum expressa, *Vedijovis* denique (*Veiiovis, Vedius*) deus est ab ipso Jove separandus, qui non in capitolio cum ceteris diis sed separatim colitur inter duos lucos. Haec certe explicatio praeferenda videtur commentis veterum interpretum, cf. Gell. l. l., Ovid. fast. III 430. Ab his autem vocabulis diversa sunt *vesica, vespa, vespillo* quorum illud ad *vas, vasis* refero, haec probat Zeyssius in Kuhnii diar. XIX 178 a *ve* particula non incipere.

Superest ut de origine praefixi *ve* pauca addamus quae triplici ratione explicatur. *Ve* enim idem esse quod

Sanscr. *vahis* Ebelius et Ascoli statuerunt. Sed praeterquam quod summa cautione opus est in transferendis particulis Sanscritis ad alias linguas, e lexico Petropolitano apparet *bahis* veram esse formam. Ac ne significatio quidem „ex“ ad omnia exempla quadrat: *vestigium* ut Curtius 195 monet non est „exitus“, *vestibulum* non is locus, ubi ex aedibus exeunt homines sed quo conveniunt introituri. Aliam viam Fickius, lex. Indog.[2] 400, I[3] 759 ingressus *ve* sive *vae* cum Latina interjectione *vae* comparavit quae inest etiam in verbo Gothico *vai-faírhvjan* et cum praefixo stirpis nominalis *vaidêdjan* sceleratus (cf. etiam *vaja* in *vaja-mêrjan*, sim. ap. L. Meyerum, de ling. Goth. p. 354, 692 sq. et ant. septent. *vesæll* infelix, *ve-sældh* calamitas). Sed licet formae inter se conveniant, repugnare significationem ex iis quae antecedunt intellegitur. Itaque tertia reliqua est explicatio Curtio, Pottio, Ribbeckio, aliis probata qua particula *ve* a praepositione Sanscr. *vi* diversa non sit. Hujus praepositionis multiplex usus est, nam cum ab initio separationem exprimat ut *vikāma* sine cupidine, *viçloka* sine gloria, *viguna* sine virtute, paullatim paene in negationem abiit: *vikrama* intermissio grammaticae mutationis *krama* quae vocatur. Separandi sensum habent *vikarsha* discessio, *vighna* qui derumpit alq., *vidāra* destructor; nec penetrandi significatio deest: *vimāna* permetiens. Omnino cum mutationem vel diversitatem indicet, ad depravativum quendam sensum delabi videtur: *vikara* mutatio, *vikarman* actio abnormis i. e. illicita, alia, ac ne quid desit, exprimit quod modum excedit: *vimahant* immensus. Hoc ne quis miretur, conferat nostra vocabula composita quae a syllaba *ur* incipiunt, quod cum constet i. q. „ex“ esse, res describitur quae e finibus usitatis egreditur: *urkomisch, urgemüthlich,* alia. Atque hac augendarum notionum ratione juvenes nostros literarum studiosos non raro uti constat. Cf. praeterea quae supra p. 19 de nostro praefixo *er* quod ab *ur* non diversum est exposuimus.

Praepositio *vi* a stirpe numerali *dvi* derivatur unde in-

strumentalem casum deflexerunt Graeci *διά* i. e. *δϝι-α* singulari numero, plurali fortasse Romani *dis* (cf. *ἐξ*, *ἀμφί-ς* sup. p. 16). Quae huic explicationi repugnare videntur duo sunt: ejusdem stirpis tam diversae propagines *dis*, *bis*, *ve* et productio vocalis in Latino praefixo *vē*. Prius argumentum jam Curtius l. l. 35 refutavit comparatis certissimae cognationis vocabulis *duo*, *bis*, *vī-ginti*, *ϝίκατι*, alterum sane neglectum est. Sed perspicua res erit, si mecum ad stirpem *dva* confugeris, cujus per locativum casum *dva-i* ad *vē* pervenimus. At quaecunque forma erat, separandi significatio eadem manet negationi cognata; Romani autem praefixum *ve* non magis ad augendam vocabulorum significationem adhibuerunt quam *in* negativum, similem tantummodo ad finem usi *in* praepositione. Quod contra fieri videmus apud Graecos qui etiamsi non eodem modo quo Germani praefixum negativum posuerunt, tamen alpha privativum non paucis cum vocabulis ita conjunxerunt, ut speciem alpha intensivi prae se ferret, grammaticis certe semper hoc paratum auxilium erat, quotiens sana ratione destituerentur. Ex ipsa enarratione exemplorum id magis apparebit.

1) ἀάατος.

In hoc statim vocabulo grammaticos sana ratione destitui videmus qui quid de tribus illis alpha vocalibus judicarent plane nescirent. Alii enim bis additum esse alpha privativum putarunt quorum alterum altero tollatur ut Eust. 985, 16, 1902, 50, alii de duplici alpha intensivo cogitasse videntur ut schol. V ad Ξ 291 *ὑπερεπιτατικὸν τὸ τοιοῦτον εἶναί φασιν· ὅ ταὐτόν ἐστιν ἑνὶ ἁπλῷ κτλ.*, schol. BL *τὸ λίαν βλαπτικώτατον*, alii privativum et intensivum praefixum conjuncta esse voluerunt ut schol. B ad Ξ 271 *τὸ α καὶ στέρησιν καὶ ἐπίτασιν δηλοῖ, ὡς ἀβλαβὲς μὲν τοῖς εὐόρκοις, πολυβλαβὲς δὲ τοῖς ἐπιόρκοις*, schol. V φ 91, Et. M. 1, 20, Hes., fuerunt etiam qui ad diectasin confugerent, ne multa, nihil non temptarunt. Nec major consensus est recentiorum interpretum quorum alteri privativum defen-

dunt, alteri intensivum, in eo tantummodo omnes fere consentiunt ἄϝατος esse eam formam cui alterutrum praefixum antecedat. Ita Buttmannus, lexil. I 229, Lobeckius path. el. I 193, Doederlinus, gloss. Hom. I 167, Schraderus, etymologica (Stendalii 1845) 6, Faesius, alii significationem innoxii, inviolabilis agnoscunt, cum Sonneus in Kuhnii diar. XIII 420 ab alia radice profectus *freudlos* vertat, Duentzerus contra ad φ 91, Ameisius ad eund. loc., Savelsbergius l. l. 14 interpretantur: damnosus, fraudis plenus. Equidem non dubito quin prior illa significatio ad tres locos Homericos ubi hoc epitheton legitur egregie quadret. Neque enim quidquam valet quod Savelsbergius ἀάω i. e. βλάπτειν secundum veteres ad solam mentis fraudem vel damnum referendum esse contendit, quandoquidem, si ita translate usurpatur verbum, primariam habuerit notionem necesse est quae nulla alia erat nisi notio laedendi, violandi. Quodsi Ξ 271 legimus

ἄγρει νῦν μοι ὄμοσσον ἀ ά α τ ο ν Στυγὸς ὕδωρ

quid sacramento quo nihil veteres antiquius habebant melius conveniat quam aquam Stygis praedicari „non violandam"? Styx enim, ut haec exempla a Savelsbergio collecta in meum usum convertam, vocatur δεινὸς ὅρκος *B* 755, *O* 38, ejus aqua Στυγὸς ὄβριμον ὕδωρ h. Hom. Merc. 519, quia inde in perjuros cum homines tum deos magna redundat calamitas. Cf. etiam Hes. Theog. 400, 792 sqq. Fraudis plenam aquam si poeta nuncupasset, multo id languidius foret et nimis recederet a poetarum Latinorum usu. Eorum enim imprimis Vergilius saepe homines per Stygis flumina jurantes commemorat velut Aen. IX 104 (— X 113)

dixerat: idque ratum Stygii per flumina fratris
per pice torrentes atraque voragine ripas
annuit

VI 323

Cocyti stagna alta vides Stygiamque paludem,
di cujus jurare timent et fallere numen

XII 816

adjuro Stygii caput implacabile fontis
una superstitio superis quae reddita divis

quo loco Schraderus p. 10 Homerica illa verba Ξ 271 expressa esse censet. Cf. praeterea de juramento Stygio Ov. met. II 100, III 290, her. XII 319, XXI 2, Tib. IV 13, 15, Prop. I 15, 35, Cic. ad fam. VII 12 multosque alios locos. Neque aliter epitheton *ἀάατος* usurpatur φ 91

κλαίετον ἐξελθόντε, κατ' αὐτόθι τόξα λιπόντε,
μνηστήρεσσιν ἄεθλον ἀάατον· οὐ γὰρ ὀΐω
ῥηϊδίως τόδε τόξον ἐΰξοον ἐντανύεσθαι.
οὐ γάρ τις μέτα τοῖος ἀνὴρ ἐν τοῖσδεσι πᾶσιν,
οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν κτλ.

His verbis Antinous Eumaeum et Philoetium pastores increpat, cum certamine proposito arcum domini intuentes desiderio fleant. Perniciosum hoc loco ut Ameisius interpretatur certamen non posse dici Buttmannus Savelsbergio persuasit, qui certamen intellegit quod multas fraudes, multum erroris habeat. Non ambigo hoc ferri posse, sed melius Antinous pastores sedat, si certamen praedicat non attingendum. Neque enim mihi placet quod vel Buttmannus voluit: non reprehensum, vel Schraderus: immobile (i. e. difficile?), vel Doederlinus: innoxium pastoribus, vel Sonneus: non laetum. Summum praemium procis propositum est, quo jam diu tendunt, sed difficillimum est certamen ideoque non attingendum pastoribus. Ne illud erat non attingendum, ut ipse certamine finito Ulysses praedicat paullulum irridens Antinoum χ 5

οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται.

Qui viri docti alpha privativum defendunt iis hiatus post primum alpha explicandus est. Ac duplex aperitur

via: aut enim cum Schradero l. l. a forma reduplicata ἀ-ϝα-ϝα-το-ς proficiscendum est — idque mihi simplicius videtur — aut ν excidisse statuendum (ἀάατος = ἀν-αϝατο-ς) id quód nescio an iis non displiceat qui cum Curtio, act. soc. lit. Sax. 1870 p. 32 reputaverint particulas interdum non tam certis sonorum mutandorum legibus esse astrictas quam cetera vocabula. Videant ipsi exempla qui dubitant. Multum praeterea nonnulli viri docti elaborarunt in expedienda mensura ἀάᾱτον Ξ 271, cum alii hanc difficultatem silentio praeterierint. Doederlinus et Sonneus trochaeum in quarto pede ferri posse arbitrantur ante bucolicam ut hic ait caesuram, quae tamen nulla inest. Unum ejusdem rei exemplum Hermannus, el. doct. metr. 41 attulit *E* 487 μήπως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου. Hoc versu jam Bentleyus duali numero pluralem substituit et transpositis vocabulis audacius scripsit λίνου πανάγροιο ἁλόντες, quo multo simplicius esset quod in Et. M. 183, 32 editur λίνοιο ἁλόντε. Sed fortasse productio ex amisso digammo orta est quo constat etiam progressive vocales produci potuisse (cf. Brugmanus in Curt. stud. IV 135, Mangoldius ib. VI 164). Certissime progressiva productione suppletoria et medium alpha et ultimum vocis ἀάᾱτος i. e. ἀ-ϝα-ϝα-τος produci potuit, de tertio enim nihil valet quod ἀϝαjω s. ϝαϝαjω verbum denominativum est, ubi *j* nisi regressiva relicta productione non evanesceret. Fickius, lex. Indogerm. 187, I[3] 419 rem non expedivit quod Scr. *vāta* laesus, *avāta* non laesus, integer comparat quae a rad. *van, vā* „ferire“ descendant et ἀάατος esse dicit pro ἀϝα-το-ς.

Verum enimvero etiam iis qui opinionis suae tenaciores significationem damnosi retinent habeo quod suadeam, dummodo abiciant alpha intensivum. Scimus enim jam dudum, quid de distractis quae vocantur formis epicis judicandum sit, quas cum multi alii viri docti bene explanarunt tum nuper Mangoldius in Curt., stud. VI 139 sqq. Quid, si ad tot participia vel praes. pass. vel med. pass. nunc accedit forma praet. pass. ἀϝα-jα-τος, in qua servatum

a-ja non minus spectatae antiquitatis est quam in *ὁρᾴᾳ* pro *ὁρα-ja-σι* aliisque formis? Mensura *ἀᾱᾰτος* sane ita non tam facile expediri potest, sed si vel Savelsbergius vel Duentzerus eam metri causa factam esse statuerent, non solum non repugnarem sed hoc in meum quoque usum converterem. Ita enim sine reduplicatione *ἀάατο-ς* esset pro *ἀϝᾱ-ja-το-ς*. Sed obstat Siculorum *ἀάβακτος* apud Hes. *ἀάβακτοι· ἀβλαβεῖς*.

2) *ἀαγής*.

Et. M. I 50 *ἀαγές· ἄθραυστον, ἀπὸ τοῦ ἄγω τὸ κλάνω, ἀγής· καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ ἄλφα ἀαγής· τὸ οὐδέτερον, ἀαγές. ἢ τὸ ἄθραυστον κατὰ στέρησιν ἢ τὸ πολύθραυστον.* Res in aperto est: *ἀαγής* est pro *ἀϝαγής* (cf. Curtius, et. Gr. el.[4] p. 530) et compositum cum alpha privativo. Ex hoc autem luculentissimo exemplo discere possumus, quam neglegenter et inconsiderate veteres grammatici alpha suum intensivum ad explicanda vocabula adhibuerint, idque facile nobis excusationi erit, si quando ab eorum versionibus recesserimus.

3) *ἄαπτος*

quod comprehendi nequit, cui quis appropinquare non potest, *unnahbar*. Sic vulgo vertitur hoc epitheton, quod saepius apud Homerum legitur de manibus potissimum Jovis, Ajacis, Agamemnonis, Patrocli, Hectoris, Achillis, Ulixis usurpatum, et quoniam versio illa ad omnes locos quadrat, plerique nunc viri docti eam explicationem amplectuntur qua *ἄαπτος* a verbo *ἅπτειν* et ab alpha privativo duxit originem. Verum jam antiquitus hoc vocabulum interpretibus magnos scrupulos injecit, ut ex schol. V ad *Α* 567, ex Et. M., Suid., Hes. aliorumque testimoniis elucet. Aristarchus, cum *ἀάπτους χεῖρας τὰς δεινὰς καὶ ἀπτοήτους* esse vellet, *ἄαπτος* decurtatum esse existimavit ex *ἀπτόητος*. quod fieri non posse perspexit Lobeckius, path. el. I 390. Cf. etiam Lehrsius, de Arist. stud. Hom.[2] 305. Zenodotus ut postea Apion *ἀάπτους* scripsisse Dindorfio

videtur in annal. phil. et paed. 87 p. 78, quod recte Duentzerus improbat, de Zenod. stud. Hom. 30. Aristophanes Byzantius (ed. Nauck. 212) ἀέπτους scripsit i. e. ἀποῤῥήτους, quod fortasse receptum esse ab Aristarcho in proecdosi La Rochio concesseris, de cond. crit. text. Hom. 175. Ut Zenodoto sic Herodiano placuit ἄαπτος scribere, quod is a verbo ἰάπτειν ita repetiit, ut esset aut cum alpha privativo: qui necari, feriri nequit, aut cum alpha intensivo: qui multos ferit, multos necat. Huic quoque sententiae nostra aetate non defuit patronus: Duentzerus enim Homeri interpres alpha intensivi amantissimus ad χ 70 vertit: *schwer treffend.* Nos ἄαπτος a verbo ἅπτειν i. e. a radice ἀπ repetere non dubitaremus, si ullo argumento probari posset quondam eam a consona spiranti incepisse, qua forma usitata pro ἄναπτος excusaretur. Quod quoniam probari nequit, nihil reliquum esse video quam ut aliam rationem circumspiciamus. Repetamus igitur ἄαπτος cum alpha privativo a radice ἰαπ non illa quidem ejus verbi ἰάπτειν de quo Herodianus cogitavit, sed a pleniore forma radicis ἰπ sive ἰκ „laedere, violare" quam aoristo ἠν-ίπ-απ-ο-ν inesse optime viri docti perspexerunt. Cf. Curtius 454 sq., Fritzscheus in Curt. stud. VI 330. Ita ἄϳαπτος sive amissa consona spiranti ἄ-απτο-ς nihil jam difficultatis habet et est quod veteres esse voluerunt: inviolatus, inviolabilis.

4) ἀάσχετος

quoniam idem est quod ἄσχετος (cff. *E* 892, *Ω* 708, *Π* 549), non debebant tot interpretes alpha initiale pro intensivo habere ad augendam vim praefixi negativi. Hoc fecerunt Apoll. lex., Et. M. I 31, Eust. 618, 39 et nostra aetate Buttmannus, gramm. ampl. II 359, Lobeckius, path. el. I 20, 33, Duentzerus, alii. Aliam viam ingressus I. Bekkerus, plag. Hom. I 158 cum ἀάσχετος pro ἀανσχετος, ἀν-ανσχετος esse censeret, elisae prioris ν literae eam causam argute excogitavit ne ἀν-άσχετος cum ἀνά-σχετος confunderetur. Sed vereor ne non omnibus iis haec causa sufficiat quibus alia

ratio in promptu est. Potest enim *ἀάσχετος* a reduplicata stirpe *σα-σεχ* derivari, ab antiquiore forma stirpis *σι-σεχ*, unde *σι-σχω*, *ἴσχω* descendit. Vocalem alpha eadem radix exhibet etiam in verbis *ἀ-σχαλ-άαν*, *ἀ-σχάλλ-ειν*, *o* in *σχο-λή* (cf. Curtius 193) nec raro in vocabulis reduplicatione formatis ipsa reduplicatio stirpem superavit et oppressit, cf. Brugmanus in Curt. stud. VI 191 sqq. Sic *ἀ-άσχετος* ex *ἀ-σασχετο-ς* facilius intellegitur quam ex *ἀανσχετος*, Alexandrini autem grammatici caeco imitandi Homeri studio abrepti ad hanc similitudinem alia vocabula effinxerunt quorum ipsi rationem reddant. Huc pertinet ex Quinto Smyrnaeo *ἀάπλετος*. Cf. Spitznerus, observat. ad Quint. Smyrn. (= de vers. Graec. her. p. 209 sqq.).

5) *ἀβλεμής*.

ἄτολμος, ἀτερπής, παρειμένος· οἱ δὲ κακός Hesych. *ἀβλεμέως· ἀφροντίστως*, Orion. lex. p. 14. Invenitur autem apud Panyas. 6, 8 (ed. Duebner.) *ἀβλεμέως πίνειν* incontinenter, constanter i. e. largiter *πίνειν* et ap. Nicandr. Alex. 81

> *ξηρὰ ἐπιλλίζων ὀλοὴ χελλύσσεται ἄτη*
> *ἀβλεμές· ἣ γὰρ ἐκεῖνα πέλει κάρος.*

Veteres et recentiores grammatici comparant *βλεμεαίνω* „scatere, plenum esse“ varias conjecturas de hujus verbi origine proferentes. Quae qualiscunque fuit — forsitan *βρί-θω, βρι-μή* sim. haud procul absint — *ἀβλεμέως* cum alpha privativo compositum esse putamus et similiter dici ut *ἀκρατῶς πίνειν*. Clare etiam ap. Nicandrum significatio apparet. Ad eandem prosapiam pertinet *ζαβλεμέως· μεγάλως πεποιθώς*, nisi cum Maur. Schmidtio *ζαβλεμένως* scribimus. Erravit certe Hennickeus quod *νωλεμέως, νωλεμές* cum nostro vocabulo comparavit.

6) *ἄβυσσος*.

Eusth. p. 1340, 37. *τὸ βυσσὸς πλεονασμῷ ἢ ἐπιτάσει γίνεται ἄβυσσος*. Sed est potius, inquit Lobeckius, path. el. 31, alpha privativum, ut nos quoque quae profundissima

sunt fundo carere dicimus. Vides nostrum *Untiefe* de quo supra p. 34 disputavimus apte comparari posse.

7) et 8) *ἀγάλακτος* et *ἄσημος*.

Erotian. p. 50, 5 (ed. Klein.) *ἀσήμοις τόποις· κατ' ἀντίφρασιν πολυσήμοις ὡς καὶ ἀγαλάκτοις πολυγαλάκτοις καὶ ἀξύλῳ ὕλῃ. πολυσήμους δὲ λέγει τόπους ἐπί τε φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ νεύρων.* Nos *ἀγάλακτος* invenimus sensu negativo apud Aesch. Ag. 727 ubi est: lacte carens, lacte non nutritus. Apud Galen. autem VI 346 (Kuehn.) *ἀγάλακτοι νομαί* sunt pascua lactantibus bestiis noxia. *Ἄσημος* autem nusquam non invenitur cum alpha privativo compositum, nec recte videtur Erotianus Hippocratem intellexisse.

9) *ἀγείρατος*.

Etym. M. 8, 28 *γέρας ἡ τιμή. ἀγέρατον καὶ πλεονασμῷ τοῦ ι ἀγείρατον. οὕτως Ἡρωδιανὸς περὶ παθῶν. σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἄτιμον καὶ τὸ πολύτιμον.* Cf. Herod. II 269, 4. ed. Lentz. Quandoquidem nescimus qua auctoritate intensiva illa significatio nitatur, in negativa acquiescimus.

10) *ἄγονος*.

Ἄγονον· πήγανον. ἢ πολύγονον Hesych., cf. Valckenarius ad Theocr. Adon. p. 218. Nos quoniam hoc vocabulum ubicunque legitur semper cum alpha privativo aperte compositum esse videmus, non dubitamus quin intensiva significatio grammaticorum errori tribuenda sit. Idem de vocabulo

11) *ἀγύμναστος*

valet, nisi Maur. Schmidtium sequi mavis qui glossam Hesychianam *ἀγυμνάστοις· πολυγυμνάστοις* ad *οὐκ ἀγ.* pertinere probabiliter suspicatur. Quamquam tam saepe veteres grammatici vocabula quae aperte a negativo praefixo incipiunt vocabulis interpretantur cum *πολυ-* compositis ut nihil referat unum exemplum utrum detrahas an addas. Confidentius erroris convincere possumus scholiastas qui

12) *ἀδάκρυτος*

duobus locis Sophocleis pro *πολυδάκρυτος* positum esse voluerunt. Nimirum usitatissimam adjectivorum prolepsin isti non intellexerunt, quae legitur Trach. 108 *οὔποτ' εὐνάζειν ἀδακρύτων βλεφάρων πόθον* i. e. *ὥςτε ἀδάκρυτα εἶναι* et sensu passivo Ant. 882 *τὸν δ' ἐμὸν πότμον ἀδάκρυτον οὐδεὶς φίλων στενάζει.* Ex quo veram rationem interpretandi Hermannus demonstravit, nemo dubitare potest quin alpha sit privativum. Cff. de hac prolepsi Lob. ad Aj. p. 299, Herm. ad Vig. p. 897, Bernhardyus, synt. p. 428, Kuehnerus, gr. ampl. II² 236 multique aliorum scriptorum interpretes.

13) *ἄδηλος*

idem esse quod *εὔδηλος* interpretes putaverunt apud Artem. Oneir. II 37 *ἄδηλος δὲ ὁ λόγος τοῖς μεμνημένοις τῇ θεῷ.* Quod mirum esset, si ita se haberet, sed speciose Doederlinus conjecit *πλήν* vel *εἰ μή* excidisse post *λόγος,* nisi rectius Hercherus cum Meinekeo *εὔδηλος* recepit. Hennickeus abusu quodam vel potius errore adductum esse Artemidorum opinatur ut *ἄδηλος* intensivo sensu poneret, quandoquidem vel optimi sive classici quos vocant scriptores vocibus male intellectis male usi sint. Hoc esto verum, sed quo modo fieri potuisse censeamus ut vocabulum notissimum scriptor aliquis in contrarium sensum neglegenter deflecteret loco potissimum tam ambiguae interpretationis? Credat cui lubet.

14) *Ἀδράστεια.*

Cornut. de nat. deor. 13 (ed. Osann.) *Ἀδράστεια ἤτοι παρὰ τὸ ἀνέκφευκτος καὶ ἀναπόδραστος εἶναι ὠνομασμένη . . . ἢ τοῦ στερητικοῦ μορίου νῦν τὸ πολὺ ἐπιδηλοῦντος, ὡς ἐν τῇ 'ἀξύλῳ ὕλῃ'. πολυδράστεια γάρ ἐστι.* Schol. Plat. p. 161 Ruhnk., Hesych. *Ἀδρ. ἡ Νέμεσις, ἣν οὐκ ἄν τις ἀποδράσειεν, [ἀπὸ] Ἀδράστου, ὃς πρῶτος ἱερὸν Νεμέσεως ἱδρύσατο.* Similiter Suid. et Et. Magn. p. 663, 8. Vocabulum primum legitur apud Aesch. Prom. 972 ubi multa collegit Blomfieldius, et dubitari nequit quin ab *ἄδραστος* secun-

dario suffixo derivandum sit i. e. Nemesis, quam effugere nemo potest. Ut ad vitandam deorum invidiam Graeci dicere solebant *προςκυνῶ τὴν Νέμεσιν* (nostrum *unberufen*) sic etiam saepe invenitur *προςκ. τὴν Ἀδράστειαν* velut apud Demosth. adv. Aristog. I p. 495, Plat. rep. V p. 451 A., cf. Eur. Rhes. 342, 468.

15) *ἀζαλέςꞏ*

Hesych. *ἀζαλέςꞏ πολύπνουν ἢ ὀλιγόπνουν.* Doederlinus qui recte nomen *ζάλη* comparat grammaticum secutus alpha sive intensivum sive euphonicum esse vult. Neutrum credibile est, sed privativum male ut solent intellexerunt veteres interpretes. Maur. autem Schmidtius hanc glossam non video cur a Diogeniano abjudicaverit, cum ei concesserit alteram cum nostra cognatam: *ἀζάληꞏ νήνεμος, γαλήνη.*

16) *ἀζείρον.*

Hesych. *ἀζώστον ἢ πολυζώστον.* De hac glossa idem valet quod de antecedenti: privativum alpha est. *Ἄζειρος* quondam exstitisse adjectivum inde comperimus significans: „sine zona". Hesychius enim habet *ζειράꞏ οἱ μὲν εἶδος χιτῶνος, οἱ δὲ ζώνηνꞏ βέλτιον δέ τι ἄλλο ἐπιβόλαιον κατὰ τῶν ὤμων φορούμενον, ἐοικὸς ἐφαπτίδιꞏ καὶ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ ἐν ζ'* (VII 69) *καὶ Θεόπομπος ὁ Χῖος* et *ζείρηꞏ μίτρα, ταινία, διάδημα.* Veriloquium si quaeris, radix *δε* „ligare" in promptu est, unde *διά-δημα* quoque descendit: *ζειρον* autem est pro *ζε-ριο-ν*, ut *ζειρά, ζείρη* pro *ζερια, ζεριη.*

17) *αἴσυλος, ἀήσυλος.*

Haec quoque adjectiva Homerica non defuerunt grammatici qui ab alpha intensivo incipere existimarent, sed alpha esse privativum uberiore disputatione evicisse nobis videmur in Curt. stud. III 300 sqq.

18) *ἀθέσφατος*

manifesto exemplo est, qua ratione a negativa significatione ad intensivam quae videri potest Graeci quoque per-

venerint. Proprie enim est „a diis non pronuntiatus“ quod mea quidem sententia dupliciter explicari ita potest ut sit aut „ne diis quidem pronuntiandus“ aut „diis non probatus“ i. e. „a diis vetitus“, „diis odiosus“. Utramcunque viam inieris, facile notionem infandi, immensi elicies, ut optime jam Buttmannus lexil. I 167 sq. perspexit, alpha intensivum cum contemptu quodam detestatus. Quem omnes fere recentiores Homeri interpretes secuti sunt praeter Duentzerum ad *υ* 211 qui alpha suum intensivum sibi eripi nullo pacto patitur.

19) *ἄθικτος.*

Hesych. *ἄθικτον· ἀψηλάφατον, μιαρόν, ἀκάθαρτον· καὶ ἡ παρθένος οὕτω λέγεται* (Arar. com. fr. II 276). Nodum in scirpo quaesivit Doederlinus, cum simplicissimum fere judicaret ad alpha intensivum confugere maxime propter glossam *θιγμάτων· μιασμάτων.* Sed si Albertio assentitur adnotanti quod impurum sit tangere non licere, *ἄθικτος* recte explicatum est et si e contrario memineris qui aliquid impuri tetigerit ipsum fieri impurum, etiam alteram illam glossam concedes intelligi posse. Sed non solum quod impurum est tangere non licet, sed etiam quod sacrum. Inde duplex significatio explicatur, glossae autem *ἀφικτόν· ἀκάθαρτον, μισητόν* et *ἀφικτρός· ἀκάθαρτος, μιαρός* etiam secundum novissimum Hesychii editorem corruptae sunt.

20) *ἀίδηλος.*

Miror quod neque Doederlinus neque Hennickeus hoc vocabulum inter exempla alpha intensivi rettulit, etsi jam antiquitus fuerunt qui *ἀ ἐπιτατικόν* agnoscerent. Sic incertus auctor apud Porphyr. ad *Λ* 155 interpretatus est *μεγαλόδηλος* et Eustathius ad *Β* 455 *τὸ πῦρ ἀίδηλον* reddit *πολυφανές.* Veteres autem grammatici, cum *ἀίδηλος* ex alpha privativo et *ἰδηλός* constare censerent, vel *ἀδηλοποιός* interpretantur (Aristonicus et Methodius ap. Et. M. 41, 37 et 40, Apoll. Soph. 17, 29, Porphyrius schol. ad *Λ* 155, schol. *π* 29) vel *φθοροποιός* (schol.

E 872 coll. schol. *π* 29), vel ὀλοθρευτικός, ὀλέθριος (Et. M. 41, 36) vel ὀλέθρου ἄξιος (schol. X 165) vel ἀφανιστικός, ἀφανίζων (grammaticus ap. Porph. l. l. Choeroboscus ap. Et. M. 41, 41, epim. Cram. 19, 21) vel ἐξ ἀδήλου ἐμπεσών (grammaticus a Porphyrio laudatus l. c.) vel ἄδηλον, ἀφανὲς (Apoll. Soph. 16, 28 ad *B* 318) vel denique ζῆλος, ἄζηλος (Herodianus ap. Et. M. 41, 45). Etiam plerique recentiores grammatici ἀίδηλος ab alpha privativo et a radice ϝιδ (ἰδεῖν) derivant ut Buttmannus, lexil. I 247 sqq., Lobeckius, path. el. I 530, Boetticherus, spicil. voc. Hom. 11, Wold. Ribbeckius, Philol. IX 11, Doederlinus, gloss. Hom. II 5, Curtius 644, alii. Alpha contra intensivum vel potius αἰ intensivum i. e. praefixum ἀτι- defendit Savelsbergius qui alteram vocabuli partem δηλο-ς ad rad. δαϝ verbi δαίειν revocat ut primum sit proprie: admodum ardens, flagrans, translate: ardens, fervidus, audax, temerarius, violentus, deinde: valde lucidus, clarus, conspicuus. Hanc explicationem probarunt Autenriethius ad *B* 318 et Duentzerus in Kuhnii diar. XIII 18, XIV 195, ad *ϑ* 309 ubi a δῆλος adjectivo etiam δηλεῖσθαι repetit. Posteaquam jam supra significavimus, quid de praefixo illo ἀτι judicandum sit, hoc loco vix opus est affirmare verum illos vidisse qui ἀ-ἰδ-ηλο-ς sine ulla formae difficultate ad radicem ϝιδ revocant alpha privativo anteposito. Sed significatio totius vocabuli non paucis locis minus facilis ad expediendum est, si quidem ἀίζηλος quod *B* 318 cum Aristarcho (?) rectissimo judicio I. Bekkerus, Lehrsius, Curtius, alii restituerunt et Hesiodeum ἀίδελος non diversae sunt originis. Nam *B* 318 de dracone qui octo passeres cum ipsa matre devoraverat narratur

τὸν μὲν ἀίζηλον θῆκεν θεός, ὅςπερ ἔφηνεν

i. e. deus qui hoc augurium miserat (ἔφηνεν) draconem abdidit, ut Cic., de div. II 30 recte vertit, lapide enim eum mutavit (λᾶαν μὲν γάρ ἔθηκε κτλ.) h. e. post novem annos frustra praeterlapsos deus laborum finem fecit de-

cimo. Quod Homero dignum esse negans cur Ameisius ad l. l. alia argumenta desideret, equidem fateor me intellegere non posse. Alii qui aut cum Zenodoto ἀίδηλον aut ἀρίζηλον ex libris optimis mss. legunt interpretantur: deus eum insignem reddidit, ut epitheton quasi anticipetur quod ad insequentis demum versus λᾶαν quadrat. Eandem significationem passivam (i. e. ἀφανής) Hesiodeum habet ἀίδελος cum omnibus Homeri locis praeter illum *B* 318 una conveniat notio removendi ab aspectu quam non tam activam quam causativam dixerim. Etenim si active tantummodo ἀίδηλος usurparetur, significaret: non videns, ut σφαλερός, quod Curtius laudat est fallens, sed qua ratione sensus oriatur: ab aspectu removens, invisibile reddens — liceat brevitatis causa ita vertere — id nondum satis explanatum est. Quod Curtius ἀμήχανος et σφαλερός inter se opponit nondum sufficit, quia neque significatio adjectivi σφαλερός cum notione quae probanda est epitheti ἀίδηλος congruit neque ad utrumque idem pertinet suffixum. Quare ea interpretatio quaerenda est qua omnis significationis varietas adjectivi sive ἀίζηλος sive ἀίδηλος sive ἀίδελος contineatur quaeque formandi ratione quoad ejus fieri potest nitatur. A radice *ϝιδ* suffixo ηλο cujus perpauca exstant exempla (cf. Leo Meyerus, gramm.. comp. II 201) descendit ἰδ-ηλο-ς et cum alpha privativo ἀ-ίδη-λο-ς ut a rad. *sap* ἀ-σύφ-ηλο-ς. Videtur autem hoc suffixo et similibus qualitas quaedam denotari inhaerens vel facultas perficiendi, cf. Curtius, de adj. Graec. et Lat. *l* literae ope form. Lips. 1870 p. 7. Cum igitur non pauca ejusmodi adjectiva indicent rem aliquam ad certum quendam usum factam vel paratam aptamque esse, ἀίδηλος unumquidque denotat non aptum ad aspiciendum sive ea dicuntur quae aspici non possunt, non aspecta ut *B* 318 sive ea quae non aspicienda videntur propter aliquam qualitatem intolerabilem. Atque huic sensui facile notio indignitatis admiscetur, id quod egregie cadit in plerosque locos Homericos. Neque enim optime ab irato Jove Martem increpari negabis *E* 897

εἰ δέ τευ ἐξ ἄλλου γε θεῶν γένευ ὧδ' ἀ ί δ η λ ο ς,
καί κεν δὴ πάλαι ἦσθα ἐνέρτερος οὐρανιώνων

i. e. ita te gessisti ut vix aspiciendus sis, adeo protervus, violentus es. Eodem sensu protervi et violenti Mars *ἀΐδηλος* vocatur *Θ* 309, nec aliter Minervam Mars ipse vocat iratus *E* 880 *παῖδ' ἀ ί δ η λ ο ν*, vel Eumaeus cum aperto contemptu de Melanthio exclamat *χ* 165 *κεῖνος δὴ αὖτ' ἀ ί δ η λ ο ς ἀνήρ*. His omnibus locis significatio *ἀφανίζων* non magis convenit quam *π* 29 et *ψ* 303, ubi verbis

ἢ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν
ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' ἀ ί δ η λ ο ν ὅμιλον

Penelope summa patientia ferre dicitur vix tolerandam (proprie: vix aspiciendam) audaciam procorum, ac verti potest per nexum sententiarum *ἀΐδηλος* „protervus". Nemo facile magnum, admodum flagrantem ignem aspicere potest ideoque egregie *B* 436, *Δ* 436, *Λ* 155 *πῦρ ἀ ί δ η λ ο ν* praedicari concesseris quibus locis notio perniciosi haud procul abest. Verum ea notio ipsi vocabulo *ἀΐδηλος* ex nostra interpretatione non necessario inest, sed ex uniuscujusque loci propria condicione elici potest ubi sensu commendatur. Quod si Aristarchus perspexisset, *E* 757 fortasse lectione *ἔργ' ἀΐδηλα* lectionem *καρτερὰ ἔργα* non mutasset. Verum enim est hoc versu et 872 *ἔργ' ἀΐδηλα* dici perniciosa facta, temeraria, nimis audacia ideoque Jovi non jam aspicienda. Ita igitur eum implorant Juno, si quidem contra Aristarchi auctoritatem locus restituendus est, et Mars

Ζεῦ πάτερ, οὐ νεμεσίζῃ ὁρῶν τάδε ἔργ' ἀ ί δ η λ α;

i. e. aspiciens quae jam non sunt aspicienda. Scamander Achilli *Φ* 220 obicit *σὺ δὲ κτείνεις ἀ ι δ ή λ ω ς* i. e. supra modum, atrociter, crudeliter. Vides hac interpretatione omnes locos Homericos comprehendi, nulla translatione opus est, nusquam primaria significatio artificiose detorquetur, omnia plana et perspicua sunt. Etiam usus Hesiodeus, Pindaricus, Sophocleus inde facile intellegitur. Hes. op. 754 *μωμεύειν ἀ ί δ η λ α* conviciari non tolerandum in

modum, proterve. „Non aspiciendus“ et „inauditus“ synonyma sunt; ideoque, quia utrumque eadem fere multitudine adjectivorum quibus aliquid vituperatur reddi potest, tam late eorum usus patet. Apud Pind. Pyth. III 48 corvus, qui Apollini nuntiat Ischyn Coronidi vim attulisse, nuntiat ἔργ' ἀίδηλα non „obscura“ facta ut vulgo explicatur sed „nefanda“. Sophocles Aj. 608 Plutonem vocat τὸν ἀπότροπον ἀίδηλον Ἅιδαν abominandum neque aspiciendum scil. propter horribilem ejus naturam. Quis ἀίδαλος Τύχα C. I. Gr. n. 3328 scripserit nescimus sed sensus perspicuus est.

21) ἀκηδής,

„cujus nulla est cura“ apud Homerum aut est: qui nullam curam habet, neglegens, aut: cujus nulla cura habetur, neglectus. Praeter hanc aperte negativam significationem Buttmannus, gramm. ampl. II 467 etiam intensivam agnoscendam esse dicit quo substantivum pertineat ἀκήδεια ap. Ap. Rhod. III 298

ἁπαλὰς δὲ μετετρωπᾶτο παρειὰς
ἐς χλόον, ἄλλοτ' ἔρευθος, ἀκηδείῃσι νόοιο.

Sed usitata est significatio ut rectissimo judicio perspexit Lobeckius, path. el. I 35. Medea enim, inquit, amore recens concepto aestuans nunc exalbescit nunc erubescit ἀκηδείῃσι νόοιο; verum tamen hoc tempore illa non est anxia sed omnium rerum praeter amorem incuriosa et oblita ut ἀκηδής dici potuerit, quemadmodum amor ipse a Theocrito vocatur ἀφρόντιστος id est expers rationis et inconsultus quod schol. falso interpretatus est ὁ ἄγαν φροντίζων. Haec explicatio ipsis poetae versibus 288 sq. comprobatur ab Hennickeo apte comparatis:

καί οἱ ἄηντο
στηθέων ἐκ πυκναὶ καμάτῳ φρένες οὐδέ τιν' ἄλλην
μνῆστιν ἔχεν.

Cf. Et. M. 47, 55 ἀκηδία· ἡ ἀηδῶς διακεῖσθαι καταναγκάζουσα, ἢ μηδὲν ἡμᾶς φροντίζειν ποιοῦσα. Quod denique ἀκηδία idem nonnunquam est atque λύπη, id sensu

potius passivo adjectivi ἀκηδής quam activo explicari Hennickeus vidit qui, cum ἀκηδία status sit hominis cui a nullo prospiciatur, minime miratur λύπη pro synonymo haberi et verba ἀκηδιάω et ἀκηδιάζω nihil aliud esse quam malis urgeri. Tantum igitur abest ut cum Buttmanno ἀκηδής inter ea alpha intensivi exempla recenseamus quae minime obnoxia sint dubitationi, ut pro certissimo negativi praefixi exemplo habendum sit.

22) ἀκρότητος.

Hesych. ἀκρότητα· πολυκρότητα γενόμενα, ὥστε μηδὲ συγκροτεῖσθαι μηδὲ συμπεσεῖν αὐτοῖς. Ita nunc haec verba edidit Maur. Schmidtius glossam referens ad trag. adesp. frg. 66. Valckenarius verba Hesychii ad Cratini versum pertinere putat ap. Athen. IV p. 164 E μέλη πάραυλα κἀκρότητα κύμβαλα quae recte Lobeckius l. l. 33 non esse πολυκρότητα animadvertit, sed δυσκρότητα ut ἀκοίμητος ὕπνος Nonn. XVII 119, πόρτις ἄνυμφος i. e. Helena Lyc. 102. Quae, inquit, et κακόνυμφος dici potuit et πολύνυμφος ut in glossa exponitur, eademque ἀκλεής infamis et δυσκλεής atque etiam πολυκλεής famosa, quae diversorum nominum in unam rem convenientia procul dubio scholiastas induxit, ut alpha privativo vim tribuerent intensivam. Egregie haec Lobeckius, cum ἀκρότητος e numero eorum vocabulorum sit in quibus non tam plena membri alterius significatio tollitur sed insignis tantummodo eaque bona qualitas. Ἀκρότητα κύμβαλα non sunt cymbala omnino non pulsata sed non recte pulsata ideoque non bene sonantia, immo vero dissonantia quae magnum quidem strepitum edunt (πολυκρότητα) sed nullum sonorum concentum. Apparet quo jure veteres grammatici explicationem illam proposuerint.

23) ἀκύμων.

Hesych. ἀκύμονος· πολυκαμάτου· ἢ πολυκύμονος. Adnotat haec Doederlinus: „habuit ante oculos grammaticus talem locum in quo dubitabatur num — ita scripsit — meta-

phorice diceretur, ut ἀκύμων βίος ap. Plutarch. T. II p. 465 i. e. ἄνευ κυμάτων, an proprie intellegendum esset κῦμα. Monk. ad Eur. Hipp. 235 ψαμάθοις ἐπ' ἀκυμάντοις explicat fluctibus multum percussus coll. vss. 228 et 1124. Intellego sabulosam litoris partem, quae quamquam propinqua mari tamen fluctibus vacat, ideoque curribus patet." Vellem Doederlinus vidisset priorem explicationem non ad ἀκύμονος sed ad ἄκμονος pertinere, totam autem glossam a Diogeniano esse alienam. Quod si novissimo Hesychii editori concedimus, in explicandis illis explicationibus jam non est laborandum.

24) *ἀμέγαρτος*

apud Homerum conjungitur cum vocibus ἄνεμος, πόνος indeque ad homines transfertur. Et. M. 81, 26 παρὰ τὸ μεγαίρω τὸ φθονῶ, μεγαρτὸς καὶ ἀμέγαρτος, ὁ μὴ φθόνου ἄξιος· φθόνος γὰρ τοῖς εὐτελέσιν οὐ προςγίνεται..... 30 κατ' ἐπίτασιν τοῦ α ἵν' ᾖ ἀμέγαρτον τὸν πολλοῦ φθόνου ἄξιον· τὰ γὰρ μεγάλα φθονεῖται· τὰ δ' εὐτελῆ οὔ. Post egregiam Buttmanni disputationem, lexil. I 261 sq. nemo quantum equidem scio interpretum Homeri de origine ac significatione hujus vocabuli dubitavit; est enim exemplum ex litotete quam dicunt repetendum, in quo negativa notio ad positivam progreditur. Plura de hoc genere supra exposuimus.

25) *ἄμοτον*

apud Homerum invenitur conjunctum cum part. μεμαυῖα Δ 440, Ε 518, Ap. 25, 25 ἀπλήρωτον, schol. B. ἄπληστον, AD. πολύ; ἄμ. μεμαώς Ν 40, 80, Χ 36 cum verbis: ἄμ. μεμάασιν ἀκουέμεν ϱ 520, ἄμ. κλαίω Τ 300, ἄμ. κεχολωμένος ψ 567, ἄμ. τανύοντο ζ 83, ubi sch. P. ἀπλήρωτον, ἀκόρεστον, E. ἀπλήρωτον ἔτρεχον, συνεχῶς ἐφέροντο. Varias explicationes veteres grammatici temptarunt quarum nulla fere tam inepta est quin recentiorem patronum nancta sit. Sic cum schol. Δ 440 Boettcherus, spicil. Hom. p. 13 vocabulum ad μοτόν linteum concerptum rettulit quo omne

quod dissolvitur, denotari posse sibi persuasit. Doederlinus ἄμοτον cum non differre censeat ab adjectivo ἀμαιμάκετος, a radice μα verbi μέμαα cum alpha intensivo repetiit, alii ab ἄμεναι, alii a μένειν ut artificiosa explicatione Hennickeus, alii alia protulerunt. Viam mihi monstrasse videtur Et. Mag. 85, 8 ἀπὸ τοῦ μετρῶ, ἄμετρον, quam postea etiam ingressi sunt Benfeyus l. l. II 31 et Duentzerus in Kuhnii diar. XII 26 et ad ζ 83. A radice μα praefixo negativo ἄ-μο-το-ς derivatur „non dimensus“ „immensus“ „immodicus“, et fortasse cognatum est Latinum *ni-mi-s*, cujus significatio similis est et vocalis etiam magis ab antiquo *a* aliena quam illud *o*. Mich. Bréal in Kuhnii diar. XVIII 456 *ni-mis* et μεῖον comparavit, quod nescio an ad eandem radicem referendum sit; cum Graeco μεῖον cf. nostrum *gemessen* i. e. *knapp*.

26) ἄξενος·

ἀνεπίμικτος (πολύξενος). Ita nunc scripsit Maur. Schmidtius glossam Hesychianam, cum antea illud πολύξενος ad ἄξυνος· ἀκοινώνητος appositum fuerit. Ordinem vocabulorum turbatum esse Doederlinus vidit, Schmidtius autem suo jure πολύξενος uncis inclusit utpote grammaticorum commentum alpha intensivum sectantium.

27) ἀπένθητος

nemo jam pro alpha intensivi exemplo habebit. Nam Aesch. Ag. 862

νῦν, ταῦτα τλᾶσ' ἀπενθήτῳ φρενὶ
λέγοιμ' ἂν ἄνδρα τόνδε βουστάθμων κύνα

conjungenda sunt verba ἀπ. φρενὶ λέγοιμ' ἂν et sensus est: nunc posteaquam haec mala toleravi, non sollicito i. e. laeto animo dixerim cet. Alii ἀπενθ. φρ. cum part. τλᾶσα conjungunt sed ne hac quidem ratione significatio immutatur.

28) ἄπλετος

immensus, ingens apud pedestris maxime orationis scriptores

optimos invenitur appositum ad χρυσός, ἅλς, ὕδωρ, χιών βάρος, μῆκος, alia. Veteres grammatici hoc vocabulum vel ex ἄπλητος vel ex ἄπλατος decurtatum esse censuerunt, ut esset vel „inaccessus" vel „inexpletus". Neutrum a vero propius abest quam quod Doederlinus excogitavit suspicans ἄπλετος esse verbale a πέλω addito alpha intensivo, ut tantum fere denotet quantum ὑπερφυής sive ὑπερφίαλος. Rectius Lobeckius, path. el. I 245 ἄπλετος a themate πλέω i. e. a radice πελ, πλα (πίμ-πλη-μι) et ab alpha privativo derivat ut sit quod mensuram numerumque excedit ὑπέρπολυς sive ὑπερπλήθης, nam inexpletum et vastum saepe synonyma esse. Hinc etiam compositum est ἀπέλεθρον, ὃ οὐκ ἔστι μετρῆσαι schol. Λ 354. Utrumque Curtius probavit, l. l. 278.

29) ἄπτερος:

ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.

Hoc versu quater in Odyssea ρ 57, τ 29, φ 386, χ 398 Telemachus narratur Eurycleae aliquid mandasse quod illa exsequi non dubitaverit. Schol. V ἤτοι ἰσόπτερος, ταχύς. Q. ταχὺς πρὸς τὸ πεισθῆναι ἢ ἰσόπτερος, Q. V. ἢ οὐκ ἀπέπτη ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπέμεινε μὴ ἔχων πτερόν. λέγει δὲ ὅτι ταχέως προςήκατο τὸν λόγον, ταχέως ἤκουσεν. Atque hanc explicationem quam etiam Et. M. 133, 26 exhibet plerique recentiores Homeri interpretes acceperunt, ut sensus sit: vox non alata erat i. e. non avolabat sed haerebat in memoria. Erravit Doederlinus, qui cum μῦθον non Telemachi sed ipsius Eurycleae intellegeret, vocabulis ἄπτερος μῦθος contra atque ἔπεσι πτερόεσι eum significari sermonem censeret qui mente tantum concipiatur nec tamen voce edatur nec φεύγει ἕρκος ὀδόντων. Itaque de alio alpha ac de privativo cogitari nequit apud Homerum, ubi cf. etiam ἀπτήν „implumis". Nec magis audiendi sunt qui ἄπτερος ab alpha privativo incipere negant apud Aesch. Agam. 278

ἀλλ' ἦ σ' ἐπίανέν τις ἄπτερος φάτις.

Nam apud Atticorum tragicos, inquit Hermannus ad h. l., sicubi ἄπτερος invenitur propria significatione nunc non alatum notat, ut Eum. v. 53, 249, et in Iph. Taur. v. 1095, nunc implumem, ut in Herc. fur. v. 1039

ὃ δ', ὥς τις ὄρνις ἄπτερος καταστένων
ὠδῖνα τέκνων, πρέσβυς ὑστέρῳ ποδὶ
πικρὰν διώκων ἤλυσιν πάρεσθ' ὅδε.

Et hic quidem locus accommodatissimus est ad tuendam hanc vocem in Agamemnone. Nam ἄπτερος φάτις est rumor immaturus, cui nondum fides habenda, comparatione ab avibus petita, quibus nondum ad volatum pennis firmatae sunt alae. Paullo aliter alii locum Agam. per ellipsin quandam epitheti interpretantur: ἄνευ πτερῶν μὲν, ἀλλ' ὅμως ταχέως ὥςπερ πτεροῖς. Sic Schneidevinus cum Doederlino, etsi is ne Buttmanno quidem adversatur, qui post Homerum ἄπτερος sensu affirmativo dici coeptum esse judicat. Equidem et de hoc loco et de ceteris facio cum Hermanno qui Alexandrinorum quoque poetarum usum et posteriorum scriptorum imitationem optime perspexit. Apud hos enim si non ipsum adjectivum ἄπτερος, at certe adverbium ἀπτερέως (ἀπτερής), quia non potest non revocari ad celeritatis notionem, vulgo explicatur ταχέως, ἐλαφρῶς, ἠμελημένως sim., velut ap. Apoll. Rhod. IV 1765

κεῖθεν δ' ἀπτερέως διὰ μυρίον οἶδμα λιπόντες
Αἰγίνης ἀκτῇσιν ἐπέσχεθον.

Similiter Parmen. ap. Sext. Emp. adv. log. I 393 ὀχῆα ὦσαι ἀπτερέως adverbium nostrum positum esse videtur, certe sic positum est ap. Eudociam de vit. S. Cypr. I 24 et. 202 Cff. Ruhnken. ep. crit. II (ed. 1782) p. 105, Lobeckius, path. el. I 39. Hermannus autem de illis scriptoribus: non est obscurum, inquit, etiam qui illa voce in contrarium significatum usi videntur re vera non recessisse a proprio. Sunt enim illi Homerum secuti, cui cum ἄπτερος μῦθος dictum significet non avolans sed sedulo mente custoditum,

ἄπτερος, ἀπτέρως, ἀπτερέως de iis rebus dictum est, quae non leviter aut oscitanter sed sedulo ac strenue aguntur. Inde glossae Hesychianae explicandae sunt, quae passim huc referuntur praeter unam corruptam ἀπταρύσσεται· πέτεται. Sed fortasse haec quoque retineri potest, si quidem a composito vocabulo ἀπτήρυξ (ἀπτάρυξ) proficiscimur, quod simili errore ab alpha intensivo incipere grammatici opinabantur atque ἄπτερος.

30) ἄπυρος.

Aesch. Prom. 880 οἴστρου δ' ἄρδις χρίει μ' ἄπυρος. Schol. ἡ ἀκμὴ τοῦ πυρὸς ἄπυρος ἢ πολύπυρος (ut alpha sit ἐπιτατικὸν) διὰ τὸ σφοδρὸν τοῦ πάθους. Doederlinus alpha intensivum defendit quia notio ignis pro atrocissimo cruciatus genere usitata sit. Recentiores editores nunc recte interpretantur: telum igni non admotum, sine igne factum. Sic Blomfieldius, Hermannus, Weilius, Schmidtius, Wecklelnius, qui multos similes locos afferunt ubi metaphorae audacia apposito adjectivo quodammodo coerceatur. Cf. Choeph. 493 πέδαις ἀχαλκεύτοις, frgm. 298, 4 ἄπτεροι πελειάδες, Ag. 1298 δίπους λέαινα, Sept. 64 κῦμα χερσαῖον στρατοῦ, alia sunt exempla Sophoclea et Euripidea.

31) ἀσταγής et ἄστακτος.

Suid. ἀσταγὲς ὕδωρ· τὸ πολυσταγές. Schol. ad Apoll. Rhod. III 805 ἀσταγὲς (ἀντὶ) τοῦ πολυσταγῶς· τὸ γὰρ α νῦν ἐπιτατικὸν ὡς τὸ ἄξυλος ὕλη. Sed verum ex usu Sophocleo cognoscere possumus ubi frg. 162 Dind. κρύσταλλον ἀσταγῆ legimus i. e. solidam glaciem unde non stillat aqua. Paullo aliter idem poeta O. C. 1251 et 1646 de lamentantibus vel flentibus hominibus praedicat ut sit: non stillatim sed copiose. Quare cum propria verbi στάζειν notio alpha praefixo negetur cogitando si opponitur fluendi cognata significatio, ad eum sensum contrarium delabimur quem non solum Sophocles sed etiam poetae Alexandrini vocabulis illis compositis inesse voluerunt. Hoc Hesychii auctores melius in-

tellexerunt quam ceteri grammatici ut e glossa apparet: ἄστακτον· οὐ καταστάζον ἀλλὰ ῥύδην.

32) ἀσύφηλος bis legitur apud Homerum I 647

ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότ' ἐκείνων
μνήσομαι, ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρείδης, ὡς εἴ τιν' ἀτίμητον μετανάστην.

Ω 767 Helena Hectoris mansuetudinem praedicat:

ἀλλ' οὔπω σοι ἄκουσα κακὸν ἔπος οὐδ' ἀσύφηλον

Post Homerum hoc vocabulum raro invenitur velut ap. Stob. serm. 64 p. 408, 48 τοιόςδε ἀπαντασεῖται λόγος οὐκ ἀσυφάλως μυθεύμενος. Resuscitavit etiam ἀσ. Quint. Smyrn. 9, 521

οὐδ' αἰεὶ χαλεπὸν θέμις ἔμμεναι οὐδ' ἀσύφηλον.

Varie autem ab antiquissimis temporibus usque adhuc explicatum est: schol. A ad I 647 ἔστι δὲ ἀσύφηλος καὶ ὁ ἀπαίδευτος. ἐγένετο δὲ ἀπὸ σοφὸς σόφηλος. σύνθες μετὰ τῆς ἀ στερήσεως, ἀσόφηλος· μετάβαλε τὸ ο εἰς τὸ υ, καὶ γίνεται ἀσύφηλος, ὡς ἄγυρις καὶ ἄγορις. Hanc explicationem quae non minus significationi quam sonorum mutationi respondet merito Curtius secutus est l. l. 458, collatis vocabulis Σίσυφος et σύφαξ. Litoteta enim in vocabulo negativo non raram esse vidimus. Cf. etiam Ap. lex. ἀσύφηλος· ἀμαθής· οὐδενὸς (add. ἄξιος), ἄτιμος, Hesych. ἀσύφηλον· ἀπαίδευτον, κακόν, ἁμαρτωλόν. ἀδόκιμον, μηδενὸς ἄξιον. Nolo ceteras virorum doctorum explicationes commemorare, quae neque a sonis neque a significatione satis habeant probabilitatis. Plerique nunc ad adjectivum σιφλός „deformis“ (cf. σίπαλος Lob. path. proll. 140, el. I 225) confugiunt velut Benfeyus, Böttcherus, Duentzerus, alii, quod idem jam Doederlinus probavit alpha suum intensivum defendens. Sed quanto plures difficultates ex hac explicatione exoriantur quam ex nostra periti facile intellegunt, ut omittam talia commenta qualia aliis in mentem venerunt, velut Hennickeo ἀσύφηλος derivanti a radice nescio qua συφ pro θυφ.

33) *ἀταρτηρός*

legitur *A* 223 *ἀταρτηροῖς ἐπέεσσι*, schol. B. *ἀτηροῖς πλεονασμῷ τῆς ταρ συλλαβῆς*, Ap. lex. 46, 12 *βλαβεροῖς*, Hesych., Et. M. 162, 14 *σκληροῖς καὶ χαλεποῖς*. Praedicatur de homine *β* 243 *Μέντορ ἀταρτηρέ, φρένας ἠλεέ*. Mitto Et. M. explicationem qua ab *ἄτη ἀτηρός ἀταρτηρός* reduplicatione quadam derivandum est, licet Lobeckius path. el. I 162 et Pottius, quaest. et. II[1] 78 assentiantur, varie incredibilem originem describentes. Nec probabilius Benfeyus l. l. II 253 a radice *tar* (sive *tras*), Gr. *τρες* (*τρέω, τρέμω* al.) veriloquium repetivit quocum consentit Leo Meyerus, gramm. comp. I 419. Melius ii qui a radice *τερ* (*τείρω, τρίβω, τρύω* Lat. *terere, tribulum* cet. Curt. p. 222) originem vocabuli nostri deducunt, modo ne alpha pro intensivo habeas cum Duentzero in Kuhnii diar. XII 11, XVI 24, La Rocheo ad l. l. Doederlino, gloss. Hom. II 154, immo vero privativum est quod Goebelius in philologo XIX 434 bene demonstravit, ut sit „quod conteri nequit“, „durus“. Attamen omnes quos modo nominavimus interpretes in eo erraverunt quod a radice *ταρ ἀταρτηρός* reduplicatione ortum esse credebant neglecta glossa Hesychiana *ἀταρτᾶται· βλάπτει* (...*εται*?). *πονεῖ, λυπεῖ* quam Lobeckius quia non intellegebat mutandam esse injuria suspicatus est. Ex hac enim glossa id potius elucet quod recte Fritzscheus in Curt. stud. VI 295 animadvertit *ἀ-ταρτη-ρός* eodem modo atque *ἀτηρός* fictum esse, i. e. a radice *ταρ* descendit participium cum alpha privativo *ἄ-ταρτο-ς* „non contritus, „quod conteri nequit“, indeque suffixo secundario *ἀ-ταρ-τη-ρός*, quasi feminina forma subesset ut in tot adjectivis in *η-ρό-ς* terminatis. Cf. *αἱματηρός, καυματηρός* praeter *ὀδυνηρός, διψηρός*, alia ap. L. Meyerum l. l. II 573 qui tamen dubitat num *ἀταρτηρός* huc referendum sit. Ab illa autem stirpe *ἀ-ταρτο* verbum denominativum *ἀ-ταρτάομαι* descendit cujus tertiam personam Diogenianus explicavit.

34) *ἀτημελής*

idem esse Doederlinus dicit quod τημελής rursusque τημελής non differre ab ἀμελής, at analogiae rationem vel congrua exempla se negat reperire potuisse. Credo, quia nulla esse possunt. Est enim ἀτημελής „neglegens" et legitur ap. Plutarchum hoc sensu compluribus locis, τημελής contra grammatici tradunt „diligens" significare, itaque adv. invenitur ap. Max. Tyr. diss. 25 p. 12. Atque ratione etymologica comprobatur, si utrumque vocabulum ab eadem radice ταμ descendit unde supra ἀτμήν, ταμίας, ταμίη repetivimus simili significationis transitu. Falsa illa opinio qua ἀτημελής non differat a τημελής Doederlino suspicionem injecerat alpha intensivi.

35) ἀτίμητος.

Eustath. p. 1058, 3 ὡς οἱ μεθ' Ὅμηρον ἄλλως ἀτίμητόν φασι τὸν πολυτίμητον, ἤγουν τὸν ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν καὶ ἀλλαχοῦ δεδήλωται. Wexius ad Soph. Ant. 867 hunc usum exemplo illustravit e Dicaearcho sumpto p. 22 ed. Manzi: τὰ γενόμενα ἐκ τῆς γῆς πάντα ἀτίμητα καὶ πρῶτα τῇ γενέσει ubi vertit: *unschätzbar*. Hoc quoque, si quidem necessarium est, e natura alpha privativi facile explicatur. Nam cum ἀτίμητος proprie sit „non aestimatus", contraria inde significatio enucleari potest: non aestimatus enim aliquis est aut quia indignus est aestimatione aut quia omni laude superior, ut aestimari non possit. Cf. nostrum *ungemessen*.

36) ἀτρύγετος

apud Homerum est epitheton maris atque aetheris. Veterum grammaticorum plerique hoc vocabulum a verbo τρυγᾶν derivasse videntur, ut esset „infructuosus" (cf. Ap. 46, 20, Eurip. ap. schol. AB ad *O* 27), Herodianus ap. Et. M. 167, 30 idem esse voluit quod ἄτρυτος invictus, ἀκαταπόνητος invictus. Huc pertinet ἀτρύγετος propter tertiam explicationem ineptissimam apud schol. E ad β 370 τὸν πολλὴν τρύγα ἤτοι πολλοὺς καρποὺς ἔχοντα, ἵνα σημαίνῃ τὸ α ἐπίτασιν, quartam omitto ex qua sit „sine faece" i. e. „infinitus". Nec magis inter se consentiunt recentiores

interpretes, e quibus Benfeyus et Doederlinus intensivam notionem alpha praefixi agnoscunt. Ille enim I 594 alpha copulativum esse statuit vertitque: *schwellend*, *schäumend*, *rauschend*, hic gloss. Hom. III 306 a verbo ἀνατρύζειν derivat: *aufgährend*. Alia Goebelius protulit in diar. gymn. IX 313. Nos cum Curtio Herodianum sequimur, ut ἀτρύ-γ-ε-το-ς synonymum esse statuamus adjectivi ἄτρυτος. A τρύειν verbo ἀτρύ-ε-το-ς non aliter descendit atque ἀτί-ε-το-ς a τίειν — Lobeckius proll. 374 comparat etiam formas ἀμάχετος, εὐέργετος — et postquam ex υ vocali ϝ natum est, jam antiquitus ϝ in γ transiit. Significatio autem non attriti, immutati, invicti et ad mare et ad aethera quadrat, quam ad comprobandam inservit etiam

37) ἄτρυτος apud Soph. Aj. 788

τί μ' αὖ τάλαιναν ἀρτίως πεπαυμένην
κακῶν ἀτρύτων ἐξ ἕδρας ἀνίστατε;

Schol. Pal. πολυτρύτων, πάνυ κακούντων. Alpha intensivum agnoverunt etiam Valcken. ad Theocr. Ad. 270 et Doederlinus, de alpha intens. 21 qui: sexcenties, inquit, ipsae molestiae τρύειν dicuntur hominem defatigando, numquam vicissim homo dicitur molestias tolerando ac superando. Sed recte jam vocabulum explicatur Et. M. 167, 12 ἄτρυτος σημαίνει τὸν ἀκαταπόνητον. . . . ἄτρυτα· ἀκάματα, σκληρὰ καὶ ἰσχυρά, et similes locos Hennickeus collegit ubi de rebus ea praedicantur quae proprie de personis valent. Itaque ἄτρυτος est inexhaustus et alpha privativum. Cf. etiam Ellendtii lex. Soph. a Gentheo retractatum s. v.

38) ἀχύνετος Nic. Alex. 174 (ed. O. Schneider).

πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχύνετον ἔτρεσεν ὕδωρ.

Schol. πολύχυτον. Et. M. 183, 10 ἀχύνετον· ἐγράφη δὲ τὸ α κατ' ἐπίτασιν, ὡς ἄξυλος. Hesych. ἀχύνετον· πολύ. Ionibus solis ac Siculis hanc significationem attribuit schol. ad Apoll. Rhod. III 580 καὶ ἀχύνετον τὸ πολὺ κατὰ Ἴωνας

καὶ Σικελιώτας. Doederlinus quoque alpha manifesto esse intensivum censuit, nec tamen certius exemplum est unde discere possimus qua ratione ex negativa significatione profluxerit intensiva quae videtur. Est enim, ut bene Hennickeus intellexit, ὕδωρ ἀχύνετον aqua quae exhauriri non potest, inexhausta, plane ut ἄβυσσος *grundlos*. Itaque non video cur Lobeckius path. el. I 34 neque intensivum nec pleonasticum esse voluerit sed formativum. An novum hoc genus praefixorum commenticiis aliis addamus?

Cum hoc adjectivo ἀχύνετος synonymum est νήχυτος, quod saepius apud poetas Alexandrinos legitur velut νηχ. ὕδωρ Apoll. Rhod. III 330, Philet. ap. Et. M. 602, 41, ἅλμη Apoll. Rhod. IV 1367, ἱδρώς Nic. Alex. 600, εὐρώς Call. frg. 313, κόλπος Dion. P. 126 al. l. Grammatici explicant πολύχυτος· τὸ γὰρ νη καὶ στέρησιν σημαίνει καὶ ἐπίτασιν. Si vera sunt quae supra p. 14 de origine hujus praefixi suspicati sumus, νη nullam aliam habet quam negativam significationem et νήχυτος similiter explicandum est ut ἀχύνετος. In ceteris autem vocabulis quae ab eadem particula incipiunt nulla intensio notionis observatur sed mera negatio ut νήριθμος, νήκεστος, νήκουστος, νήνεμος, νηπενθής, νήποινος, νήτιτος, νῆστις alia. Ex hoc numero est etiam adverbium νητρεκέως i. e. ἀτρεκέως in quo nonnulli perperam de νη intensivo cogitarunt. Pauca alia vocabula quae a Doederlino et Hennickeo afferuntur partim dubiae originis sunt partim non composita sed simplicia. Sic νωλεμέως, si quidem cum adverbio ἠρέμα cohaeret nondum explicata ω vocali, a νη negativo incipit; νήδυμος verisimillimum est a radice *nand* delectandi sensu descendere, ut sit aptissimum somni epitheton. Νηγάτεος post Buttmanni explicationem lexil. I 203 non debebat Doederlinus dubitare, quin sit pro νεηγάτεος „recens factus", modo ne vel metri causa νηγάτεος pro νεήγατος dici statuamus vel mirabili quadam metathesi illam formam ex hac natam esse opinemur. Doederlinus νη intensivum non rectius agnovit quam Aristarchus, cum secundum schol. ad

τ 498 *νηλείτιδες* — ita enim scripsisse videtur — explicaret *τὰς πολυαμαρτήτους τοῦ νη ἐπιτατικοῦ ὄντος*. Hoc vocabulum ter apud Homerum legitur π 317, τ 498, χ 418

αἵ τε σ' ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλείτιδές εἰσιν.

Sed recte Doederlinus: hoc die, inquit, nemo vel propter pronomen *αἵ* iteratum dubitat, quin *νηλιτεῖς* contrariae sint hoc loco *ταῖς ἀτιμαζούσαις*; de scriptura autem erravit. Nam etsi *νηλῖτεῖς* apud Eust. 1830, 24 et in nonnullis codicibus legitur et Kayserus post Lobeckium path. elem. II 57 in novissima editione Faesiana idem defendit, tamen haec forma non magis recipienda est quam *νηλητεῖς*. Cf. Et. M. 603, 53, Zonar. lex. 1396 *τὸ ἀλιτεῖν διὰ τοῦ ἰῶτα γράφεται, τὸ δὲ νηλήτης διὰ τοῦ ἦτα*, *νηλίτιδες* exhibent Hesychius, Suidas, Eust. 1874, 9, 1932, 40 alii. Plerique editores nunc *νηλείτιδες* scribunt velut Bekkerus, Ameisius, La Rochius, Duentzerus, alii scripturam nimirum Aristarcheam restituentes. Quid vero? si Alexandrini vel grammatici vel poetae commenticio illi *νη* intensivo non minus indulgebant quam alpha intensivo, quidni Oppianum Cyneg. III 409 *ὑπὸ νηπεδανοῖσι μέλεσσι* eodem sensu scripsisse credamus quo *ἠπεδανοῖσι*? Quod si verum est, non egemus artificiosa Hennickei explicatione qua utrumque vocabulum varia negationis forma ab adjectivo *πεδανός* „humilis“ derivandum sit quod nusquam legitur.

III. ALPHA COPULATIVUM EST.

Jam dudum inter viros doctos constat Sanscritam praepositionem *sa* qua conjunctio quaedam exprimitur etiam in nonnullis linguis Europaeis inveniri. Praeter eos, quos Curtius l. l. 394 commemoravit Boppium, Pottium, Schleicherum, laudo Benfeyum, qui in lex. rad. Graec. I 397 sqq. uberius non solum de origine hujus particulae disseruit sed etiam singulas classes vocabulorum cum ea compositorum recte distinxit nonnulla sane exempla immiscens, quae ipse

videat, ne sint aliter explicanda. Ac Sanscrito illi praefixo respondent Palaeo-Sloven. *są-*, *su-*, *sŭ-*, Boruss. *sen*, Lit. *są-*, *sa-*, *su-*, Graecum ἁ-, ἀ-, ὀ-, e quibus ἁ duobus tantummodo in exemplis servatum est: ἁ-θρόος et ἅ-πας aspiratione in ceteris delenita. Joannes Schmidtius autem, de cogn. ling. Idg. 21 hunc quoque communem Graecorum Ariorumque usum non neglexit in suam rem convertere comparans ἀ-δελφό-ς et Sanscr. *sa-gar-bhja*.

Hoc praefixum Graecum nihil aliud esse nisi illud alpha ἀθροιστικόν, quod jam veteres grammatici noverunt, per se patet neque enarratione omnium exemplorum opus est, quibus alpha copulativum tribui solet. Nostro loco ea tantum perlustranda sunt quibus alpha intensivum subesse vel veteres interpretes statuerunt vel recentiores etiamnunc defendunt, quo in genere jam demonstrasse nobis videmur, quemadmodum etiam a copulativa notione ad intensivam pateat transitus. Tota autem vocabula composita si quaesiveris qualia sint i. e. quas ad classes pertineant, prout membra posteriora aut nominalia sunt aut verbalia, aut substantiva aut adjectiva, partim determinativa composita agnosces partim attributiva; unum tantummodo regiminis compositum inveni. Quae huc pertinent exempla omnia fere sunt determinativa.

1) ἄβιος.

Harpocr. s. v. τὸν ἄβιον Ἀντιφῶν ἐπὶ τοῦ π ο λ ὺ ν βίον κεκτημένου ἔταξεν, ὥςπερ Ὅμηρος ἄξυλον ὕλην λέγει τὴν πολύξυλον. Hesych. ἄβιος· πλούσιος ὡς Ἀντιφῶν ἐν ἀληθείᾳ. Antiphonte non nominato idem tradit gramm. in Bekk. anecd. Gr. I 199 ἄβιοι· σημαίνει μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ ἡ λέξις· τίθεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ π ο λ ὺ ν βίον κεκτημένου, et. ib. p. 323 καὶ ὁ πολύβιος κατ' ἐ π ί τ α σ ι ν τοῦ α ἄβιος λέγεται παρὰ τοῖς παλαιοῖς. Vides praeter Antiphontem etiam alios scriptores similem significationem hujus vocabuli praebuisse, an dicam grammaticos id passim perperam esse interpretatos? Nam Antiphontem ipsum, quam-

vis multa in lingua novaverit, perversa interpretatione loci Homerici (*N* 6) deceptum in talem usum incidisse equidem Hennickeo non concedo, quoniam quae de Alexandrinis poetis valent eadem non temere ad oratores Atticos transferenda sunt. Quare nisi grammatici ipsi erroris auctores sunt, duo vocabula composita *ἄβιος* exstiterunt sensu attributivo, quorum alterum a negativo praefixo alterum a copulativo incepit, quod vereor ut prorsus verisimile videatur.

2) *ἄβρομος* et 3) *αἴιαχος*

conjunctim enarranda sunt, quia alterius explicatio ab alterius interpretatione segregari nequit. Leguntur enim *N* 41

Τρῶες δὲ φλογὶ ἶσοι ἀολλέες ἠὲ θυέλλῃ
Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτες ἕποντο,
ἄβρομοι, αὐίαχοι.

Ariston. *ἄγαν βρομοῦντες* et *ἄγαν ἰαχοῦντες*, Ap. 3, 6 *σὺν βρόμῳ πολλῷ*, schol. BL. *πολύβρομοι*. Hanc explicationem omnes fere recentiores interpretes amplectuntur, cum vertant: magno murmure et magno clamore. Sed jam antiquitus fuerunt, qui alpha privativum esse rati contrarium sensum elicerent: sine murmure et sine clamore, velut Apion et quos Hesychius secutus est: *ἄνευ βρόμου ἢ ἄνευ θορύβου*. Horum patrocinium nunc Curtius et Autenriethius susceperunt, qui nescio an immerito ab Aristarchi interpretatione recesserint. Trojanos enim semper clamantes fecit poeta et cur hoc loco tacuerint? an tacet procella quacum comparantur? Sit igitur alpha copulativum, composita habes determinativa et bene conclamantium strepitum efferri concedes. Cum autēm „conclamans“ plus significet quam „clamans“, alpha si dis placet intensivum est nec Bekkeri ratio probanda, qui plag. Hom. I 136 nostris vocabulis *Unmensch*, *Unthier* comparatis a praefixo privativo proficiscitur, quod quomodo in Germanicis potissimum dialectis sensum non tam intensivum quam depravativum expresserit satis superque expositum est.

4) *ἄγονον.*

Hesych. *ἄγονον· πήγανον ἢ πολύγονον.* Nomen plantae esse videtur quae ruta Latine vocatur. Si sana est glossa Hesychii, alpha copulativum esse potest et significat: cum seminibus (propter pinguitudinem).

5) *ἀελλής.*

Et. M. 19, 54 *παρὰ τὸ ἕλλω ἑλλής· καὶ μετὰ τοῦ α ἐπιτατικοῦ ἀελλής.* Sed jam Eust. 641, 63 alpha copulativum agnovit de quo nunc nemo dubitare potest. Radix est *ϝελ* premere, arcere de qua cf. Curt. l. l. 539 sq.

6) *ἀθρόος.*

Hoc quoque vocabulum fuerunt qui ab alpha intensivo incipere putarent cf. Et. M. 25, 26, sed certissimum esse praefixi copulativi exemplum supra jam diximus. Spiritum asperum defendit Aristarchus cf. Herod. ed. Lentz II 136.

7) *ἄοζος*

a grammatico nescio quo apud Blomfieldium ad Aesch. Agam. 226 explicatur *πολύοζος.* Lobeckius, proll. path. 360 etymon ignotum esse dicit, speciem apparere in *Λάκοζος* sive *Λόκοζος* urbis Phrygiae nomine. Sed secundum Bernhardii et Pottii explicationem Curtius *ἄοζος* idem esse docet quod Latinum „comes", ut sit pro *ἀ-οδ-jο-ς* (rad. *sad*): qui una it, qui sequitur aliquem. Nihil est quod contra dici possit.

8) *ἀοσσητήρ.*

Quae vel veteres grammatici vel recentiores de hoc vocabulo commenti sint, inspiciant ipsi qui nugas quaerunt. Veriloquium exposuit Curtius l. l. 454 qui, cum *ἀοσσητήρ* pro *ἀ-σοκ-jη-τήρ* esse demonstret, vocabulum a radice *sak* (graec. *σεπ, ἑπ*) derivat ut sit i. q. *ἀκόλουθος.* Alpha copulativum est, non privativum vel intensivum. Huic autem vocabulo *ἀοσσητήρ* comparari potest *ἀμορβός* comes, pastor,

quod equidem non dubito a radice *μολ* (*μολεῖν*, *ἔμολον*) et ab alpha copulativo repetere.

9) *ἄπεδος*.

Hesych. *ἄπεδον· ὁμαλόν, ἰσόπεδον, ἐπίπεδον*. Hoc vocabulum saepius invenitur apud Herod. I 110, IX 25, 102, ap. Thucyd. VII 78, 3 neque a posterioribus scriptoribus abest. Quod Riemerus alpha intensivum esse credidit, Doederlinus non omnino improbavit, Kruegerus arripuit, cum gramm. Gr. I 642, 1, 7 duo tantummodo hujus praefixi exempla in pedestri oratione inveniri doceat: *ἀτενής* et *ἄπεδος*. Haec vana sunt omnia. Nam alpha esse copulativum ne scholiastam quidem ad Thuc. l. l. fugisse videtur nec male Hennickeus vocabulum nostrum explicavit. E notione enim sive conjunctionis sive unitatis facillime significatio sive similitudinis sive aequalitatis profluit, quae in vocabulis Graecis ejusdem radicis *sa* cernitur velut *ἅμα*, *ὁμοῦ*, *ὁμοῖος*. Quare *ἄπεδος* idem esse potest quod *ἰσόπεδος* et inter regiminis vocabula composita ita referendum est ut e priore membro non verbali posterius nominale pendere statuendum sit. De talibus vocabulis Graecae linguae propriis nuper disserui in Curt. Stud. VII 90.

Haec fere sunt exempla, in quibus copulativum praefixum pro intensivo perperam habitum est, nec minore jure similem sensum etiam e ceteris vocabulis elicere potuissent, nisi e singulorum significatione origo praefixi clarius appareret quam ut a recta via grammatici aberrarent. Nonnulla vel in exiguo hoc numero dubia esse cognovimus, ut eo magis incertum sit an non ipsa quoque ad alpha privativum pertineant, quo minus perditorum testimoniorum rationem habere licet.

IV. ALPHA PRAEPOSITIONALE EST.

Rarissime in Graeca lingua praepositiones ita mutilari ut vix ex unius literulae tenuissimo vestigio agnoscantur

cum supra accuratius expositum sit, haec sola nobis quaestio relinquitur num quae omnino satis certa exempla inveniantur praepositionum adeo mutilatarum. Atque in hoc genere multum interest scire quales sint istae praepositiones, quandoquidem non eadem omnium mutatio credibilis videtur. Facillime *ἀνά* (an alio casu ab eadem stirpe flectebatur *ἀνί* ut *ἐνί*?) ita decurtari potuit ut per apocopen *ἀν* nasceretur, quod deinceps in nonnullis vocabulis ante consonas initiales imprimis ante duplices nasali privatum est nulla relicta productione suppletoria. Si nasalis inter duas vocales evanescere posset, et forma et significatione jam non obscurum esset *αἰ-ζηό-ς* pro *ἀνι-ζηό-ς* (cf. Sanscr. *jâva*, Lat. *juventus*, *ἥβη*), ut esset „juvenis" i. q. increscens *aufblühend*, sed dubia res est. Certe quidem alpha in nonnullis vocabulis pro praepositione habemus et in eum numerum referimus

1) *ἀσπερχής*.

Adv. *ἀσπερχές* apud Homerum legitur Σ 556 *ἀσπ. πάρεχον*, X 188 *ἀ. κλονέων*, Δ 32, X 10 *ἀ. μενεαίνων*. Schol. V. *ἄγαν ἐσπευσμένως*, Π 61 *ἀσπ. κεχολῶσθαι* schol. B. *ἀδιαλείπτως*, *ἄγαν ἐπιτεταμένως*, *ἀμεταβλητί*. Cf. Et. M. 156, 55 *ἀδιαλείπτως*, *τοῦ ἀ κατ' ἐπίτασιν τουτέστι τὸ ἄγαν ἐσπευσμένον*, *παρὰ τὸ σπέρχω*, *συνεχῶς*, *ἰσχυρῶς*, *ταχέως*, Eust. *πολυσπερχής*. Etiam multi recentiores interpretes ad alpha intensivum confugerunt velut Heynius, Thierschius, Duentzerus; Doederlinus alpha euphonicum nuncupat. Lobeckius autem vocem esse compositam censet cum praepositione loquelari per se nihil significanti, Hermannus denique a verbo *σπέρχω* urgeo, instigo *ἀσπερχές* derivat, ut sit „sine instigatione", „ultro", i. e. vehementer. Verum est a *σπέρχειν* premendi verbo descendere *ἀσπερχές* sed alpha privativo quid tandem proficimus? Itaque *ἀσπερχές* cum Curtio l. l. 194 pro *ἀν-σπερχές* esse arbitramur in quo praepositio *ἀνά* sensum habet optimum. Idem statuendum est de adjectivo

2) *ἀτενής,*

quod veteres grammaticos secutus Buttmannus gramm. ampl. II 358 inter certissima alpha intensivi exempla rettulit non solum apud poetas sed etiam apud eos qui soluta oratione scripserunt. Similia Kruegerum docere supra vidimus, mirabiliora Hennickeo placuerunt qui *ἀτενής* cum alpha privativo compositum esse existimat, ut sit qui non dirigitur alio atque quo ab initio tendebat. Quae cum ita sint, cum ante simplicem consonam explosivam ne de prothetica quidem vocali cogitari possit, nihil reliquum esse video nisi ut *ἀτενής* pro *ἀν-τενής* esse Curtio concedamus: intentus, strenuus. Passovio assentirer alpha copulativum esse, si id melius ad sensum quadraret, sed fortasse *ἀ-ταλός* pro *ἀν-ταλό-ς* „tener" analogiam praebet collatis vocabulis Sanscr. *taluna-s* tener, *taruṇas,* Graec. *τέρην,* aliis. Cf. Curt. l. l. 222, Pottius, lex. rad. II, 1, 297. Difficilius est ad explicandum

3) *ἀσελγής.*

Et. M. 152, 40 *ἀσελγής· παρὰ τὸ θέλγω τὸ ἀπατῶ καὶ σκοτίζω, θελγής· καὶ μετὰ τοῦ ἀ ἐπιτατικοῦ ἀθελγής καὶ ἀσελγής, ὁ εὐπάτητος καὶ σκοτεινὸς κατὰ τὸν νοῦν.* Alii hoc vocabulum quod saepe apud oratores potissimum Atticos legitur a Selga, urbe Pisidiae repetiverunt, aliis alia in mentem venerunt quae taedet commemorare. Nobis *ἀσελγής* superbus, procax, libidinosus pro *ἀν-σελγ-ής* dici videtur, cujus vocabuli si radix est *sval* Gr. *σελ* (cf. *σάλ-ο-ς, σάλη, σάλος, σαλεύω,* Lat. *salum,* Germ. *swëllan*), significatio optime explicatur: intumescens, tumidus, superbus, cet. Descendit autem *ἀσελγής* ab eadem radice determinata quae subest cognatis vocabulis *σαλαγή, σαλαγέω* vocali irrationali inserta, cum tenuem consonam determinativam exhibeant *σάλαξ, σαλάσσω* et simili significatione *σαλάκων.* Huc pertinere videtur etiam

4) *ἀκραγγές.*

Et. M. 52, 13 *ἀσθενὲς, χαλεπὸν, δυςχερὲς, σκληρὸν, αὐστηρόν·*

καὶ τὸ ἀεὶ κλαῖον παιδίον. Τά τε ἀκραγγῆ ὀξύχολα. Alpha sine dubio pro intensivo habuit grammaticus, sed nescio an sit praepositionale totumque vocabulum scribendum: ἀγκραγές pro ἀκραγγές i. e. παιδίον ὃ ἀνακράζει, quoniam δυσχερὲς, χαλεπὸν est. Lobeckius path. el. II 36: aut idem, inquit, declarat quod κραυγαστικόν assumpto alpha ad conformationem vocis necessario aut δυςβάϋκτον improbe clamosum. Cum nostro vocabulo cave ne confundas Aeschyleum (Prom. 803) ἀκραγεῖς κύνας i. e. gryphas mutos, ubi nunc scripturam cod. Med. Dindorfius in ἀκλαγγεῖς mutavit, quia canes non clamare sed latrare dicendum sit. Alpha utique privativum est.

Alia exempla decurtatae praepositionis inter ea vocabula non invenimus quae ab alpha intensivo incipere viri docti statuerunt, nisi quis forte pauca ex prima nostra classe huc referre mavult. Quod ubi fieri possit, supra indicavimus. Perpauca tantummodo sunt in quibus Curtius etiam alias praepositiones mutilatas esse censet velut ἀμφί in ἄτρακτος et ἄβολος (l. l. p. 461), ἀπό in ἄποινα (ib. 282).

V. ALPHA STIRPIS EST.

Nonnulla vocabula veteres grammatici et quidam recentiores inter alpha intensivi exempla rettulerunt, quorum vocalem initialem ad stirpem pertinere vel manifesto apparet vel veri saltem simillimum est. Ac dubitari non potest de formis

1) *ἀᾶται* et 2) *ἄατος*

quarum illam Hesychius explicat ἄγαν βλάπτει, hanc schol. ad Apoll. Rhod. I 459 ἡ ἄγαν βλαπτική· τὸ γὰρ α τὸ πρῶτον ἐπίτασίς ἐστιν. Utramque formam a stirpe αϝα radicis αϝ sive ϝα descendere per se patet nec magis opus est de his duobus vocabulis uberius disserere quam de iis quae deinceps proponentur ἀλαλητός et ἀνεκάς. Aliter autem atque Apollonii illud ἄατος Homericum explicatur ἆτος in-

satiabilis quod ad radicem *αϝ* „satiare" revocari solet, cum nostra illa vocabula Fickius l. l. a radice *van, vâ* „ferire" derivet. Sine dubio etiam *ἆτος* ex *ἄϝατος* contractum est de cujus usu cf. Buttmannus lexil. I 230.

3) *ἀλαλητός*

onomatopoeticum est vocabulum neque audiendus Orion Theb. p. 610 qui a verbo *λαλεῖν κατ' ἐπίτασιν* originem ejus repetiit.

4) *ἀνεκάς*

explicat schol. ad Arist. Vesp. 18 *ἀνεκάς· ἀντὶ τοῦ ἄνω· πάνυ ἑκάς· καὶ εἰς ὕψος.* Nunc nemo dubitare potest quin cum vocabulis *ἀνά* et *ἄνω* cohaereat, sed incerti haerent interpretes utrum compositum sit an simplex. Illud Hennickeus, hoc Doederlinus defendit cui nos quoque assentimur. Nam neque e forma — accentum primae syllabae vituperat Apoll. Dysc. de adv. p. 570 — neque ex usu, quem Boeckhius illustravit ad Pind. Ol. II 23, elucet vocabulum esse compositum cum adverbio *ἑ-κάς*, immo vero *-κά-ς* terminatio cognata esse videtur terminationi *-κι-ς*, de qua cff. Fickius, de unit. ling. Europ. 142 sq. et Kisslingius in Kuhn. diar. XVII 215. Comparandum est etiam *ἀνδρα-κά-ς*, quod dubitat Kisslingius an ut *ἀνεκάς* pro locat. plur. habendum sit. Reliqua sunt duo vocabula paullo difficiliora.

5) *ἀκιδνός*

tribus Odysseae locis legitur. De Calypsone Ulixes *ε* 217 haec dicit

. . . . *οὕνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια*
εἶδος ἀκιδνοτέρη μέγεθός τ' εἴσαντα ἰδέσθαι·

schol. P. Q. *ἐπιμελῶς τὸ ἀκιδνὸν ἐπὶ τοῦ κατὰ εἶδος τίθησιν.* V. *οἱ μὲν γλωσσογράφοι ἀσθενεστέρα, οἱ δὲ εὐτελεστέρα,* cf. Ap. 20, 10.

θ 169 *ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ*

schol. Q. ἀσθενής, ἀπρεπής. V. ἀσθενέστερος ἢ προπετέστερος ἢ ἀμφότερον.

σ 130 οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο

Hesych. ἀσθενέστερον, ταλαιπωρότερον, ἀθλιώτερον et κιδνοτέρους· ἀσθενεστέρους. Hanc duplicem formam κιδνός et ἀκιδνός — oxytonon enim est secundum auctoritatem grammaticorum — recentiores interpretes explicare cum studerent, aut ad alpha intensivum confugerunt ut Duentzerus ad σ 130 aut ad euphonicum ut Doederlinus aut de alpha omnino desperarunt ut Benfeyus I 170, quamquam plerique radicem esse κιδ vel σκιδ verbi κίδνασθαι sibi persuasum habebant. Sed vellem ante omnia Hesychianum illud κιδνός abjecissent, quod ut nullum esse sanissimo judicio jam Hennickeus perspexit ita suo jure nuper Maur. Schmidtius a vero Diogeniano abjudicavit. Grammatici enim veteres, cum nonnunquam dubii haererent quo vocalem referrent quae aut finalis aut initialis esse posset, etiam σ 130 nesciebant utrum οὐδένα κιδνότερον an οὐδὲν ἀκιδνότερον scriberent, quam dubitationem Hesychii illa glossa prodit κιδνοτέρους ἢ ἀκιδνοτέρους. Duo alia ejusdem erroris exempla (ἀμορόεις et ἀσπιδής) infra proponentur, nunc solum ἀκιδνός adjectivum explicandum est, quod non dubito a stirpe ἀκι-δ suffixo secundario derivare, ut sit: acutus, tenuis, imbecillus. Si persuadere mihi possem apud Hesiod. opp. 435

δάφνης ἢ πτελέης ἀκιρώτατοι ἱστοβοῆες

non ἀκιώτατοι scribendum esse, hoc quoque vocabulum ad stirpem ἀκι suffixo ρο referrem, ut sensus esset: tenuis, gracilis, sed non minus dubia lectio est quam apud Theocr. 28, 15.

6) ἀλέγω

Et. M. 58, 43 ἀλέγω παρὰ τὸ λέγω μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ α. Epim. I 85 τὸ α νῦν κατ' ἐπαύξησίν ἐστιν οὐ κατὰ στέρησιν παρὰ τὸ λέγω τὸ φροντίζω. Aliter schol. E ad ζ 268

ἀλέγουσι ἀντὶ τοῦ συλλέγουσιν· δηλοῖ γὰρ τὸ α τὸ ὁμοῦ. Priorem explicationem Lobeckius path. el. I 40 ita defendit, ut alpha paremphaticum esse statuat quod neque nihil significet neque privativum aut copulativum dici possit. Ne illud mirum esset praefixum si exstaret! At alpha ad stirpem pertinere concedet qui cum Doederlino gloss. Hom. I 76 sq. *ἄλγος* comparaverit. Ex usu enim Homerico quem bene illustravit vir doctissimus l. l. mihi quidem apparet huic verbo subesse curae notionem atque anxietatis. Quod semper fere cum negatione conjungitur hoc verbum *οὐκ ἀλέγειν*, nostrum conferre licet: *sich keinen Kummer machen*, nihil curare. Dubitat Curtius 366, 719, quamquam nec forma quidquam habet difficultatis nec procul abest significatio.

7) *ἀξύλος* legitur *Λ* 155

ὡς δ᾽ ὅτε πῦρ ἀίδηλον ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλῃ

schol. A *καταξύλῳ· πολυξύλῳ· τὸ γὰρ α νῦν οὐ κατὰ στέρησιν ἀλλὰ κατ᾽ ἐπίτασιν,* et ita plerique alii veteres interpretes Apoll. 37, 7, Et. M. 141, 55, Hesych., Suid., lex. Seg. 413, 11, Eustath. Alii *ὁμόξυλος,* Apoll. l. l. *ὅμου ἐχούσῃ πεφυκότα καὶ συνηθροισμένα τὰ ξύλα,* Porphyrius denique sec. schol. B L (cf. supra p. 6) artificiosa explicatione alpha pro privativo habet: *ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἄξυλον λέγειν οὐ κατὰ στέρησιν τοῦ ξύλου (ἐπάγει γὰρ „οἱ δέ τε θάμνοι πρόῤῥιζοι πίπτουσιν") ἀλλὰ κατὰ στέρησιν τοῦ ξυλίσασθαι.* Recentiores interpretes aut alpha intensivum agnoscunt ut Duentzerus et La Rocheus aut Porphyrium secuti *ἄξυλος* idem esse volunt quod *ἀξύλιστος* ut Doederlinus et Hennickeus, quod quomodo fieri potuerit non assequor. Itaque una superest explicatio ab Hugone Webero, Philol. XVI 680 prolata qua *ἀξύλος* a radice *ak* „acutum esse" eodem modo descendit quo *ἀγκύλος* ab *ἀγκ* sensumque praebet loco illi Homerico aptissimum: qui stat horretque spicis. Ad comprobandam hanc explicationem Weberus non male glossam asciscit Hesychii: *ἄξος· ὕλη παρὰ Μακεδόσιν,* unde altera quaedam *ἄζος· ὕλη* sine dubio depravata est. Nihil

enim est cur ejusmodi auxilium spernamus, sed forsitan quispiam probabiliora protulerit.

VI. ἈΝΕΤΥΜΟΛΟΓΗΤΑ.

Prudentes illi sunt qui, cum difficillimam nesciendi artem didicerint, si quid ipsi nihil non conati explicare nequeunt, id in medio malunt relinquere quam omnia videri explicasse. Neque usquam quae quidem nunc scientiae est condicio plura in medio relinquenda sunt quam in rebus etymologicis, ubi quamvis multa summorum virorum admirabili acumine explorata et exposita sint, multo tamen difficiliora futurorum interpretum sagacitati servantur. Etiam inter ea vocabula quae ab alpha intensivo incipere quidam opinantur nonnulla invenimus quorum explicationi vires nostras non sufficere libere profiteamur, sed quoniam quid ipsi de singulis exemplis sentiamus reticere noluimus, ea non aliter enarrentur quam quae adhuc tractata sunt. Quid enim? si explicationes a viris doctis prolatae aliis verisimiliores videantur quam nobismet ipsis vel nostrae conjecturae non plane improbentur, num nihil nos profecisse credamus? Sed videas ipse.

1) *ἀβάλε*

sive *ἆ βάλε* legitur apud Alcman. frgm. 26, 2 Bergk. *βάλε δὴ, βάλε κηρύλος εἴην* sine alpha et item apud Callimach. frgm. 66ᵉ ed. Schneiderus

οὐ γάρ μοι πενίη πατρώιος, οὐδ' ἀπὸ πάππων
εἰμὶ λιπερνῆτις· βάλε μοι, βάλε τὸ τρίτον εἴη

contra frgm. 455 *ἀβάλε μηδ' ἀβόλησαν*, de quo cf. novissimum editorem. Nimirum Callimachum secuti anthologiae poetae eandem interjectionem usurparunt VII 583, 699, IX 218. Plerique veterum grammaticorum quorum locos diligenter collegit et disposuit L. Langeus in act. soc. lit. Sax. VI 338 sq. duo vocabula conflata esse censent quo-

rum prius etiam sine ullo sensus detrimento omitti possit totumque pro synonymo habent interjectionis *αἶθε*, *εἶθε*. Cff. schol. ad Dion. Thrac. p. 946, Apoll. de conj. p. 522, de adv. p. 568, Cram. An. Par. I 265, 1. Herodiano contra I 521, 27, II 17, 1 duo vocabula sejunctim scribenda esse videbantur cui assentitur Eust. 1353, 11. Nam equidem cum Schneidero facere non possum qui Callim. II 619 Herodianum, etsi ex duabus vocibus constare putaret vocabulum, tamen non divise scripsisse statuit ut omnes fere post Apollonium grammaticos, quorum locos vid. l. l. Nec tamen accentus usitatus *ἀβάλε* compositi vocabuli erat, cf. ib. Sensum autem a grammaticis quos nominavimus constitutum confirmant Apoll. Soph., Zon. 12, alii, explicationem praebet Et. M. I 54 *ἀβάλ' ἐπίρρημα· παρὰ τὸ βάλλω κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ α καὶ τοῦ ω καὶ μετὰ τοῦ ἐπιτατικοῦ ἄλφα καὶ ἄβαλ καὶ ἄβελ* et 186, 36 ubi non tam alpha intensivum quam pleonasmus proponitur. Neutrum credibile esse non minus per se patet quam *ἀβάλε* non posse a verbo *βάλλειν* derivari. Langeus Semiticum esse vocabulum dubitanter suspicatur, ut nostrum sit: *ach Gott*; nomen enim Baal i. e. deus, dominus Graecis jam antiquitus notum erat. Cf. Aesch. Pers. 649 *βαλὴν ἀρχαῖος βαλὴν, ἴθ', ἴθ' ἱκοῦ*; schol. ad h. l. *βαλὴν ὁ βασιλεὺς λέγεται. Εὐφορίων φησὶ Θουρίων* (fort. *Ἰουδαίων*) *εἶναι τὴν διάλεκτον.* Hesych. *βαλήν· βασιλεύς· Φρυγιστί.* Sext. Emp. adv. Math. 672, 26 *οἱ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ποιμένες „ἰὼ βαλὴν" λέγοντες ἰὼ βασιλεῦ Φρυγιστί.* Et. M. 183, 56 *Βὰλ γὰρ καλεῖται τῇ Σύρων φωνῇ, ὃ τῇ Ἑλληνίδι Βῆλος*, Etym. Gud. 123, 28 *Βάαλ, Περσιστὶ λέγεται θεὸς ὅς ἐστιν ὁ πολεμικὸς Ἄρης.* Sed cum ex his omnibus locis appareat scriptores ubicunque Baal nomine utantur extraneae originis meminisse, verisimile non est jam Alcmanis temporibus interjectionem illam in linguam Graecam fuisse illatam. Quare *ἆ βάλε* pro interjectione cum imperativo habemus vel potius pro imperativo cum interjectione, quem nescio an ad radicem *var* Graec. *βολ, βελ* (cf. Curtius l. l. 539) referamus, ut antiquissima forma

vocalis in formula antiquissima vel Dorica vel Aeolica servata sit. Sensus sit: oh velis.

2) ἀ γ έ ρ ω χ ο ς.

Vix ullum est vocabulum Graecum in quo explicando magis viri docti elaboraverint ac desudaverint quam in hoc, nec tamen dubito Lobeckio assentiri ἀγέρωχος in iis vocabulis enumeranti, quorum etyma qui eruerit ille per extentum funem ire posse videatur. Hoc idem ego profiteor etiam post novissimam commentationem diligenter scriptam qua Schmalfeldius (Islebiae 1872) difficillimum vocabulum ab omni parte tractatum explicare studuit, profiteor illud, quia mihi quotiens de origine ejus cogitabam semper aliud esse veriloquium videbatur. Nec sufficit nostrum vocabulum tractaturis in usu Homerico acquiescere sed etiam ceteri scriptores asciscendi sunt qui haud raro idem epitheton diversis rebus apposuerunt. Ab his igitur ordiamur. Ἀγέρωχοι apud Homerum vocantur Trojani *Γ* 36, *Ε* 623, *Η* 343, *Π* 708, *Φ* 584, Mysi *Κ* 430, Rhodii *Β* 654, Periclymenus *λ* 286. Ad Homericum usum proxime accedit Pindaricus, nisi quod illic de personis, hic de rebus praedicatur epitheton. Sic Nem. VI 54 παλαίφατος γενεά, ἴδια ναυστολέοντες ἐπικώμια, Πιερίδων ἀρόταις δυνατοὶ παρέχειν πολὺν ὕμνον ἀ γ ε ρ ώ χ ω ν ἐργμάτων. Ol. X 96 ἐπωνυμίαν χάριν νίκαν ἀ γ έ ρ ω χ ο ν, Pyth. I 96 πλούτου στεφάνωμ' ἀ γ έ ρ ω χ ο ν.

Quid senserit Aristarchus, Aristonicus docet schol. A ad *Κ* 430 ἡ διπλῆ, ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ Ῥοδίων χρῆται τῷ ἀγέρωχοι, ἕνεκα τοῦ ἀγείρειν τὴν ὀχὴν τουτέστι τὴν τροφὴν ἀλλ' ἐπὶ Μυσῶν καὶ Τρώων, οἷον γεραόχων, σεμνῶν καὶ ἐντίμων et schol. B L ad *Γ* 36 ἡ διπλῆ, ὅτι ἀγερώχους τοὺς Τρῶας, οὐ μόνον τοὺς Ῥοδίους, ὥ ς τ ι ν ε ς ᾠ ή θ η σ α ν, διὰ τὸ ἀγείρειν τὴν ὀχήν, τουτέστι τὴν τροφήν· ὁ γὰρ Ὅμηρος ἀγερώχους τοὺς ἄγαν γεραώχους καὶ σεμνοὺς λέγει, λίαν γέρας ἐχόντων· ἄμεινον δὲ ἐνταῦθα τὸ μεγαλοφρόνων. Ex his scholiis et ex iis quae ad *Β* 654 ascripta sunt inprimis autem ex Et. M. 7, 54 elucet Aristarchi non fuisse

ut vulgo credunt eam explicationem qua ἀγέρωχος ab ἀγείρειν ὀχήν derivatur — immo nusquam apud Homerum ὀχήν pro τροφήν esse ille contra dicit — sed placuisse ei aliam interpretationem qua indicet γεραόχους, σεμνούς, ἐντίμους. Itaque de hac re plus disci ex Et. Magn. quam ex schol. cod. Ven. A bene perspexit Carnuthius, annal. phil. et paed. 103 p. 583. Sed perlustremus cetera testimonia.

Eust. ad *B* 654 ἀγέρωχοι δὲ οἱ ἄγαν γέρας ἔχοντες, ἵνα εἶεν ἀγεράοχοι ... κατ' ἐπίτασιν τῶν ἁπλῶς γεραρῶν. Δηλοῖ δέ φασιν οὕτως ἡ λέξις τοὺς σεμνούς, ὡς Ἀλκμὰν βούλεται. Ἀλκαῖος δέ φασι καὶ Ἀρχίλοχος ἀγέρωχον τὸν ἄκοσμον καὶ ἀλαζόνα οἶδεν. Ex his verbis apparet, cum Alcman usum Homericum retinuisset, jam Alcaeum et Archilochum desiisse hoc epitheto uti pro laudabili ut posteriores omnes scriptores, qui quidem nostrum resuscitarunt vocabulum. Nam cum apud Atticos frustra quaeras ἀγέρωχος, Polybius, Plutarchus, Philostratus, alii sat multa tibi offerunt exempla. Polyb. II 8, 7 ἡ δὲ Τεῦτα ... ἀγερώχως καὶ ὑπερηφάνως αὐτῶν (scil. τῶν πρεσβέων) ἤκουσεν i. e. superbe. Plut. Marc. 1 τὸ γαῦρον καὶ ἀγέρωχον, Artox. 27 Τηρίβαζος ... τιμώμενος ἦν ἐπαχθὴς ὑπὸ χαυνότητος καὶ τὸ κολουόμενον οὔτα πεινὸν οὐδ' ἡσυχαῖον ἀλλὰ τραχὺ καὶ ἀγέρωχον εἶχεν. Homericum contra usum revocat Plut. Fab. 19 Κλαύδιος Μάρκελλος ... περιλαμπὲς τὸ δραστήριον ἔχων καὶ γαῦρον, ἅτε δὴ καὶ κατὰ χεῖρα ἀνὴρ πλήκτης καὶ φύσει τοιοῦτος ὤν, οἵους Ὅμηρος μάλιστα καλεῖ φιλοπτολέμους καὶ ἀγερώχους, ἐν τῷ παραβόλῳ καὶ ἰταμῷ καὶ πρὸς ἄνδρα τολμηρὸν τὸν Ἀννίβαν ἀντιτολμῶντι τρόπῳ πολέμου συνίστατο τοὺς πρώτους ἀγῶνας, quem locum non recte Schmalfeldius interpretatus esse videtur. Citat enim Plutarchus Homerum, non suae aetatis usui indulget. Similiter Dion. Hal. de comp. verb. p. 118 adjectivo ἀγερώχους utitur: ὅταν δὲ οἰκτρὰν ἢ φοβερὰν ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰσάγῃ, τῶν τε φωνηέντων οὐ τὰ κράτιστα θήσει, ἀλλὰ τῶν ψοφοειδῶν ἢ ἀφώνων τὰ δυσεκφορώτατα λήψεται, ubi Schaeferus vertit insolens et immane visum. Haud raro

Philostratus hoc epitheton ad describendas imagines adhibuit, velut I 10: γέγραπται ὁ μὲν ταῦρος ἀγέρωχός τε καὶ ἡγεμὼν τῆς ἀγέλης i. e. superbus, superbe incedens, II 32 de puero ταυτὶ ἀγέρωχα σκιρτᾷ i. e. petulanter saltat, II 11 τὸν Πᾶνα αἱ Νύμφαι πονηρῶς φασιν ὀρχεῖσθαι καὶ ἐκπηδᾶν τοῦ προςήκοντος ἐξαίροντα καὶ ἀναθρώσκοντα κατὰ τοὺς ἀγερώχους τῶν τράγων i. e. lascivos. Alios aliorum scriptorum locos exscribere necessarium non est, cum praesertim etiam lexicographorum testimoniis hic usus vocabuli confirmetur. Sic Apoll. Soph. ἀγέρωχοι, inquit, ἡ μὲν καθ' ἡμᾶς συνήθεια τὴν λέξιν ἐπὶ τοῦ ψόγου ταύτην τάττει· τοὺς γὰρ αὐθάδεις καὶ ἀπαιδεύτους λέγει· ὁ δὲ Ὅμηρος τοὺς ἄγαν ἐντίμους κτλ. Et. M. 7, 52, Et. Gud., Hesych., Suid., lex. Seg. in Bekkeri Anecd. I 209, 326, 336.

Quid igitur? quomodo hae omnes significationes ea explicatione comprehendi possunt, ut simul omnes formae difficultates tollantur? Recentiores grammatici ne in eo quidem inter se consentiunt utrum simplex sit vocabulum an compositum. Qui hanc sententiam amplectuntur sex potissimum explicationes proposuerunt, quae deinceps quam brevissime fieri potest examinandae sunt.

a) ἀγέρωχος est pro γεραόχος cum alpha intensivo, ut sit: valde honoratus. Hanc explicationem, quam veteres grammatici passim commendant, posteaquam etiam Buttmannus lexil. II 100 facilius ferri posse concessit quam ceteras, nunc defendunt Duentzerus in annal. phil. et paed. 69 p. 599 (cf. ad λ 286) et Autenriethius ad Γ 36. Sed cum ab alpha intensivo discesseris, quod mallem illi pro euphonico habuissent vel potius pro prothetico, nec forma ita perspicua fit nec significatio ad omnes locos quadrat. Ut omittam non solere alpha compositis vocabulis praefigi, neque ex accentu neque ex ipsa ω vocali elucet α et ο hoc loco coaluisse, quin etiam nullum est exemplum apud Homerum, ubi eae vocales in commissura sint contractae, cf. κεραοξόος. Significatio autem „magnum honorem habens“

non video qua ratione paullatim in viliorem sensum depravata sit.

b) ἀγέρωχος derivandum est a verbo ἀγείρειν et nomine ὀχή i. e. τροφή. Hanc veterum quorundam grammaticorum explicationem merito ut vidimus jam Aristarchus refutavit. Sed nostra aetate Geistius, diar. ant. 1837 p. 1253, etsi tam miri veriloquii patrocinium non suscepit, tamen a sensu id commendavit, cum epitheton nostrum ad solam navigationem opesque inde partas spectare contenderet. Quod si verum esset, Rhodiis certe tale epitheton optime conveniret, ceteri vero vel populi vel homines vel res quo id jure tulissent equidem non assequerer. Etenim nautam fuisse Periclymenum ex schol. B L ad *B* 336 ubi ἀμφίβιος vocatur minime colligendum est, nedum ii vel homines vel bestiae qui apud alios scriptores ἀγέρωχοι appellantur vel navigare vel in aqua vivere dicantur.

c) ἀγέρωχος compositum est ex ἀγείρειν verbo et ὄχος i. e. ἐπ' ὄχοις ἀγειρόμενοι milites qui curribus ad delectum vehuntur. Hoc Doederlinus, gloss. Hom. I 44 excogitavit cui suo jure Duentzerus l. l. oblocutus est. Quomodo ἀγερσοχος sive ἀγειροχος in ἀγέρωχος mutari possint vel audacissima metathesi facta, solus Doederlinus scivit, nemini probavit. Taceo de significatione.

d) ἀγέρωχος ex tribus vocabulis Lindemanno in progr. Zittaviensi a. 1850 constare videbatur: ἄγα ἔρα ἔχειν, ut esset: „multum agri habens", „valde dives". Sed etiamsi hoc epitheton ad alios quoque populos vel homines atque ad Rhodios quadraret atque etiamsi ἐρα-όχος credibile esset, ἀγα nusquam praefigitur compositis vocabulis.

e) ἀγέρωχος est Sanscritum *sa* et *garva* superbia i. e. ἀγαυρῶς ἔχων. Pottius, quaest. et. I[2] 183 et Benfeyus II 291 hac via ad simile veriloquium pervenerunt, quod alii Graecum γαῦρος comparantes invenisse sibi visi sunt. Nam Scr. *garva-s* superbia, *garva-ra-s* superbus, γαῦρος, βαρύς, Lat. *gravis*, Goth. *kaúrs* alia ab eadem omnia radice descendunt (cf. Curtius 468), dummodo ἀγέρωχος facilius inde

possit explicari. Si radix *gar* per metathesin in *grā*, Graece *γρω* mutata est ante suffixum *-κο* sive aspiratione facta *-χο*, *α* protheticum esse potest, quo praefixo ante duplicem consonam (*ἀγρωχος*) etiam in medio vocabulo vocalis irrationalis nata est: *ἀγ-έ-χωρος*. Significationem satis aptam ita vocabulo extorseris hanc: gravis, potens, ingens, superbus.

f) *ἀγέρωχος* constat ex adverbio intensivo *ἀγα-* et *ἐρωή* substantivo suffixi *-αχο* ope formatum. Hoc cum primus Goebelius, novae quaest. Hom. (Berol. 1865) proposuisset, multis probabile visum est, improbabile Schmalfeldio qui l. l. p. 8 sqq. multa contra dicit argutiora quam veriora. Etenim nullo is argumento probavit non posse *ἀγα* eodem jure vocabulis praefigi quae ab *ε* vocali incipiant quo iis quae ab *η* (cf. *ἀγ-ήνωρ*), nec magni sunt momenti quae de *ἐ-ρωή* substantivi significatione disputat, quia *ἐ-ρω-χο-ς* non ab ipso hoc nomine sed ab eadem radice *ῥω* i. e. *ρυ* derivandum est, unde haud dissimili sensu *ῥώ-μη* propagatur cf. Curtius 355. Quod autem Goebelius *ἀγ-έρω-χο-ς* esse vult: fort impétueux, ferox, violentus, vehemens, importunus, procellosus, id mihi spernendum non esse videtur, quamquam si licet duobus tantummodo vocabulis Germanicis omnem significationis varietatem comprehendere, malim: *gewaltig, gewaltthätig*, vel Latine: impetuosus, potens, superbus. Quid enim? cur Rhodiis et Mysis, etiamsi non eximia fortitudine ceteris gentibus praestiterunt, id epitheton denegemus quo alia quoque auxilia si voluisset poeta ornare potuisset? Si Rhodii tum opibus ac divitiis excellebant, tantas nimirum iis belli virtutes tribuere licet, quantis se suaque ab omni impugnantium impetu defenderent. Praeterea ne illud praetermittas catalogi auctorem Rhodiis hoc epitheton tribuisse et decimo Iliadis carmine Mysos *ἀγερώχους* vocari. Sed quid multa? mihi Goebelii explicatio, si quidem gravioribus defenditur argumentis quam quibus impugnata est, ea esse videtur quae ferri possit dum cedat meliori. Nam cetera interpretum commenta ne digna quidem sunt quae commemorentur.

Nec feliciores ii fuerunt, qui *ἀγέρωχος* non pro composito vocabulo habuerunt sed pro simplici; quo in numero primum nomino a) Boetticherum, qui spicil. voc. Hom. p. 8 sqq., usu epitheti accuratius illustrato ad verbum quod fingit *ἀγέρειν* confugit eique significationem tribuit movendi. Inde per terminationem similem ei quam exhibeant adjectiva Latina „ferox, bibax“ *ἀγέρωχος* propagari quod, cum ab initio agilitatem ac mobilitatem exprimat, aut in bonam partem conversum sit aut in malam: „fortis, praesens, vivus“ et „impetuosus, petulans, lascivus“. Credat cui lubet quod Boetticherus excogitavit, nos novissimam Schmalfeldii explicationem digniorem habemus quam breviter examinemus.

b) Is enim glossas quasdam Hesychianas nondum satis intellectas ad illustrandum vocabulum adhibet vel potius ad formam *ἀγερός* probandam, unde per terminationes nescio quas *ἀγέρωχος* facile derivari posse sibi persuasit. Verum satius erat corrupta illa Hesychii verba emendare nolle quam male correctis abuti. En habes tabulam glossarum cum emendationibus Schmalfeldii:

ἀγερούατο· ἠμέλησεν	*ἀγερώατο· ἠμέλησαν*
ἀγέροσπον· σπάνιον	*ἀγέροπτον· βάσκανον*
ἀγέροπτος· ὁ σπανίως ἐρχόμενος, ἢ ὑπερήφανος	*ἀγέροπτος, ὁ βασκανίᾳ χρώμενος, ἢ ὑπερήφανος*
ἀγερύπτει· ἐφορᾷ, ἀσπαστὸν ἡγεῖται	*ἀγερωπεῖ· ἀφορᾷ, οὐκ ἀσπαστὸν ἡγεῖται*
ἀγερώσατο· ἠθέτησε, διεψεύσατο	*ἀγερώσατο· ἠθέτησε, διεψεύσατο*
ἀγερώσσει· ἀγρυπνεῖ, ἀθετεῖ	*ἀγρυπνεῖ· ἀγερωπεῖ, ἀθετεῖ.*

Tot tantasque mutationes Schmalfeldius subtilissima argumentatione eo consilio efficit, ut omnes glossas ab eodem *ἀγερός* adjectivo derivet quod, cum ab initio fuerit „mirus, mirabilis“, in utramque partem sit conversum. Miramur enim non solum id quod admiramur sed etiam in quo offendimus. Verum enimvero mihi quidem emendationes suas non probavit sed rectius judicasse videtur Maur. Schmidtius qui, cum nullam illarum glossarum quales nunc traduntur

Diogeniano tribuat, secundam et tertiam cruce desperantium apposita censeat esse corruptas, quattuor autem ceteras Hesychio relinquat epitomatori. Nec tamen has sensu carere crediderim, si cum prima, quinta, sexta Phavorini glossam comparamus item corruptam *ἀγρυπνῶ· γρώσσω, ἰαύω* (fort. *ἀγρώσσω, οὐκ ἰαύω*?), quamquam in re tam lubrica nihil audeo dijudicare. Paullo confidentius tertiam glossam ita emendatam Diogeniano reddimus: *ἀγρυπνεῖ* (sive inserta vocali irrationali *ἀγερυπνεῖ*)· *ἐφορᾷ· ἀσπαστὸν ἡγεῖται*. Vigilat enim, non dormit (*ἀγρυπνεῖ*) qui quod amat (*ἀσπαστὸν ἡγεῖται*) sollicita cura observat (*ἐφορᾷ*).

Cautene egimus an vituperandi sumus, quod inter *ἀνετυμολόγητα* id vocabulum rettulimus, cujus veteres grammatici hanc seriem significationum esse voluerunt: *σεμνός, ἔντιμος, λίαν ἔνδοξος, εὐκλεής, ἀνδρεῖος, ὑπερήφανος, γαῦρος, ὑπερόπτης, ὑβριστής, μεγάλαυχος, ἀλαζών, αὐθάδης, ἄκοσμος, ἀπαίδευτος*?

3) *Ἀζησία*

Bekk. An. 348, 26 *οὕτως ἡ Δημήτηρ παρὰ Σοφοκλεῖ* (fr. 809 Dind.) *καλεῖται. οἱ δὲ νῦν τὴν εὐτραφῆ*, aliter Hesych. *ἀπὸ τοῦ ἀζαίνειν τοὺς καρπούς* cf. Didym. p. 397, Lobeck. Aglaoph. 822. Conjecturis quas recentiores viri docti protulerunt ne novam addamus, Ceres a Sophocle aut propter tristitiam qua filia amissa excruciabatur *Ἀζησία* dicta est (*ζάω* cum alpha privativo) aut propter fruges quae, cum aridae (*ἄζη, ἀζαίνειν*) sint, Bacchi donis opponuntur. Videant si qui meliora habent.

4) *ἀκριβής*

non ante Thucydidem invenitur, sed quamvis sit recens difficile est ad explicandum. Doederlinus qui, ut ait ipse, in etymis indagandis sensus et significationis quam soni ac literarum similitudines diligentius spectare consuevit, *ἀκριβής* repetit a verbo *κρίνειν* et ab alpha sive euphonico sive intensivo. Alii ad *ἄκρος* atque adeo ad *κρύπτειν* con-

fugiunt forma non explicata. Si κρίνω cognatum est, ἀ-κρῖ-βής cum alpha prothetico pro ἀ-κριν-ϝης esse potest, sed etiamsi nullae essent formae difficultates, dubitarem de significatione. Sane quidem ea ita defendi potest, ut sensu passivo „discretus, accuratus“ etiam de personis dicatur, sed propter id ipsum quod cum de hominibus tum de rebus hoc epitheton usurpatur, primariam notionem verisimilius est ad sensus referendam esse quam ad mentem ac judicium. Ita licet fortasse κλῖμαξ, κλῖτυς, Latinum *clivus* comparare, ut sit ἀ-κρῖ-βή-ς pro ἀ-κρῖ-ϝή-ς non inclinatus, rectus, accuratus.

5) ἄλεισον

apud Homerum idem est quod δέπας. Schol. E ad γ 50 λέγεται τὸ ποτήριον τὸ ἐξεσμένον καὶ λεῖον κατ' ἐπίτασιν τοῦ α· τὸ δὲ σ κατὰ προςθήκην, Asclepiades Myrleanus ap. Ath. XI 783 ἀπὸ τοῦ ἄγαν λεῖον εἶναι. Alias aliorum explicationes praebet Et. M. 61, 16 velut eam quam Apollonius, Archibii f., proposuit ἄλεισον poculum caelatum ab alpha privativo et λεῖος descendere. Idem tradunt Apoll. Soph. 23, 8, Eust. 1357, 40, 1775, 10 et plerique recentiores in hanc sententiam inclinare videntur. Sed sive ἄλεισον poculum leve fuit sive caelatum, sive alpha protheticum est sive privativum, nescio quomodo -λεισον ad λεῖος referri possit, quod ipsum sit pro λεϝ-ιο-ς cf. λευ-ρό-ς, Lat. *lev-i-s*, Curt. 367. Unde σ illud in hanc formam irrepsit? Quoniam id nondum satis explicatum est, malui vocabulum nostrum inter ἀνετυμολόγητα referre.

VII. DUBIAE LECTIONES.

Arte critica ut nihil difficilius est iis qui veri inveniendi studio abrepti quod sibi proposuerunt acrius consectantur, ita illa rarius invenitur quam aliae philologorum virtutes. Nam etsi, ut recte ait Madvigius advers. crit. I 7, nemo praeceptis criticam facultatem et artem assequi potest,

tamen hactenus omnes qui philologi esse volunt critici esse debent, ut aliorum bene inventis prudenter et sine dubitatione uti et prava statim reicere possint. Etiam in grammaticis quaestionibus nonnunquam sanam illam rationem desideras qua sola ad certum eventum perducimur, sed cujus expertes diversissima quaeque miscent, nimirum quia exempla undique conflata e lexicis conscribere vel quae sexcenties in commentationibus prolata sunt repetere multo commodius est quam singula quo fundamento nitantur indagare. Atque inprimis Hesychium multi pro exoptato fonte habere videntur, unde ut Maur. Schmidtii verbis utar, ineptiarum suarum paratum semper praesidium quaerunt, verum etiam alii scriptores conjecturarum ansam praebent non minus audacium. Sic eorum quae in carminibus Homericis explicandis veteres interpretes peccaverunt etiamnunc patroni existunt nec desunt qui contra grammaticorum Alexandrinorum auctoritatem nihil fere sive reicere audeant sive defendere. Habemus etiam inter ea vocabula, quae vel Doederlinus vel Hennickeus vel si qui praeterea alpha intensivum adamarunt enumerare solent, nonnulla scriptorum certis testimoniis plane destituta, sed tamen passim repetuntur. Quod sane exemplum primo loco est ponendum non vereor ne multi etiamnunc defensione dignum habeant; est enim

1) *ἀμορόεις*

quod fuere qui legerent Ξ 183, σ 298 *ἕρματα τρίγλην' ἀμορόεντα*. Cf. schol. A ad Ξ 183 et Apoll. 113, 30 *μορόεντα, οἷον ἀθάνατα, μόρου μὴ μετέχοντα*, alii interpretes alpha pro intensivo habuerunt, etsi jam Aristarchus et Ptolemaeus Ascalonites recte scripserant *τρίγληνα μορόεντα*. Doederlinus, de alpha intensivo 11 et gloss. Hom. III 353 *ἀμορόεις* defendit quod pro *ἠμαρόεις* esse vult, sed in sua ipse editione restituit *μορόεντα*. De sensu dubitant viri docti: Lucas, quaest. lexil. p. 17 hoc epitheto rem divisam, disjunctam significari censet, quod optime ad illa *ἕρματα*

τρίγληνα quadret quae ita menti nostrae proponat Homerus, ut inaures cogitandae sint tribus lapidibus sive margaritis dependentibus iisque disjunctis insignes. Goebelius, de epith. Hom. in *-εις* desin. (Monast. 1858) p. 35 interpretatur: mori colore indutus, Duentzerus vertens *schmuckvoll* vocabulum derivat a substantivo *μόρος* sive *μόρα* „splendor". Ac mihi quoque inaures splendidae magis placent quam mori colore indutae.

2) *ἀπέρωπος*

Et. M. 120, 42 *ἀπερωπόν, ἄγριον, καὶ ἀπηνῆ· ἢ σκληρόν, ἢ δυςπαραίτητον, στυγνόν, ἀπαράπειστον.* Phrynichus in Bekk. Anecd. 8 *ἀπέρωπος· σημαίνει ἀναιδής, σκληρός, ταχύς, οἷον ἀπερίοπος καὶ ἀπερίβλεπτος· ὃν οὐκ ἄν τις περιωπήσαιτο διὰ τὴν ἀηδίαν καὶ ἀπέρωπον οἷον τραχὺ καὶ ἀνατεταμένον.* Hesych. *ἀπέρωπος· ἀπάνθρωπος.* Veterum interpretum explicationes recentiores secuti sunt. Doederlinus enim, cum *περὶ* non ignoret apud Aeolenses maxime apocopen pati solere, his tribuit vocabulum quod ab alpha intensivo incipere sibi persuasit: immodice oculos circumferens, Hennickeus *ἀπέρωπον* (cum alpha negativo) eum dicit qui non circumspicit, quid ad salutem aliorum augendam facere debeat, qui nullius rationem habet, *rücksichtslos*. Sed vereor ne oleum et operam perdiderint viri docti in explicando vocabulo quod nullum est. Etenim ut recte Maur. Schmidtius glossam illam Hesychii (cf. etiam *ἀπερώπως* leg. *ἀπερωπῶς· θαυμαστῶς, ἀδοκήτως*) ad Aesch. Choeph. 600 revocavit, ita ceterorum quoque grammaticorum testimonia ex eodem puto fonte fluxisse. Sed apud Aeschylum l. l. ex libris scribitur:

θηλυκράτης ἀπέρωτος ἔρως παρανικᾷ
κνωδάλων τε καὶ βροτῶν

quod scholiasta interpretatur *στυγνὸς καὶ ὑπερήφανος.* Recentiores viri docti in diversas partes abierunt. Pauvius, Heathius, Schützius, Bothius, Dindorfius, alii *ἀπερωπός*

scribendum esse censuerunt, Lobeckius, Hermannus. Weilius *ἀπέρωτος* quod equidem non dubito quin rectius scribatur. Nam ex ipsa ratione antithetica *ἀπέρωτος ἔρως* sincere mihi videtur ejusdem stirpis esse debere [illegible] ac substantivum, quo plus conjuncta efficiant, ut Euripidem constat hanc rationem maxime adamasse qui *ἔρως ἀνέρως* credo scripsisset; cf. quae Lobeck. path. el. I 300 sqq. de discrimine alpha privativi et *ἀπο* praepositionis exposuit. Forma nihil habet difficultatis, cum Lobeckius, path. [illegible] anadromae nullam praeterea similitudinem [illegible] voce. *χρυσέρως, παιδέρως, ἐπέρως, ἰσέρως* et *δυσέρως, μίσερως* aliisque apud grammaticos et lexicographos. Sed si quis e stirpe *ἔρως ἀπέρωτος* propagari potuisse neget neglectis similibus exemplis *εὐξέρωτος*, [illegible] *κυανόχρωτος, ὀξύχρωτος* aliisque haud [illegible], ei suadeo ut scribat apud Aesch. *ἀπέρως τις ἔρως*. Vitiosum autem illud *ἀπέρωτος* sive *ἀπέρωπος*, quod quo facilius ex *ἀπέρωτος* nasci potuit eo [illegible] istis exoptatiorem praebuit conjectandi occasionem, jam antiquitus pervulgatum fuisse cum e grammaticorum testimoniis elucet tum ex ipso codice Mediceo, si quidem recte Dindorfius ibi vidit τ literam ex π factam esse. *Ἀπέρωπος* vero scripturae propter similitudinem etiam *ἠπεροπεύς* et *ἠπεροπεύειν* vocabula suffragabantur quae a stirpe *ἠπερο* i. e. a rad. *ϝεπ* descendunt (cf. Curt. 263), etsi ne significatio quidem quadrat ad locum Aeschyleum. Productio vocalis initialis intermissa est in forma *ἀπεροπεύς* ap. Anacr. frg. 73 Bergk.

βούλεται ἀπεροπεὺς ἐφ' ἡμῖν εἶναι

quod, quia in Et. M. 433, 44 perperam *ἀπεροπός* citatur, Maur. Schmidtius non debuit ad glossam Hesychii adscribere.

3) *ἄρροθος*

Hesych. *ἄρροθος· ἀρωγός, βοηθός.* Vocabulum Doederlino,

quia synonymum sit ἐπίρροθος, ab alpha intensivo incipere videtur, novissimus autem Hesychii editor a Diogeniano totam illam glossam abjudicavit, quam ego quoque persuasum habeo ex altera genuina τάρροθος· ἀρωγός, βοηθός corruptam hoc loco irrepsisse. Quamquam vix negaveris ἄρροθος cum vocali prothetica cogitari potuisse praeter ἐπίρροθος. Hoc ipsum ex mea sententia significat eum qui accurrit et ad radicem determinatam ῥοθ (cf. ῥωθ Curt. 355) referendum est, quandoquidem meliorem explicationem nemo proposuit. E glossa autem illa genuina Diogeniani — nisi quis forte eam quoque subditiciam esse statuit — elucet ferri non posse ineptissimam conjecturam, quam de origine vocabuli ἐπιτάρροθος Goebelius, Philol. XIX 434 commendavit: ἐπιτάρροθος ei est ἐπὶ τὰ ῥόθος *dazu rauschend*. Quo multo simplicius esset, quamquam neutrum credibile est, aut cum Duentzero in Kuhnii diar. XVI 24 ad radicem *tar* (icere, delere) confugere aut cum L. Meyero, gramm. comp. I 350 ad *tar* (transire).

4) ἄσκιος

saepius legitur usitato sensu: sine umbra, tribus contra quattuorve locis significare dicitur umbrosum. Sed dubia lectio est Pind. Nem. VI 45

βοτάνα τέ νιν ποθ' ἁ λέοντος
νικάσαντ' ἔρεφ' ἀσκίοις
Φλιοῦντος ὑπ' ὠγυγίοις ὄρεσιν κτλ.

Doederlinus cum Disseno alpha intensivum agnoscit contra optimorum librorum scripturam δασκίοις quam probat etiam scholiasta. Itaque jam Hermannus, diss. de Pind. Nem. VI 7 δασκίοις restituit cui Lobeckius path. el. I 34 ita assentitur ut, etiamsi poeta montes Phliasios ἀσκίους nominaverit, tamen necesse esse neget umbrosos vel adeo umbrosissimos intellegi, multos enim esse montes nullis arboribus obsitos hodieque nominari montes calvos *Kahlenberge, Chaumont*. Itaque recentiores quoque editores scripserunt

δασκίοις ut Christius et Mommsenus, sed si quis tamen montes illos saltuosos fuisse arbitratur, is nisi *δασκίοις* reponit, *ἄσκιος* argutius quam verius eo defendere potest quod sine luce umbra nulla sit. Hanc ego interpretationem minime amplector. Bergkio Pindarus scripsisse videtur *νικάσαντ' ἔρεφεν κάρα Φλιοῦντος ὑπ' ὠγυγίοις ὄρεσιν*, cui versui ascripta interpretatio *δασκίοις* effecerit ut locus grave vitium contraheret. Item frgm. 157 Bergk. *ἐν δασκίοισιν πατήρ* pro *ἐν δ' ἀσκίοισιν* nunc scribitur. Duobus autem aliis locis *ἄσκιος* suam habet significationem: sine umbra, Strab. XVII p. 817 *ὁ ἥλιος κατὰ κορυφὴν ἡμῖν γίνεται καὶ ποιεῖ τοὺς γνώμονας ἀσκίους τὴν μεσημβρίαν* i. e. sol nobis supra verticem fit, ut nullam gnomones umbram meridie proiciant. Item Heliod. Aeth. IX 22 *ἐδείκνυσαν δὲ καὶ τοὺς τῶν ὡρονομίων γνώμονας, ἀσκίους κατὰ μεσημβρίαν ὄντας*. Nescio qui physici his locis Passovio alpha euphonicum commendaverint pro privativo. Diogeniano autem Hesychius glossam inculcavit *ἄσκιος ὕλη· δασεῖα ὕλη*, quam Maur. Schmidtius ad *O* 273 *δάσκιος ὕλη* rettulit ubi consueto errore delta in nonnullis libris omissum erat.

5) *ἀσπιδής*

utrum *Δ* 754 scribendum sit an *σπιδής*, diu multumque et veteres grammatici et recentiores quaesiverunt, donec nunc scripturam *δι' ἀσπιδέος πεδίοιο* altera illa *διὰ σπιδέος πεδ.* superasse videtur. Post Heynium accuratius Spitznerus exc. XXII quae cum in Et. M. 271, 8 tum schol. A tradita sunt examinavit, unde discimus Zenodotum, Ameriam, Herodianum *διὰ σπιδέος* scripsisse, Aristarchum, Cratetem, Ptolemaeum Ascalonitam *δι' ἀσπιδέος*, Alexionem utrumque probasse. Qui *ἀσπιδής* formam praetulerunt non mirum quod praeter alias explicationes alpha intensivum asciverunt, unde aptiorem sane sensum elicerent quam ex clipei vocabulo *ἀσπίς*. Fortasse Aristarchus ut Lehrsius de Arist. stud. Hom.[2] 153 statuit satis habuit varias explicationes

proponere nec litem dirimere, sed in utramcunque sententiam inclinavit, σπιδής utpote simplicior forma summo jure a novissimis editoribus restituitur. Omitto veterum grammaticorum commenta de origine vocabuli prolata nec recentiorum enumero explicationes, verisimillimum est ut σπι-θ-αμή ita σπιδής ad radicem σπα (Curt. 272, 703) pertinere, ut sit quod veteres esse voluerunt μακρός, extensus. Cf. σπίδιον μῆκος ὁδοῦ Aesch. frg. 323 Dind. Animadvertamus praeterea hoc tertium jam exemplum nobis occurrere, ubi veteres explicatores eo errarunt, quod duo vocabula se excipientia perperam distinguebant. Cf. quae de vocibus ἀκιδνός, ἀμορόεις supra pp. 99 et 111 disputavimus.

6) ἄστονος

vetere mendo irrepsit Aesch. Sept. 856 Dind., quo pertinet etiam Hesych. ἄστονον· ἄλυπον, μεγαλόστονον. Totus locus nunc ita scribitur

ἐρέσσετ' ἀμφὶ κρατὶ πόμπιμον χεροῖν
πίτυλον, ὃς αἰὲν δι' Ἀχέροντ' ἀμείβεται
τὰν ναύστολον μελάγκροκον θεωρίδα.

In libris msscr. est τὰν ἄστονον μελαγκροκὰν ναύστολον θεωρίδα. Schol. τὴν τοῦ Χάρωνος ναῦν θεωρίδα εἶπεν, κυρίως δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ εἰς Δῆλον ἀπερχομένη, λέγει δὲ ὅτι ταύτην ὁδὸν θεωρητικὴν ὥςπερ οἶδεν ὁ στόνος τὴν ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, τὴν ἀνήλιον κτλ. Apparet iam scholiastae ἄστονον obversatum esse praeter quod ἄστολον exstabat in aliis libris. Acute Dindorfius suspicatus est τὰν ναύστολον primum in τὰν ἄστρλον, deinde in τὰν ἄστονον corruptum esse, quo facto vera lectio ascripta alienum locum occupaverit. Assentitur Hermannus qui non intellegit navem Charonis sed sacram viam coll. Hesych. θεωροί· . . . . λέγουσι δὲ καὶ τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἴασι ἐπὶ τὰ ἱερὰ θεωρίδα. Weilius autem in hac via lamentationem desiderat, quia ea dicenda sint quibus haec ad inferos θεωρία ab aliis differat, nigra vestis pro candida, lamentatio pro laeto

cantu, non navigatio. Scribit igitur *τὰν μελανόκροκον ἀγάστονον Θεωρίδα.* Etsi concedo *ἀγάστονον* describendae rei melius inservire quam *ναύστολον*, hoc tamen mihi nimis quaesitum videtur quam quod ab librario additum sit, cum praesertim corruptelae rationem qualis fuerit Dindorfius aperuerit. Verum licet lamentationibus carere non possimus, forma *ἄστονος* eae nequeunt exprimi.

7) *ἀφέρτερος.*

Hesych. *ἀφερτέρους· πολὺ φερτέρους*, et *ἀφέρτερος· ταχύτερος.* Prior interpretatio, inquit Doederlinus, compositionis legibus quam maxime repugnat, nam verissime Philoxenus in Et. M 195, 16 *οὐδὲν εἰς -ρος λήγει συγκριτικὸν μετὰ στερήσεως λεγόμενον.* Miror — an dicam non miror — quod Doederlinus veterum grammaticorum argutiis deceptus tenetur, cum ne Lobeckius quidem path. el. I 213 similia testimonia afferens ignoraverit quantum non valeat tale praeceptum. Verum est comparativos non solere cum alpha privativo componi sed comparanti glossas Hesychianas *ἀφερτέρους· πολὺ φερτέρους* et *ἀφέρτεροι· ἥσσονες* aut statuendum est posteriorum aliquem scriptorum ut sunt audaciores in novandis vocabulis, nihilo setius *ἀφέρτερος* finxisse aut glossas illas omnino esse delendas. Si qua exstitit *ἀφέρτερος*, prior interpretatio *πολὺ φέρτερος* a consueto illo veterum errore profluxit quo tot vocabulis cum alpha privativo compositis etiam intensivam notionem obtruderent, altera autem *ταχύτερος* ad aliud vocabulum pertinet, quod ab *ἀφάρ-τερος* ψ 311 forsitan non sit diversum. Quare quod Maur. Schmidtius priorem glossam Diogeniano reliquit, Hesychio posteriorem, contrarium vellem instituisset.

Quod ita omnia fere vocabula perlustravimus quae diversis temporibus ab alpha intensivo incipere viri docti voluerunt id iis probatum iri scimus quibus in singulis explicandis aliquid profecisse visi erimus. Nam cum a paucis quibusdam perspicuis exemplis discesseris, perpauca in hoc numero sunt quorum de origine adhuc inter omnes con-

venerit, pauca quae jam veteres grammatici recte intellexerint, multa quae recentiores perperam interpretati esse videantur; ex omnibus autem universe propositis discimus, in quos quantosque errores non veteres solum sed etiam recentiores interpretes inciderint commenticio illo praefixo ad unum omnes decepti. Quare si pleraque vocabula probabiliter explicavimus, non pauca vel in lexicis vel in libris grammaticis vel in commentariis vel in ipsis denique scriptorum verbis corrigenda sunt, verum etiamsi non singula quaeque omni dubitatione careant, alpha certe intensivum numquam fore speramus ut reviviscat.

CONSPECTUS RERUM TRACTATARUM.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 6 lin. 22 adde: ab
- 20 Loewei dissertatio nunc edita est in Ritschelii act. soc. phil. Lips. vol. II. Cf. ib. p. 466—469.
- 22 lin. 8 lege: Celtae, cf. p. 53.
- 29 lin. ult. lege: infesti:
- 70 Nicandri versus O. Schneiderus ita restituit:

  ξηρὰ δ' ἐπιλλύζων ὀλοῇ χελλύσσεται ἄτῃ·
  ἀβλεμὲς ᾗ γὰρ κεῖνο πέλει βάρος· κτλ.

  Sed etsi cetera concedo, *ἀβλεμές* rectius ad verbum *χελλ.* refertur sensu non minus perspicuo. Cf. schol. ad h. l.
- 94 lin. 9 lege: § 42.
